

OCAK 1993, SAYI 23

10.000 TL (KDV dahil)

KERVAN

DÜNDEN GÜNE

GÜNDEN YARINA

Der *Divani* senlik benlik
Bizi yıkan bu cahillik
El ele gönül gönüle
Verelim olalım birlik

Bektaşî Babası Derili Divanı

'ALEVİLERİN BİRLİĞİ DERGAHTA BİRLİKTİR'

Rıza Yürükoğlu: Alevi-Bektaşî yolunun canı Dergahtır
Türk Metal Bursa şube başkanı Necatî Erol: 'Geçmişte bölündük, ne faydasını gördük?'

İŞÇİ MUHABİRLER YAZIYOR

DERVİŞ BABA

BİZİ SORAR İSEN

Eğer sorar isen bizim illeri Dağlarında inler sazın telleri Bahçemizde biter sevgi gülleri Goncalar devşiren ellerimizdir

İnsanı hak bilen seğırtsin gelsin El alıp rehberden ikrarın versin Dar-ı meydan olup kemale ersin İnciler şakiyan dillerimizdir

Kimseye düşmanlık nedir bilmeyiz Eşitlik ilkemiz hiç hor görmeyiz Dostla paylaşırız biz hak yemeyiz Hakkın terazisi ellerimizdir

Gürle Derviş Baba yükselt sesini Önce yık benliği öldür nefisini İnsan hizmetinde son nefesini Vermeye and içen dillerimizdir

ARZU HELVACIOĞLU, İZMİT

"BİZDEN"MIŞLER!

Alevilikteki toparlanmadan rahatsızlık duyan burjuvazi, şimdi de "biz de sizdeniz" diyerek yeni oyunlar peşinde. Örneğin, CHP genel başkanı Deniz Baykal, geçenlerde TV'de "Türkiye'deki diğer bütün mezhepler ve inançlar gibi Alevilik de diyanette temsil edilecek, ödedikleri vergiden yararlanma hakkına sahip olabilecekler" dedi.

Ama, 1000 yılın deneyimine sahip işçi-emekçi Alevi kesim. Alevileri yolundan sapırtmaya çalışan burjuva fikirlere rağbet etmiyor, "diyanete hayır" diyor!

EYLÜL GÜLEN, İSTANBUL

ALMAN HASTANESİ

Bir dönem Alman Konsolosluğu tarafından işletilen, geçen aylar içerisinde Azmi Ofoğlu tarafından satın alınan Alman Hastanesi'nin Sağlık-Sen üyesi işçileri işsizliğe yine merhaba dediler.

İşçilerin birçok kazanılmış sosyal haklarının kaldırılmasını da isteyen Azmi Ofoğlu, İstanbul Aksaray ve Merter'de, Bursa'da, Rize vb. illerdeki Vatan Hastanelerinin sahibi ve "bizim hastaneler zincirinin tüzüğünde sosyal hak vb. maddeler yoktur" diyor. Çalıştırdığı işçiye ayda 950 bin TL veriyor, işten çıkardığı işçilerin yerine de, yasaları çiğneyerek yeni işçi alıyor. Sakat ve hükümlü işçileri kapı dışarı ediyor. İşçilerin sigorta primlerini de ödemiyor.

Türk-İş'e bağlı Sağlık-İş

sendikasının duruma el atmasını bekliyoruz.

H. KAVAKÇI, MELBOURNE

HAK BENİ ADEMDE

Yönüm sana döndüm beni yaradan Kaldır n'olur şu perdeyi aradan Görsün cemalini kullar buradan Varlığına inanmayan çoğaldi

Kulların pek azdı sen de bilirsin Mekanın nerededir nerde kalırsın Dar günümde imdadıma gelirsın Varlığına inanmayan çoğaldi

Hakkın varlığına inanın dostlar Hak ben-i ademde bilinmek ister Hasan Kavakçı'ya cemalin göster Varlığına inanmayan çoğaldi

OZAN KIZIL ALI

ALEVİ ARŞİVİ

Berlin Anadolu Alevileri Kültür Merkezi olarak Alevi kültürünü konu alan kitap, dergi vb. kaynaklardan oluşan bir arşiv oluşturmaktayız. Sizden (ve de okuyucu canlardan) Alevi kültürünü konu alan kitap ve kaynaklarla ilgili bilgi ve katkı göndermenizi rica ediyoruz.

SÜLEYMAN ER

MERSİN RAPORU

Soda Fabrikası Mersin'in en büyük işletmelerinden birisidir. Petrol-İş üyesi 757 işçisi var. İşçilerde dayanışma ruhu yüksek. Sendika yönetimini "fazlaca şişman" ve işçiden uzak olmakla eleştiriyorlar. Son aylarda yaşanan işten çıkarmalara direnmiş ama yenik düşmüşler. Aynı işçiler, ücretleri düşürülüp sigortaları eksiltilecek taşeronla çalıştırılmıyormuş. İşsiz kalmamak için çoğu işçi bu durumu kabul etmek zorunda kalmış. Güvenlik görevlileri "memur" yapılmış. Böylece birçok işçi toplu sözleşmeyle kazanılmış haklarını kaybediyor. Oysa, sendika yönetimi yığınları "sendika-içi demokrasi, militan eylem" temelinde harekete geçirse başlanılamayacak iş yok.

Yolbulanlar Hadde Tesisleri'nde çok ağır koşullarda 175 işçi - büyük çoğunluğu asgari ücretle - çalışıyor. İşveren, işçilerdeki işten çıkartılma korkusundan ve sendikanın Özçelik-İş olmasından yararlanıyor. Türk Metal nerede?

Çalışma koşullarına işçiler dayanmadığı için, *Köseoğlu Kükürt Deposu*'nda işçi dolaşımı büyük. İşçiler burada 15-20 bin lira yevmiye ile ve sigorta "sözüyle"

çalıştırılıyor. Zehirli kimyevi maddelere karşı önlem alınmıyor. Geçenlerde jandarma, çalışma koşullarını ve ücretlerin ödenmemesini protesto eden işçilere saldırdı. İşçiler sendikası.

Dönüş Nakliyat Depoları'nda ise, çoğu küçük yaşta genç kız olan 50 civarında *sigortasız* işçi çalışıyor. Sendika tabii ki yok. Cinsel tacizin sık rastlanan birşey olduğu söyleniyor. Kısacası, Mersin'de sendikal hareketin çözüm bekleyen yığınla sorunu var.

N.BURÇAK

ERENLER

Nasibimizi aldık Pir Hacı Bektaş'tan İlhamla dolduk henüz toy yaştan İnsanları ayırmadık öz kardaştan Canı cananı bireyledik Erenler...

Kemlik yoktur sazımızda bizim Eğrilik yoktur sözümüzde bizim Cennet cehennem yoktur özümüzde bizim Hileyi özümüzden kazdık Erenler...

Zalime dur diyen isyan bizde Özgürlüğe koşan hizan bizde Zindan köşesindeki can da bizde Serimizi özümüze verdik Erenler...

Kah bulutlar gibi dolup ağladık Kah sel olup coşup çağladık Erenler muhabbetinde Cem bağladık Hakkı özümüze işledik Erenler...

Kızıl güneş olduk erittik dağların karını Doldurduk dereleri coşturduk özgürlük sularını Çektik özgürlük bayrağını önde aldık safları Yetmişiki millete önder olduk Erenler...

Ne padişah taktık ne de sultan

Teorik dergi
kaynak
OCAK AYINDA
KİTAPÇINIZDAN
SORUNUZ

SENİ AVUÇLARIMIZIN İÇİNE YAZDIK

Dört yıl önce, 31 Aralık 1988'de kansere yenik düşen Bedir Aydemir (Mevlut) yoldaşımızı, ölümünün 4.yıldönümünde özlem ve sevgiyle anıyoruz. Son nefesini verirken bile ikrarını haykıran yiğidimizin vasiyetini yerine getirmek için, inançla, Türkiye işçi sınıfının kavgasını yükseltiyoruz. Yumruklarımızı her vuruşta burjuvaziye, duyabilesin diye Seni avuçlarımızın içine yazdık

Dünyanın dört bir yanını bildik vatan Hak uğruna ne kandan korktuk ne de candan Kızıl güneş olup çağlara ışık saçtık Erenler...

Ferhat olup dağları aşmadık mı Mecnun olup çöllerde dolaşmadık mı Kerem olup yanıp da tutuşmadık mı Aşkî özümüze bağladık Erenler

Yunus'u Pir Sultan'ı ara bul özünde Kızıldeli'yi Hatai'yi ara bul sazında Abdal Musa'yı Bedreddin'i ara bul sözünde Sözümüzü özümüze bağladık Erenler...

İlhamımız oniki imam demimiz Ali'den Dersimizi aldık Hacı Bektaş Veli'den İnsanı hak belledik yürüdük yolundan Bütün insanlığa kucak açtık Erenler...

Necati yolunuzdan yol ister Erenler Kızıl badenizden dem ister Erenler Erenler bağından bir gül ister Erenler Tespih olduk peşinizden sıralandık Erenler

PATRONLAR VE DİSK

İBRET BELGESİ

Uşak Belediyesi ile Disk Genel-İş yetkilileri biraraya gelerek aşağıdaki hükümleri içeren protokolda mutabakata varmışlardır.

1. Uşak belediyesi, belediye çalışanlarının çoğunluğunun Disk Genel-İş sendikası üyeleri olduklarını kabul eder.
2. İşyerinde üye çoğunluğun bulunun bir sendikanın temsilinin işçi işveren arasındaki sağlıklı ilişkilerin devamı, iş barışının korunması ve verimliliğinin artırılması konusunda önemine taraflar fikir birliğindedirler.
3. Bu amacın gerçekleşmesi için Uşak belediyesi 2821 sayılı

METİN KAPLAN

19 Ocak 1991'de yitirdiğimiz *Kavga* muhabiri Metin Kaplan yoldaşımızı ölümünün 1.yıldönümünde sevgiyle anıyoruz. Daha 18 yaşındayken, 1980'de burjuvazinin zindanlarına düşen, orada faşizmi tüm iğrençliğiyle birlikte tanıyan, Temmuz 1991'de tahliye edildikten sonra, devrimci harekette Marksizmi inkar etmenin moda olduğu bir dönemde Marksizme sıkı sıkı sarılan yoldaşımızı kavgada yaşatacağız.

Kavga arkadaşları

kannun 34 ve 35. maddelerinde yazılı hususlara emsalen Genel-İş sendikasının temsilci atamasını, keza temsilci sayıları ve temsilcilerin görevleri konusunda sözkonusu madde hükümlerinin emsal olarak alınmasını kabul eder.

4. Uşak belediyesi, Genel-İş'in tespit ettiği üyelik aidatını, talep halinde Genel-İş üyesi işçilerin ücretlerinden keserek gösterilen banka hesabına yatırmayı kabul eder.

5. İş bu protokol 4.12.1992 tarihinde taraflarca tanzim ve imza edilmiş olup, 1.1.1993 tarihinde yürürlüğe girer.

Uşak belediyesi ve Genel-İş yetkilileri

KERVAN'I İSTANBUL'DA SATIN ALABİLECEĞİNİZ BAZI BAYİLER

ALİBEYKOY

- Özlem Kırtasiye - Namık Kemal Caddesi
- BAYRAMPAŞA
- Bayrampaşa Birleşik Dağ - Gameda Baş Bayi

BEŞİKTAŞ

- Zeki Balıkcı - Üst Geçit yanı Gazete Bayi
- Metin Cunar - Gima Yanı Gazete Bayi

BEYAZIT

- İstanbul Üniversitesi Önü Gazete Bayi

BEYOĞLU

- Atilla Yıldız Gazete Bayi - Kuşçuparmakkapı Sokak

- Dünya Sineması Kitabevi - İstiklal Caddesi
- BOSTANCI
- Tur Gıda Pazarı - Cami Sokak (İstasyon)
- Ali Rıza Erol - İstasyon Arkası Kitapçısı

CEVİZLİ

- Mini Büfe - Cevizli Tomirhane Durağı

ÇAĞLAYAN

- Muzaffer Bakkal - Bakan Caddesi
- Pak Tavuk Tic.Ltd.Şti. Şevket Paşa Caddesi
- Hüseyin Bayrak Gazete Bayi - Kağıthane Caddesi

ÇAĞALOĞLU

- Papirüs Kitabevi

ÇEMBERLİTAŞ

- Sosyal Yayınları

EMİNÖNÜ

- Ali Güner - Mısır Çarşısı Önü Gazete Bayi

EYÜP

- Rahmi Şeker - Eyüp Cami Meydanı

- GAZİ MAHALLESİ
- Gazi Mah. Baş Bayi - Zübeyde Hanım Mah.

GAZİOSMANPAŞA

- Hüsamettin Durak - Cumhuriyet Mah.

KADIKÖY

- Kadıköy Kültür Merkezi
- Nezihi Kitabevi
- Akyüz Kitabevi
- İskele Akyüz Kitap/Dergi

EMİNÖNÜ

- Cemil Urtenus - Eminönü İskele Bayi
- Osman Şen - Kadıköy İskele Bayi
- Erkan Çakar - Karaköy Rıhtım İçi

KANARYA

- Kanarya Gazete Bayi - Güvercin Caddesi

KARTAL

- Karadeniz Gıda - Yakacak Yolu -
- Ziya Aydın Gazete Bayi - Hamam Sokak
- İskele Hürriyet Büfesi - Cafer Dere
- İstasyon Şahin Büfe

- LEVENT
- Suat Ulupınar Gazete Bayi - Durak Yanı
- Murat Topçu - Sular Cad Gazete Bayi

MALTEPE

- Bahar Market - Atatürk Caddesi
- Belediye Yanı Gazete Bayi - Cafer Bilgin

MECİDİYEKÖY

- Mecidiyeköy Köprüaltı Gazete Bayi

PANGALTI

- Ziya Okan Bayi - Ergenekan

PENDİK

- İstasyon Gazete Bayi

OSMANBEY

- Yusuf Sağlık - Osmanbey Otobüs Durağı Bayi

SARIGAZI

- İnci Günay/Bakkal - Mağca Caddesi

SULTANAHMET

- Fırat Yayınları

ŞİŞLİ

- Nejat Akyüz - Gazete Bayi - Şişli Cami Yanı
- Necati Tuncer Gazete Bayi - Abide-i Hürriyet Cad.

- Ömer Öztürk Gazete Bayi - Halaskargazi Cad.
- Salih Aslan - Şişli Aşk Kitap Sergisi

TAKSİM

- Taksim Gazete Bayi - PTT Yanı
- Taksim Tramvay Durağı Bayii

TARLABAŞI

- Ayhan Yıldırım - Yeşilçam Sokak Bayii

TOPKAPI

- Kâpru Ayağı Gazete Bayi

ÜSKÜDAR

- Üsküdar İskele 1 Nolu Bayi

ÜMRANİYE

- Polatlar Market - İhlamurkuyu
- Volkan Kırtasiye - Yukarı Dudullu

Petkim'in örnek savaşı

KOCAELİ KÖRFEZ (Yarımca) ve İzmir Aliğa ilçelerindeki Petkim fabrikalarında (Yarpet ve Alpet) çalışan işçilerin toplu sözleşmesi imzalandı. Ama yoğun ve militan bir kavganın sonunda.

Geçen dönem 103 gün eylem yapan Petkim işçisinin sözleşmesi YHK'da bağlanmış, bunun ardından işçiler sendika şube yönetimini değiştirmişlerdi. Bu sözleşmeye de eylemlerle giren Petkim işçisi, aynı işkolunda çalışan Tüpraş işçileriyle aralarındaki ücret farklılığının kapatılmasını istiyordu.

Petrol-İş'in istemi sözleşmenin 28 aylık olması, ilk 4 ay için %40 zam yapılması, 1 Ocak 1993'ten itibaren de, öteki kamu sözleşmelerinde verilecek zamların aynen Petkim'e yansıtılması idi. İşveren temsilcisi Kamu-Sen'in buna yanaşmamasıyla birlikte Petkim'de eylem süreci başladı.

Yarım şubede yapılan delege toplantılarında işçilerin 48 saat süreyle yemekhaneye kapanması kararı alındı. (Daha önce de fabrika ünitelerine kapanma kararı alınmıştı.) Eylem 1 Aralık'ta başladı. 2 Aralık'ta fabrikadan sosyal tesislere toplu yürüyüş yapıldı. Eş ve çocuklarıyla birlikte yürüyen işçiler, sabırlarının taşımakta olduğunu dile getirdiler, "iktidar şaşırma, sabrımızı taşıma" dediler.

Burada bir konuşma yapan Petrol-İş Yarımca şube başkanı Ali Buğdaycı, Aliğa'da yapılan eylemlere paralel olarak Yarpet'te de fabrikaya mal giriş-çıkışının durdurulacağını, Ankara'ya yürüneceğini açıkladı. Kadınlar da eyleme katılacaklarını açıklarken coşku arttı.

3 Aralık sabahı fabrikanın D kapısını kapatan işçiler mal giriş çıkışını, satışları durdurdular. Birkaç gün süren eylem sırasında Petkim genel müdürü Aziz Gümüş haber yollayarak işçilerin eylemi durdurmalarını istedi.

Petkim işçisini diğer sendika ve demokratik kuruluşlar aktif desteklediler. İstanbul'daki kamu işçilerinin yürüyüşünden dönen "memur" işçiler, eylemdeki işçilere çiçek atarak dayanışmalarını gösterdiler.

10 Aralık günü işçiler fabrikanın kapısını tekrar kapattılar. 14 Aralık'ta Kocaeli valisi sendika şube başkanı Ali Buğdaycı'dan fabrika kapılarının açılmasını istedi ve red cevabı aldı. Bunun üzerine işçiler Bakanlık'ın emriyle panzerli polis ve asker birlikleri aynı gün öğleden sonra Petkim işçisine

saldırdı. Çatışmada bir işçinin omzu çatlarken, bir işçinin ayağı da panzer altında kaldı. Gözaltına alınan işçiler ise, sendikamın ve eylemci işçilerin baskısıyla hemen serbest bırakıldı.

Asker-polisin fabrika kapısını zorla açması üzerine işçiler yemekhaneye çekildiler. Bu arada Türk-İş teşkilatlanma sekreteri Sabri Özdeş, Selüloz-İş genel başkanı Mithat Sarı ve öteki sendikalardan dostlar Petkim işçisini ziyaret etti. Petrol-İş genel başkanı Münir Ceylan, 15 Aralık'ta yaptığı açıklamada, asker-polis saldırısını kınadıktan sonra, asker-polis fabrikadan çekilene kadar üretimin durdurulacağını söyledi.

Üretimin durdurulması kararıyla birlikte 16 Aralık'ta A, B, C, D vardiyaları işbaşı yapmazken, stajyer öğrenciler ve mütahit

işçileri de eyleme katıldılar. Bu arada Kocaeli Sendikalar Birliği'nin çağrısıyla bölgedeki fabrikaların işçileri Petkim işçisine yığınsal destek verdi. Brisa, Seka, Tüpraş, İgşaş, Rabak, Gazal, Polisan, Dyo, Yarımca Gübre, Askeri Tersane işçileri akın akın Petkim önüne gelerek dayanışmalarını gösterdiler.

Burada yapılan mitingde işçiler "3 Ocak geliyor" diye tempo tutup "işçiler elele genel greve", "anahtardan vazgeçtik kamamız doysun", "hırsızlar affoldu işçiler mahvoldu", "işçiler birleşin iktidara yerleşin", "üreten bizi yöneten de biz olacağız", "işçiyiz güçlüyüz, kazanacağız", "vur vur inlesin Ankara dinlesin" gibi belgiler attılar.

Asker-polis aynı gece saat 24'de fabrikadan çekildi. Üretim saat 03'te başladı.

18 Aralık'taki görüşmelerde de anlaşma sağlandı. Buna göre,

Petkim sözleşmesinin tarihi yılbaşına çekilecek. Ücretlere 1. altı ay %60, 2. altı ay %23, 3. ve 4. altı aylarda %15 zam yapılacaktır.

Petkim işçisinin sendikayla kenetlenerek, "sendikal birlik, sendika-içi demokrasi ve militan eylem" anlayışıyla koyduğu ve başarıya ulaştırdığı eylemler, sınıfın öteki kesimleri için örnek oluşturdu. Gerek mal çıkışının engellenmesi, gerekse üretimin durdurulması, gerekse öteki fabrikaların aktif dayanışması gösterdi ki, işçi sınıfı birlik olunca yasaları ve yasakları aşar. Bu arada Kocaeli Sendikalar Birliği türünden birliklerin her yerde kurulması gereği de yaşamda görüldü.

Gücümüz sayımızdan ve birliğimizden gelir. Yaşasın Petkim işçisinin militan savaşı.

Kervan-İzmit

SEKA işçisi de ayakta

SELÜLOZ-İŞ, 8400 SEKA işçisi adına 17 Kasım'da grev kararı aldı.

Sendika, şu istemleri öne sürüyordu: Sözleşme süresi 1 yıl olsun. Ücretler 1. altı ayda 1991 yılında sonuçlanan kamu sözleşmelerinin bugünkü çıplak ücretleri düzeyine getirilsin. 2. altı ayda ise, (1.7.1992 ile 31.12.1992 arasındaki altı aylık enflasyon oranı + %10 refah payı) zam yapılsın. Haftalık çalışma süresi 40 saate indirilsin.

İşveren temsilcisi Kamu-İş ise, sözleşmelerin 2 yıllık olmasını istedi, 1. altı aya %30, 2. altı aya %20, 3. ve 4. altı aya ise %15 zam verdi. Dahası, "ücret konusunda yetkili olmadığını" gerekçeyle, sendikamın istemini görüşmeye yanaşmadı.

Bu durum karşısında Ankara'ya giden 50 kişilik Selüloz-İş heyeti DYP binasından polis

zoruyla çıkartılınca, heyetin üyeleri 24 Kasım'da Türk-İş konferans salonunda 48 saatlik bir açlık grevi yaptılar. Açlık greviden sonra toplanan Selüloz-İş Başkanlar Kurulu, sözleşmenin çözümlenmemesini protesto için bir dizi eyleme geçilmesini kararlaştırdı.

1 Aralık günü İzmit SEKA işçileri topluca SHP ve DYP binalarına yürüdüler. Anayolu bir süre trafiğe tıkanan işçiler, ellerinde "hakkımız verilsin, sözleşme bitirilsin", "sefalet ücreti istemiyoruz" gibi pankartlarla tepkilerini dile getirirken, "ekmek yok barış da yok", "ücret kadar üretim", "işçiyiz haklıyız kazanacağız" gibi sloganlarla savaşım kararlılıklarını gösterdiler.

Burada, SHP il başkanı Kemalettin Gençtürk'ün yaptığı konuşma, sık sık işçilerce kesil-

di. Bir işçi, arkadaşlarına "arı soktu, at tepti, oklar battı, işçiler iktidara" sloganını hatırlattı. Değişik vardiyalardan gelen işçiler, daha sonra SHP ve DYP binalarını sabaha kadar işgal ettiler. Bu eylemi, fabrikadan topluca PTT'ye yürüyerek maaş bordrolarının başbakana ve yardımcısına postalanma eylemi, 21 Aralık'ta geç işbaşı eylemi, yemekhane işgali izledi. 22 Aralık'ta da işçiler SEKA kapılarını kapatarak hammadde giriş çıkışını durdurdular. Daha sonra sendika, güvenlik güçlerinin saldırıma olasılığı karşısında eylemi durdurdu.

SEKA görüşmeleri sürüyor. İşçiler, ancak sendikaya kenetlenerek, militan mücadele anlayışıyla zafere ulaşabileceklerinin bilincindedir. Sabırlı, öfkeli ve kararlılar. SEKA işçisine yeni yılda başarılar diliyoruz. ●

KERVAN

■ Aylık dergi. ■ Sahibi: Genel Ajans Ltd. Şti. adına Semih İra ■ Sorumlu yazı işleri müdürü: Semih İra ■ Yazışma adresi: Merkez yönetim bürosu: Piyerloti caddesi, 17/4, Çemberlitaş, İstanbul. Tel: (1)516 84 64 ■ Temsilcilikler: Adana: Ünal Akbulut, Kiremithane Mah. 1304 Sok. No:36, Yüreğir ■ Ankara: Gürkan Gür, PK 216, Cebeci. ■ Antalya: Ali Koyun, Yeşilova Mahallesi, Ümit Sokak, No:10 Serinyol. ■ Antalya: Ahmet Aydın, Özgürlük Mah. Reisi Kaplan Cad. Toros Apt. No:47/B. ■ Bursa: Ender Can Genç, Çakırhamam Temiz Cad. Sütmen İşhanı Kat 3-39 ■ İzmir: Adnan Ayhan, 3.Beyler Yaparsoy İşhanı, kat 5, No:505, Konak ■ İzmit: Muradiye Yılmaz, Hüriyet Cad. No:17/1-A ■ Mersin: Mehmet Yılmaz, Bahçelievler Mah. 346 Sok. Dinçer Apt. No:3/7 P.K.3, Pozcu ■ Silifke: Cihangir Akdemir, Say Mah. 535. Sok. No:33, Silifke ■ Söke: Av. Mustafa Açıcı, Yağcılar İşhanı, Kat:2, Söke ■ Turgutlu: Nerman Karabulut, Altay Mah. Akgün Sok. Kat:1 No:2, Turgutlu ■ Zeytinburnu: Fatma Biçer, Gökalp Mah. 48.Sok. No:2 Kat 3-18 ■ Avrupa Genel Temsilciliği: Murtaza Dersimli, P.O.Box 1822, Londra N1, İngiltere. ■ Diğer yurtdışı temsilcilikleri: Fransa: Şanver Şen, c/o 37 Rue d'Hauteville Paris 75010. ■ Almanya-Frankfurt: Şirin Günel, Neuhof Str. 13, 6 Frankfurt am Main 1. ■ Almanya-Münih: Hikmet Yalçın, Lessing Str. 41, 8047 Karlsruhe. ■ İsviçre: Ahmet Kısa, 7 Rue de Lancy, 1227 Carouge, Cenevre. ■ Hollanda: Tayfun Hüseyin Keleş, Postbus 5856, 3008 AW Rotterdam ■ Avustralya: Cemil Alkan, P.O.Box 106, Auburn 2144, Avustralya. ■ Basım öncesi hazırlık: Genel Ajans. ■ Baskı: Kent Basımevi. ■ Dağıtım: Birleşik Basın Dağıtım. ■ Gönderilen yazıları yayımlayıp yayınlamama ve tersine bir istek belirtilmedikçe düzeltme ya da kısaltma hakkı dergimize aittir. Hiçbir yazı geri verilmez. ■

■ Yıllık abone bedelleri: Yurtiçi: 100.000TL, İngiltere: 17 Sterlin, Almanya: 80 DM, Fransa: 200 FF, Hollanda: 60 HFL, İsviçre 65 SFr, Amerika 53 \$ Avustralya: 53 \$ ■ Havaleler: Yapı ve Kredi Bankası, Aksaray Şb. Genel Ajans, Hesap No: 3549-3

KERVAN'NIN İÇİNDEN

- 4 **TÜRK-İŞ GENEL KURULU**
İzlenimler, mesajlar ve genel başkan Bayram Meral'in basın açıklaması
- 8 **SENDİKACILAR KONUSUYOR**
Otomobil-İş Bursa şb. bşk. *Selçuk Göktaş*, Türk Metal Bursa şb. bşk. *Necati Erol*
- 12 **ALEVİ-BEKTAŞI YOLUNUN CANI DERGAHTIR**
Rıza Yürükoğlu'nun Melbourne, Mildura ve Sydney'de verdiği konferansların birleştirilmiş ve kısaltılmış metni
- 14 **KERVAN'IN SÖYLEŞİSİ**
Hacı Bektaş-ı Veli Dergahı'ndan el almış Bektaşî Babası ve halk ozanı *Dertli Divani*'yle dost muhabbeti. *Nejat Birdoğan*

- 16 **"KÖK OLMAZSA DAL OLUR MU?"**
Kervan ekibinin Alevi canlarla Hacibektaş'ta güzel sohbeti

- 18 **POSTTAN DOSTA**
Ali Haydar Celasun Dede tüm Dedelere çağrı yapıyor, "Dergaha yüz sürelim, Çelebilerden el alalım" diyor

- 19 **AŞIK DAVUT SULARI DEDE**
Edibe Sulari babasını anlatıyor

- 24 **"ŞERİAT İKTİDARA TIRMANIYOR"**
Lütfi Kaleli

KERVAN dergisi olarak, tüm okuyucularımızın yeni yılını kutluyor, 1993 yılının Türkiye işçi sınıfı ve Alevi-Bektaşî toplumu için, birliğin daha da güçlendirildiği, zafere giden kararlı adımların atıldığı bir yıl olmasını diliyoruz

Çözüm işçi sınıfında

Türk-İş'in 16. Genel Kurulu'nda 32 sendikadan toplam 440 delege vardı. Salonda asılı olan dev pankartlardan en çarpıcı ikisi, "ezilmeyeceğiz, eğilmeyeceğiz, geri dönmeyeceğiz" ve "işçilerin birliği Türk-İş'te olacaktır" dı.

Türk-İş genel başkanı Şevket Yılmaz'ın açılış konuşmasında hükümete ağır eleştiriler yapmasından sonra, 1.günün en önemli olayı, başbakan Süleyman Demirel'in konuşması sırasında meydana geldi. Delegeler, başbakanın konuşmasını sık sık "yalan, bunlar da yalan" sözleriyle kestiler. "Devlete güvenimiz kalmadı" diye müdahale ettiler. Bunlara "fevkalade" üzülen Demirel, "olmaz, devlet baştır, o olmadı mı vücudun anlamı kalmaz" diye tepkileri karşılamaya çalıştı.

Gerilimli hava, çalışma bakanı Moğultay'ın henüz sonucu alınmamış bir yolsuzluk soruşturmasını gerekçe yaparak görevden aldığı SSK'daki Türk-İş temsilcisi (ve genel kurulda YK adayı olan) Enver Toçoğlu'ndan söz etmesi, havayı daha da elektriklendirdi. Laf atmalar oldu.

Bu tepkiler, işçi sınıfımızın bu bol vaatli hükümete krediyi kesmek üzere olduğunun açık göstergesiydi. Genel kurul öncesinde SEKA işçilerinin, genel kurul sırasında da Petkim, Zonguldak ve Mersin belediye işçilerinin siyasal boyutu yüksek işyeri işgalleri, korsan yürüyüşler, miting-

**Türk-İş genel
kurulunu izleyen
Kervan muhabiri
S.Rıza Güven
yazıyor**

ler yapmaları da bu yönde birer işaret. Birinci ve ikinci günde, tüm burjuva siyasal parti temsilcilerinin konuşmalarını değerlendirdiğimizde, "hey gidi Türkiye işçi sınıfı hey, sen ne güce sahip ve nelere kadırmışsin" demekten kendimizi alamıyoruz.

Halil Tunç vb. konukların konuşmalarından sonra her sendika adına bir-iki delege söz alarak konuştu. TGS genel sekreteri Zeki Tonay, öldürülen gazeteciler konusundan yola çıkarak insan hakları savunusuna dikkati çekti. Başkan adayı Bayram Meral'in salonda dağıtılan bildirisinde de "güçlü, öncü, mücadeleci, güvenilir, bağımsız, çoğulcu, sorumlu, demokrat, toplu sözleşme sendikacılığını aşan ve siyasal gücü arttıracak bir Türk-İş" istemi dile getiriliyordu.

"Ankara'da Türk-İş'i görmek istiyoruz", tüm delegelerin ortak eğilimini yansıtmaktaydı. Petrol-İş genel başkanı Münir Ceylan'ın Türk-İş'in eksikliklerine, yanlışlarına işaret ederken "tek suçlu yönetim kurulu değil, hepimiziz" demesi yerinde bir özeleştiriydi.

Yine, Tekgıda-İş genel sekreteri Hüseyin Karakoç'un "işçilerin Türkiye'nin İran'a, Ceza-yir'e benzetilmesine izin veremeyeceği" yolundaki sözleri, Demiryol-İş delegesinin "sendikasıyla sızlaştırmaya, sigortasızlaştırmaya dur demeliyiz" haykırışı, T.Maden-İş'ten H.Hüseyin Kaya-baş'ın Türk-İş "bilimsel temelde politika üretmesi" gereğine işaret etmesi, Tümtis ve Toleyis delegelerinin "her işkolunda tek sendika, ülke çapında tek konfederasyon" önerisi yapıcıydı. Haber-İş delegesinin işçi sınıfının kendisinden başka dostu olmadığını vurgulaması, Hava-İş delegesinin ise "sınıflar varoldukça sınıf kavgasının sürdüğünü" hatırlatması tartışmaları doğru çizgiye yöneltmede yararlı oldu.

Harb-İş başkanı İzzet Çetin, "işçi sınıfının davasını konuşalım, birliğini kuralım. Sendikal hareket henüz sorunlara işçi sınıfının gözleriyle bakamıyor, oysa sınıfın öзде buna ihtiyacı var" biçimindeki değerlendirmesiyle kilit bir tartışma konusuna parmak basmış oldu. Türk-İş'in de-

ğıştırilebileceğini, ama seçilecek yönetimin uzlaşmacı, sınıfın çıkarlarına hizmet etmeyen tutumu görülürse "başlarında boza pişireleceğini" söylemesi, genel kurulun psikolojisini güzel yansıttı.

Olgun ve kararlı adımlar atıldı

Seçimle, Türk-İş genel kurulu, eski kuşakların bilgi ve deneyimiyle yeni kuşakların enerji ve kararlılığını biraraya toplamaya ve *sürekliliği* sağlamaya yönelik bir yönetim kurulu oluşturdu. "Türk-İş'te sendikal birlik ve taze güç toplama toplantısı" oldu.

Sendika liderleri arasındaki siyasal görüş farklılıklarından çok sendikal kavganın ilerlemesine dönük tartışmalar, genel kurul gündeminde ağırlık taşıdı. Delegelerin, son bir-iki yılda yoğunlaşan işçi hareketine yönelik saldırılara karşı tutum geliştirme ve yönetim düzeyinde bir mücadele kararlılığı görme istemi, sınıf sendikacılığı ihtiyacı, genel kurula "doğru yapan bir Türk-İş yaratmaya" yönelik adım attırdı. "Ankara'da bir Türk-İş

vardır" sözü bunun anlatımıydı.

Türkiye işçi sınıfı Türk-İş genel kurulunda kısaca şunu söyledi: "Sorunlarımız çok, saldırılar arttı, ama çare VAR... Çözüm işçi sınıfında. Çözüm sendikal birlikte, çözüm sınıf sendikacılığında, çözüm işçi sınıfının partisiyle... Devlete ve hükümete güven kalmamıştır."

Bu arada, *Kervan* ekibi olarak başarılı bir çalışma yürüttüğümü-zü de söylemeliyiz. Dergimizin 22.sayısı genel kurul boyunca tüm delegelerin elinde dolaştı, beğenildi. Birçok sendika üst düzey ve şube yöneticisiyle güzel ilişkiler kurduk. Çok sayıda röportaj sözü aldık.

Kervan, işçi hareketinin toparlanması için payına düşeni yapacak, Türk-İş yeni yönetim kurulunun seçim platformunda ilan ettiği ve hemen hemen tamamına katıldığımız ilkelerin uygulanması için tüm desteği Türk-İş'e verecektir. Bu anlayışla, konfederasyonun yeni yöneticilerine başarılar diliyor, "yaşasın Türk-İş'te birlik, yaşasın sınıf sendikacılığı" diyoruz. ●

Türk-İş genel kurulundan mini-röportajlar

Görüşler-beklentiler

Türk-İş 16.Genel Kurulu'ndan beklentileriniz ne yöndedir?

**Belediye-İş
Adana 1 nolu şb. bşk.
Ali Umar**

Türk-İş genel kurulunun ilkeler doğrultusunda, ileriye dönük kararlar çıkaracağına, üreteceğine inanıyoruz.

**Belediye-İş gnl.sekr.
Kasım Yorulmazbaş**

Genel kurulun birlik sorununu haletmesini, daha dinamik, daha güçlü bir yapıyla yeni bir yönetim oluşturarak çıkmasını bekliyorum.

**Petrol-İş genel teşk.sekr.
Mansur Burgucu**

Beklentilerimiz öyle bir Türk-İş yaratmak ki, işçi sınıfının önündeki bütün engelleri açabilecek

perspektifler sunsun. Bunun şu andaki Türk-İş kongresinde olabileme imkanı var mı dersanız, maalesef yok.

Petrol-İş Kırıkkale şb. bşk.

İşçi sınıfına uygun bir yönetiminin oluşması. Bizim güncel sorunlarımız var. Taşeronluk sorunlarımız var, sözleşmeli personel sorunlarımız var. İşçi sınıfının önünü tıkayan anti-demokratik yasalar sorunu var. Bunların genel kurul kararı olarak çıkmasını istiyoruz. Kararların yaşama geçirilmesi için uğraş verilmeli.

**Petrol-İş Adana şb. idari sekr.
Refik Deviren**

Ben delege değilim, izleyici ola-

rak geldim. Tabanda yönetimin, özellikle Şevket Yılmaz'ın değişmesi yönünde bir beklentimiz var. Şartlar belki bizim gönlümüzde yatan insanların yönetime gelmesini zorlaştırıyor. Ama en azından demokrat sayabileceğimiz insanlardan bir Türk-İş yönetimi oluşabilirse, belki yaşanan tıkanıklığın aşılması konusunda yeni birşeyler yapılabilir.

**T.Harb-İş Ankara şb. bşk.yrd.
Hüseyin Işık**

Sendika ağalığı anlayışı terk edilmeli. Tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi hayata geçirilmelidir. İşverenlerin ve hükümetin saldırılarına karşı, işçi sınıfının üretimden gelen gücünün kullanılması hedeflenmelidir.

Mücadele içindeki işçiler ve sendika yönetimleriyle ciddi dayanışmalar yürütülmeli, hakları için mücadele eden işçilerin potansiyel suçlu gibi görülmesine tavır alınmalı, yalnız bırakılmamalıdır.

Açık ve şeffaf bir toplu iş sözleşmesi politikası güdülmeli, işçilerin kabul etmediği bir sözleşmeye imza konulmamalıdır.

12 Eylül'ün tüm kalıntılarına karşı tavır alınmalı, anti-demokratik sendikal yasalara karşı kararlı bir mücadele verilmelidir. Grev yasağı olan işkollarında grev yasağının kaldırılması için mücadele edilmelidir.

Tüm çalışanların grevli-toplu iş sözleşmeli sendikal haklarını almaları için mücadelede "memur"larla lafta değil ciddi

dayanışma yürütülmelidir.

"Sendikalar siyaset yapmaz" aldatmacası bir yana atılmalıdır. Sınıfın mücadele içinde birliği sağlanmalı, işçi sınıfının seçim malzemesi olarak sağ-sol diye bölünüp parçalanmasına müsaade edilmemelidir.

Sendikalar iktidar kuyruğunda giden değil, her şartta sınıfın menfaatlerini koruyan kurumlar olarak görülmelidir.

İşçi sınıfının eğitimi mücadele deneyleriyle birlikte yürütülmeli, akademik-göstermelik eğitimlerden vazgeçilmelidir.

**Tekgıda-İş Adana Güney
Anadolu Bölge şb. bşk.**

Türk-İş'te bir değişim gerekiyor. Biz daha sağlıklı bir değişimden yanaydık. Ancak yeni seçilen yönetim iyi bir gözlem ve sentez yaparak işin üzerine gitmelidir. Sınıfa güven vermeli ve çekim merkezi olmalıdır. ●

Hedef, doğru yapan Türk-İş

Türk-İş 16.Genel Kurulu 7-13 Aralık tarihleri arasında Ankara'da DSİ salonunda yapıldı. Genel kurul salonunda "insan haklarına dayalı demokratik düzen", "ekmek, barış, özgürlük", "iş güvencesi yasasından vazgeçmeyiz", "taşeronlaşmaya hayır", "işçi kıyımına son", "eğilmeyeceğiz, ezilmeyeceğiz, geri dönmeyeceğiz", "işçilerin birliği Türk-İş'te olacaktır" vb. pankartlar asılmıştı.

Genel kurulun ilk iki günü konuk konuşmacılara ayrılmıştı. İlk gün Demirel, Mesut Yılmaz, Erbakan, Ecevit ve Baykal gibi burjuva siyasetçilerin konuşmaları sırasında delegelerden sık sık öfke ve heyecanlı müdahaleler, sert eleştiriler geldi. Delegeler, Türk-İş tabanının iktidara ve burjuva partilere duyduğu tepkileri dile getiriyorlardı.

İkinci gün, çalışma ve sosyal güvenlik bakanı Mehmet Moğultay'ın ve Halil Tunç'un konuşmaları sırasında kongrenin havası daha da sertleşti. Moğultay'ın Türk-İş yöneticisi ve SSK Y.K. üyesi Enver Toçoğlu'nu SSK Vakfı'nda yapıldığı söylenen yolsuzluklarla bağlı olarak görevden almış oluşu, delegelerce protesto edildi. Bakan, iş güvencesi yasası ve işten çıkarmalarla ilgili olarak da salondan tepki aldı. Konfederasyonun eski genel başkanlarından Halil Tunç'un konuşması da delegelerce "tarafli" bulunarak eleştirildi.

Üçüncü gün ve sonrasında işçi sınıfının sendikal, demokratik sorunları dile getirildi. Konuşmacılar çalışma ve yaşam koşullarının kötülüğünden, işçi sınıfının kısa ve uzun vadedeki beklentilerinden, ülke içi ve dışı politikalarından söz ettiler. Bunların işçi sınıfı yararına sonuçlanması için ne gibi yöntemler izlenmesi, mücadeledeki birliğin sağlanması konusunda görüş belirttiler.

Petrol-İş genel başkanı Münir Ceylan, bugün en büyük örgütlü güç Türk-İş'in bu gücü yeterince kullanmadığını, ekonomik politikaları yönlendirmede etkisiz kaldığını, demokratik hakları koruma görevini yerine getirmede ve bunun sorumlusu olarak yalnız yönetim kurulundaki 5 kişiyi görmediğini, tüm sendika yöneticilerinin de sorumlu olduğunu dile getirdi. Toplu sözleşme sendikacılığının ötesinde iktidara karşı baskı gücü oluşturmak gereğini anlattı. Sendikasılaştırma politikasına karşı örgütlenme kampanyalarının başlatılmasının ve

Kervan-İzmit

muhabiri *Halim*

Eren Türk-İş genel kurulunu anlatıyor

sendikalararası dayanışmanın önemi üzerinde durdu.

Selüloz-İş genel başkanı Mithat Sarı, sendikal birliğin önemini vurguladı. Sendikalı işçilerin %80'inin Türk-İş'te birliği sağladığını, işçi sınıfının en büyük silahının birliği olduğunu, Hak-İş'in, DİSK'in ve bağımsız sendikaların Türk-İş çatısı altında birleşmesi gerektiğini savundu.

Türk-İş,

tabandan

yükselen basıncın

etkisiyle büyük

bir değişim

geçirmektedir ve bu

genel kurulda

önemli bir

dönemeci daha

almıştır

Türk-İş'te aynı işkolundaki sendikaların da derhal birleşmesi gerektiğini söyleyen Sarı, Otomobil-İş'in Türk-İş'e katılmak istediğini, Türk-İş'in ve Türk Metal'in buna bir formül bulmalarını ve çağrı yapmalarını istedi.

Yol-İş genel sekreteri Tevfik Özçelik, sınıfın beklentisini şu sözlerle ifade etti: "İşçi sınıfından başka hiçbir güce bel bağlamayan bir Türk-İş istiyoruz." Milyonlarca işçi için sendikalaşma kampanyaları başlatılmalı, taşeronlaşma ve özelleştirme engellenmeli, geçici ve kaçak işçiliğin önlenmesi için aktif çaba sarf edilmeli diyen Özçelik, bilimsel çalışan ve alternatif politikalar üreten bir Türk-İş'in yaratılmasını savundu.

Tekgıda-İş genel sekreteri Hüseyin Karakoç, laikliğe vurgu yaptı, sermaye partilerine oy vermenin işçinin kendine hiyanet etmesi olduğunu söyledi. *Genel Maden-İş* genel başkanı Şemsi Denizer'in konuşması KİT'lerin özelleştirilmesi ve iktidarın vaatlerini yerine getirmemesi üzerine

yoğunlaşırken, *Demiryol-İş* adına konuşan Bilginer, işçi hareketinin karşı karşıya bulunduğu saldırı üzerinde durdu.

T.Maden-İş'ten Hüseyin Kaya-başı Türk-İş'in bilimsel çalışması gereğine, SSK'nın sorunlarına değindi. Ardından, *Toleyis, Haber-İş, Teksif, Ağaç-İş, Hava-İş, Çimse-İş* ve öteki sendikaların temsilcileri konuştu.

Türk-İş yönetim kurulunun eleştirileri yanıtlaması ve karar tasarılarının ele alınmasından sonra yapılan seçimlerde, Türk-İş'in 10 yıllık genel başkanı Şevket Yılmaz'ın çıkardığı liste, 70 küsur oy farkıyla seçimi kaybetti. Türk-İş genel başkanlığına Yol-İş genel başkanı Bayram Meral, genel sekreterliğe Şemsi Denizer, genel mali sekreterliğe Enver Toçoğlu, genel teşkilatlanma sekreterliğine Sabri Özdeş ve genel eğitim sekreterliğine de Salih Kılıç getirildiler.

Doğru yapan Türk-İş için

Türk-İş genel kurulu, sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde bir kez daha göstermiştir ki, Türk-İş tabandan yükselen basıncın etkisiyle büyük bir değişim geçirmektedir ve bu seçimlerle önemli bir dönemeci almıştır.

Türk-İş, belirgin bir biçimde devrimcileşmektedir. Delegelerin, yeni yönetime koşulsuz destek vermeyerek, *özde değişim* isteğini vurgulamaları bu açıdan büyük önem taşımıştır.

Genel kurul, işçi sınıfının burjuva devlete ve burjuva partilere duyduğu derin güvensizliği yansıtmış, birçok delegenin "işçi sınıfı partisi kurulmalıdır" biçimindeki konuşması, sınıfın kendi bağımsız partisini arayışının yeni bir kanıtı olmuştur. Tabandaki hareketlenme ve sola kayış, Türk-İş genel kurul delegelerinin bileşiminde, tutumunda ve seçim sonuçlarında kendisini göstermiştir.

Türk-İş 16.genel kurulu, her açıdan önceki kongrelerden farklıydı. Bir hafta boyunca salonda daha canlı, daha istekli bir Türk-İş gördük. Sınıf savaşımının geleceğine yönelik umut verici adımlar atıldığına tanık olduk. İnaniyoruz ki bu olumlu gelişmeler etkisini kısa sürede gösterecektir.

Haftalar öncesinden işçi sınıfının gündemine oturan ve işçi sınıfı açısından çeşitli ileri adımlar atan genel kurulun delegelerini kutlar, konfederasyonun yeni yöneticilerine başarılar dileriz. ●

Kervan'ın mesajları

TÜRK-İŞ 16.GENEL KURULU'NA

**Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
16.Olağan Genel Kurulu Divan başkanlığına,**

Türkiye işçi sınıfının gerçek ve uzun erimli çıkarlarının kararlı savunucusu *Kervan* dergisi olarak, sendikal hareketin ana örgütü Türk-İş'in 16.Genel Kurulu'na başarı dileklerimizi iletiyoruz.

Değerli delegeler,

Dünya ve Türkiye işçi sınıfı, zor bir dönemden geçiyor. Onyılların zorlu mücadeleleriyle kazanılmış işçi hakları her ülkede saldırı altındadır. İşverenler işçileri din, dil, ırk, cinsiyet, inanç temelinde bölmek için ellerinden geleni esirgemiyorlar. Irkçı-faşist, şöven-milliyetçi akımlar, sınıf kardeşi olan emekçileri birbirine düşman etmek için büyük çaba harcıyorlar.

Öte yandan işten çıkarmalar, pahalılık, sefalet görülmedik boyutlara ulaşmaktadır. Sendikasılaştırma uygulamaları had safhalara varmıştır. İşverenler, işsiz işçiyi işli işçiye, sendikası sendikaliye, sigortasız sigortalıya karşı tehdit ve şantaj unsuru olarak kullanmak için binbir yolu deniyorlar. Hatta, toplu sözleşme görüşmelerinde "insanca yaşam ve çalışma koşulları" isteminin yükseltilmesini engellemek için, Türk-İş üyesi sendikaları Disk'le tehdit etmeye çalıştıkları bile gözleniyor. İktidar ise boş vaatlerle bizleri oyalıyor, bizi kendi çıkarlarımızı değil de, işverenlerin ve devletin çıkarlarını savunmaya çağırıyor.

Bunlara karnımız toktur. Halk ekmek istiyor, barış istiyor, özgürlük ve demokrasi istiyor. Halk, insan haklarının tam anlamıyla yerine getirilmesini istiyor. İşçi hakları da insan haklarıdır. Ve haklarımız için militanca mücadele verirken biz, tüm ezilenlere, tüm insanlığa, demokrasi ve özgürlük mücadelesine de *öncülük ve sözcülük* yapmaktayız.

Değerli delegeler,

Birliğimizi korumaz ve geliştirmesek temel görevlerimizi yerine getiremez, biriken sorunları aşamayız. Acil ihtiyacımız, birliğini, merkeziyetçi ve temsili yapısını güçlendirmiş, kafa ve kasa birliğini geliştirmiş, genç kuşakların enerjisiyle yaşlı kuşakların deneyimini bir potada eritebilmiş, zorluklardan *atılımla* çıkabilen, zayıflıklarını üstünlüğe dönüştürebilen bir Türk-İş'tir.

Sizlerin bu konuda yerinde kararlar alacağınıza, yaşamın öngördüğü adımları kararlılıkla atacağınıza inanıyor, Türk-İş 16.Olağan Genel Kurulu'nun tüm delegelerine çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Yaşasın demokrasi mücadelesinin öncüsü ve sözcüsü Türkiye işçi sınıfı!

Yaşasın sınıfımızın Türk-İş'te güçlenen sendikal birliği!

KERVAN dergisi, 10 Aralık 1992

ŞEVKET YILMAZ'A

Şevket Yılmaz,

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu eski Genel Başkanı

Sayın Şevket Yılmaz,

Sizi, Türkiye işçi hareketinin en önemli sendikal örgütlerinden biri olan Teksif'te ve sendikal hareketin ana örgütü Türk-İş'te uzun yıllar boyu verdiğiniz inatçı, sabırlı ve dikkatli savaşımla, işçi hareketinin birliğini koruma ve geliştirme, mücadele gücünü ve kararlılığını yükseltme yönünde yürüttüğünüz çabalarla yakından tanıyoruz.

12 Eylül faşizminin karanlık yılları içinden tüm işçi hareketini başarıyla çekip çıkarmış, işçilerin 1986'lardan günümüze dek giderek yoğunlaşan, yaygınlaşan ve Türkiye tarihinde ilk kez ülke çapında, merkezi eşgüdümle gerçekleşen militan-yığınsal eylemler içinde eğitilmesinde baş rolü oynamış bir Türk-İş yönetiminin genel başkanı olarak sizi, her zaman sevgi ve saygıyla anacağımızı bilmenizi isteriz. İşçi sınıfının tüm bilinçli, vefakar üyelerinin de böyle düşündüğünden kuşumuz yoktur.

Genel başkanlık yaptığınız 10 yıllık dönemde, ülkenin ve dünyanın içinden geçtiği en yoğun değişiklikleri yaşayan Türkiye işçi sınıfı, "genç kuşakların enerjisi ile yaşlı kuşakların bilgi ve deneyimini Türk-İş potasında eritme"de, engin bilgi ve deneyiminizi esirgemeyeceğinizden emindir.

Kervan dergisi olarak, Türkiye işçi sınıfının, Türk-İş'in "her zaman neferi olmuş ve neferi olacak olan" Şevket Yılmaz'ı, sevgi ve saygıyla selamlıyoruz.

KERVAN dergisi

'Türk-İş tüm emekçilerin sözcüsüdür'

Türk-İş'imizin onaltıncı genel kurulu, bir nöbet değişimi ile sonuçlanmıştır.

Konfederasyonumuza uzun yıllar hizmet zeren sayın Şevket Yılmaz ve listesinde bulunan değerli arkadaşlarımızın, işçi hareketinin bütünlüğü içindeki önemi ve katkıları hiç kuşkusuz bundan sonra da devam edecek, sayın Yılmaz'ın tecrübelerinden her zaman yararlanma imkanı bulacağız.

Kendisine ve geçmişte Türk-İş'in daha etkin ve daha saygın bir konuma getirilmesi için mücadele eden her sendikacıya, bu basın toplantısı vesilesiyle teşekkür etmeyi, bundan sonraki çalışmalarımızda birlikte hareket ederek ağır sorunların üstesinden geleceğimizi ifade etmeyi görev sayıyorum.

Türk-İş, üretimden gelen gücü ile toplumumuzun en büyük sivil örgütüdür.

Türk-İş, sadece işçilerin değil, memurun, emeklinin, dulun, yetimin ve demokratik parlamenter rejimin tüm kurum ve kurallarının uygulanması beklentisi içinde olan insanlarımızın temsilcisi ve umududur. (...)

Henüz seçim sonuçları alınmamış ve sandıklar açılmamışken, sayın cumhurbaşkanının 158 sayılı iş güvencesiyle ilgili ILO sözleşmesinin kabulünü sağlayan yasal düzenlemeyi veto ettiği haberi ulaşmıştır.

Biz işçiler olarak, sayın Özal'ın politik hayata atıldığı, başbakan olduğu, cumhurbaşkanlığına getirildiği günlerden bugüne ve ömrü olduğu sürece MESS başkanlığı alışkanlığından kurtulamadığını ve kurtulamayacağını her vesile ile ifade ettik.

Bugün işçi sınıfının, gerek temel insan hak ve özgürlükleri, gerek hür sendikacılık önünde en büyük engel sermaye ve o'nun en büyük temsilcisi sayın Özal olduğunun bilinci ile mücadele stratejisini tesbit etme gereği vardır. (...)

Türk-İş yönetim kurulu olarak, Başkanlar Kurulu'muz ile birlikte ve genel kurulun ürettiği yeni politikalarda, öncelikle ve ivedilikle işçi hareketinin karşısında kim ve hangi kuruluş olursa olsun, üretimden gelen gücümüzü kullanarak, siyasal alanda demokratik tepkilerimizi her zeminde göstererek başarıya ulaşmayı hedef alacağız.

Bizi yıldırma yönelik tehditler, baskılar, mahkumiyet korkutmaları bu yolumuzdan asla döndüremeyecektir.

Demokratik parlamenter düzenin savunucusu olan Türk-İş, sorunlarını demokratik plat-

Türk-İş genel başkanı Bayram Meral'in 16 Aralık tarihli basın toplantısındaki konuşmasını kısaltarak yayınlıyoruz

formlarda çözmenin özenini gösterecektir.

Hiçbir zaman kaba kuvvete dayalı bir çözüm yolu aranmayacağından herkes emin olmalıdır. Ne var ki, bugünün düzeninde ülkemizde suç sayılabilen, çağdaş işçi haklarının doğal eylemlerini kullanmaktan da bizi alıkoyamayacaklardır.

Son edindiğimiz bilgiler, anayasada değişiklik yapacak komisyonca hazırlanan raporun, tüm kesimlerin ve özellikle işçi sınıfının beklentilerine cevap vermekten, bütün halkımızı kucaklayacak bir yapıdan uzak olduğu yolundadır.

Biz, anayasada şekil olarak değil, özde ve çağdaş anlamda değişiklik istemekteyiz. (...) Değil anayasa, en küçük konuda dahi yapılacak her düzenlemede, konfederasyonumuzun görüşünün alınmasını bekliyor ve bunu önemle istiyoruz.

Onaltıncı genel kurulumuz, yönetim kuruluna önemli görevler yüklemiş, bunların çözümü için talimat vermiştir.

Mevzuat ve kararlar komisyonu raporuyla, *öncelikle 12 Eylül hukukunun tüm kalıntılarının temizlenmesi* şeklinde özetlenebilecek, çok geniş kapsamlı bir görevle yükümlüüz.

Sermaye sınıfının ve giderek siyasal iktidarın, sendikal hareketi zayıflatmak, sendikal işçileri çıkararak, taşeron uygulamasına geçerek, sendikaların etkinliğini azaltmak yolundaki çabaları, açıkça bir

yerleşmesi için tüm kurum ve kuruluşları göreve çağırılmaktadır.

Enflasyon ve terör dahil, bütün sorunların parlamenter demokratik rejim içinde çözümleneceğine, kökenleri ne olursa olsun, tüm vatandaşlarımızın kardeşlik duygularıyla bütünleşmesinin ancak bu rejimle sağlanabileceğine inanan yönetim kurulumuz, bu rejime yönelik her türlü hareketin karşısında işçi sınıfının gerekli duyarlılık ve tepkiyi göstereceğini hatırlatmayı da görev bilmektedir.

Sorunlarımızın ne kadar büyük olduğu, işçi sınıfını bekleyen mücadele günlerinin fazla uzakta olmadığı bilinci içinde olan yönetim kurulumuz, genel kurulda belirtilen istek doğrultusunda ilk Başkanlar Kurulu'nu Diyarbakır'da yapmayı uygun görmüştür.

Başkanlar kurulumuzun bir kez daha gözden geçireceği sorunlar ve alacağı kararlar, belirlenecek bir takvim ile "Mevzuat ve Kararlar Komisyonu"nda yer alan tüm hususlar eksiksiz uygulamaya konulacak, işçi sınıfı tüm gücü ile Türk-İş'in ülkenin en saygın kuruluşu olduğunu ulusal ve uluslararası alanda bir kez daha kabul ettirecektir.

Bizi ilk planda bekleyen sorunlarımız arasında halen değişik işkollarında uygulanan ya da uygulama aşamasında olan grevlerle, kamu kesiminde 1992'nin ikinci altı ayı ve 1993'ün başında yenilecek sözleşmelerin bulunduğunu da belirtmek isterim.

Türk-İş, ... onaltıncı genel kuruldan daha güçlü ve birliktelik içinde çıkmıştır. Tüm sendikalarımız, yönetim kadroları ve üyeleri ile bir bütün olarak en ağır sorunların bile üstesinden gelmeyi başaracak ve ülkenin demokratikleşme sürecinin bir an önce tamamlanmasında etkili politikalar uygulayacaktır.

İşçi sınıfı olarak, sorunlarımızı sadece ulusal düzeyde sınırlı tutmamız mümkün değildir. Dünyanın neresinde olursa olsun, insanların aç kalması, sıcak savaşlarla yok edilmeleri, insan hak ve özgürlükleriyle bağdaşmayan uygulamalara maruz kalmaları karşısında duyarsız kalamayız.

Bu, insan olmanın da, uluslararası sendikal ilişkilerimizin de doğal sonucudur. (...)

Tüm işçilerimize, halkımıza ezilen, ekonomik sıkıntı içinde olan tüm kesimlerine, yönetim kurulumuzun sevgilerini saygılarını iletiyor, daha iyi yarınlara birlikte ulaşacağından emin olmalarını istiyorum. ●

BAYRAM MERAL'E MESAJ

Bayram Meral,
Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı

Sayın Bayram Meral,

Türk-İş Konfederasyonu'nun 16.Genel Kurulu'nda yapılan seçimler sonucunda konfederasyonun genel başkanlığına seçilmekten ötürü sizi ve yeni yönetim kurulunu oluşturan çalışma arkadaşlarınızı yürekten kutlarız.

Dünya ve Türkiye işçi sınıfının bugün içinden geçtiği zor dönemde, sendikal birliğin daha da pekiştirildiği ana işçi örgütü olarak Türk-İş'i,

- sermayedar sınıftan bağımsız düşünen ve davranan, işçi sınıfından başka hiçbir güce bel bağlamayan,
- işçilerin sınıf kardeşliği düşüncesini en önde tutan,
- yalnızca sendika üyesi işçilerin değil, tüm ücretlilerin, memurların, işsizlerin, emeklilerin, ortakçıların, esnaf- sanatkarların, küçük toprak sahibi köylünün sorumluluğunu sırtında taşıyan,
- insan haklarına kararlılıkla sahip çıkan, her türlü milliyetçilik zehrine karşı açık tavır alan,
- toplu sözleşmecilikle sınırlı sendikacılık anlayışını aşan ve emekçi yığınların savaşımında en önde yürüyen,
- iç disiplini, merkeziyetçiliği artırmış, "kafa ve kasa birliğini" sağlamış ve sendika-içi demokrasiyi geliştirmiş, güvenilir, güçlü, mücadeleci, öncü işçi örgütü olarak *geliştirme* ve Türkiye işçi hareketini günümüzün yakıcı sorunlarıyla baş etmek üzere yeni bir *atılım* dönemine sokma hedefinizde atacağınız adımların en kararlı destekçisi olduğumuzu duyurmak isteriz.

Yaşasın Türkiye işçi sınıfı,

Yaşasın işçilerin birliği ve Türk-İş!

Demokrasi işçilerle gelecek, gelecek onun için savaşanlarındır!

KERVAN dergisi

‘Sendikal birlik tabii ki şart, ama...’

**Kervan-Bursa muhabirleri,
Otomobil-İş sendikası Bursa şube
başkanı Selçuk Göktaş ile konuştular**

**Adınızı soyadınızı ve kısaca
özgeçmişinizi verebilir misiniz?**

Adım Selçuk Göktaş. 1970’li yıllarda metal işkolunda değişik iş yerlerinde çalıştım. 1984’de Türk-Siemens’te işçiliğe başladım. 1986’da temsilcilik görevine geldim. 2 dönem Otomobil-İş baştemsilciliği yaptıktan sonra, Aralık 1991 genel kurulunda sendikanın şube başkanlığına seçildim.

**Otomobil-İş Bursa bölgesinde
nerelerde örgütlü?**

Bursa’da MESS grubunda örgütlü olduğumuz işletmeler Elbağ (eski adı Eltem’di), Türk-Siemens, Asil Çelik ve Çimtaş’tır. MESS görüşmeleri sonucu greve gidilirse, toplam 2 bin işçinin çalıştığı bu fabrikalarda grev uygulanacaktır.

**MESS görüşmelerinde grev
aşamasına nasıl gelindi?**

Otomobil-İş olarak hazırladığımız taslağın ana ekseninde “iş güvencesi” hükümleri var. Kapsam maddesi, taşeronlaşma, işe giriş ücreti talebimiz ve diğer ekonomik taleplerimiz. Bunun haricinde, ilk kez işletmenin yönetim kademelerinde işçilerin bulunmasını, mesleki eğitimi istiyoruz.

MESS’in buna tutumu her zamanki gibi. Geçmiş toplu sözleşme hükümlerinin aynen uygulanmasını isterken, ekonomik taleplerin günümüz koşullarına uyarlanmasını istemiyor. Demokratik-idari taleplerimiz için “işletmelerde sorunlar olduğunu”, maddelerin “oturmuş” olduğunu, değişiklik önerilerine sıcak bakmadıklarını söylüyorlar.

“Geçmiş yıllarda bir hayli yüksek ücret verdik, bunun faturasını sanayi olarak ağır ödedik, ücret teklifimiz ancak aylık enflasyon oranında olur” diyen işverenlerin aylık enflasyon hesaplaması da çok farklı. Ağustos ayı ücretini 100 kabul ettiğimizde her ayki enflasyonu kök ücrete dahil edelim, mantı-

ğıyla geldiler. “Yakacak + izin parası + bayram parası” üçlü paketine en ufak zam önermediler. Diğer sosyal taleplerimize yüzde 6 zam, yemek parasına ise yüzde 40 zam veriyorlar.

Tabanımızın bu sözleşmeyi kabul etmesi mümkün değil. Bu yüzden uyuşmazlık aşamasına geldik. 22 Kasım tarihi itibarıyla arabulucu tespiti yapıldı. Arabulucumuz atandı. Aralık ayı içinde grev aşamasındayız.

**MESS’le anlaştığınız noktalar
yok mu?**

Geçen MESS sözleşmesinde varolan maddeleri aynen kabul ediyorlar. Ancak, işçi arkadaşlar yararına değişiklikler yaptığımız hükümlerin hiçbirinde anlaşmış değiliz.

**Türk Metal sendikası ile
MESS’e karşı hangi noktalar-
da ortak tavır alıyorsunuz?**

Metal işkolunun öteki sendikalarındaki işçilerin çıkarları, Otomobil-İş’te bulunanlardan bir farklılık arzetmiyor. Hepsi aynı sınıfın insanları. Bu nedenle Otomobil-İş olarak, her dönem işkolundaki 3 sendikanın da ortak tavır almasını, ortak taslak hazırlamasını hedefledik.

Geçen dönem Çelik-İş sendikası ile bir birlik çalışmamız oldu. Bu çalışma daha sonra suya düştü. Bu dönem taslakta birlik oluşturma talebimiz Türk-Metal tarafından olumlu karşılandı. Ankara’da düzenlenen bir toplantıda ortak taslak hazırlamak istediğimizi dile getirdiğimizde, ortak taslağın sözkonusu olamayacağını, kendi iç işleyişlerinin farklı olduğunu vb. söylediler.

Daha sonraki tartışmalarda, “hiç olmazsa sendikaların ve işçilerin canı, ortak bir takım sorunlarında birleşmeliyiz” düşüncesiyle yaklaştığımızda, olumlu karşıladılar. İş güvencesi adı altında oluşturduğumuz kapsam, taşeronlaşma gibi maddeler üzerinde prensipte anlaştık.

Şu anda aramızda böyle bir mutabakat söz konusu.

**“Sendikal birlik”, yani “Türk-İş’te birlik” ve “yeni DİSK”
konusunda görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?**

Öncelikle Türk-İş konusuna değineyim. Bundan önceki kongremizde Türk-İş’te birlik konusu gündemdeydi, fakat son yapılan genel kurulumuzda ancak 7 delege Türk-İş’e “evet” oyu verirken, 200 küsur delege bunu reddetti.

Bizim için önemli olan tabanın birliğe yaklaşımı. Eğer taban Türk-İş’te birliği onaylıyorsa, Türk-İş’te birlik olur. Türk-İş’i taban (yani delegeler-Kervan) reddetti.

Sendikal birlik şarttır. Ama günümüz koşullarında maalesef bunu bir türlü yakalayamıyoruz. Her ne kadar Türk-İş bu konularda başkanlar düzeyinde bir takım açıklamalar yapmışsa da bunları samimi açıklama olarak görmek mümkün değil. Samimi yaklaşım söz konusu olsa, sınıfın çıkarlarını gerektiren bir takım konularda bence eylemde birliğine gidebilmeliler.

DİSK konusunda ise... DİSK’in geçmişte taban üzerinde olumlu bir etkisi vardı. DİSK’i insanlarımız o günkü mücadeleci ruhuyla değerlendiriyorlar. Fakat bugün DİSK yönetimindeki insanlara pek sıcak bakmadığımı söyleyebilirim. DİSK’in gerçekten sağlıklı, samimi ve sınıfın çıkarları doğrultusunda bir perspektif çizerek, sendikal yaşama adım atmasını her zaman destekleriz. Fakat şu an yönetim kademesindeki bazı insanları benimsemiyorum.

Bu DİSK, 80 öncesi işçi sınıfının hareketlenmesinde, gelişiminde olumlu etkisi olan DİSK değil. Karikatürü bile değil. Bir takım olaylar, yöneticilerinin milyarlarca lira parayı paylaşmak için biraraya geldiği izlenimini veriyor. Üstelik işçi sınıfını bölmeye yaradığı da ortada.

Evet, sendikal yaşama o anlayışla döndüğü takdirde umutlu

olmak mümkün değil. Fakat işçi sınıfının önümüzdeki süreçte kendi DİSK’ini yaratacağı gibi bir umudum var. İşçi sınıfının, kendi bilinci ve birikimiyle bu olumsuzlukları altedeceğine inanıyorum.

Yıllarca Türk Metal’de birliğe direnen Otomobil-İş yönetimi, birçok yanlışına karşın, son genel kurul öncesinde yayınladığı bir kitapçıkta “Türk-İş ve bağlı sendikalarda sağlanan birliğin, zorlama ve yapay bir birlik olmadığı” ve “Otomobil-İş’in Türk-İş’e dönmesi, Türkiye işçi sınıfının sendikal birliğindeki onurlu yerini alması gerektiği” doğru görüşünü savunmuştu. Bunu siz nasıl karşılıyorsunuz?

Geçmiş kongre döneminde çıkarılan *Neden, Nasıl Bir Türk-İş* kitapçığını kaleme alanlar, sendikamızda hizmet vermiş, çalışmış insanlarımız. Fakat o kitapta birçok çelişkiler söz konusuysa ve yazarlar da bir takım şeylere inanmıyorlardı.

Tekrar Türk-İş’e dönmek, işçi sınıfının büyük bir çoğunluğunun Türk-İş’te olması. Bence, bu *birliğin* nasıl ve kimler tarafından sağlandığı, üzerinde düşünülmesi gereken bir nokta. Türk-İş’teki bugünkü %80’lik birikim, zorlama bir birikim. Türk-İş, bu birikimi tamamiyle devlet güdümüne sokan, işçi sınıfının hareketliliğini pasif hale getiren, mücadeleci ruhunu sindiren bir yapıya sahip. Mutlaka süreç içinde Türk-İş tabanındaki insanlar da, bu şeyi aşacaktır. Çok zor bir mücadele, ama yine de aşılması gereken bir şey olarak bakıyorum.

Türk-İş “nasıl” olursa birliğe yanaşacaksınız?

Türk-İş’e demokratik olmayan bir kurum gözüyle bakıyorum. Kongrelerin kesinlikle demokratik olmadığını görüyoruz. Yıllardır birileri saltanat sürüyor ve onları yıkmak, tabanın karşı çıkmasına rağmen alt etmek bir türlü mümkün olmadı. Bir

takım oyunlarla bu insanlar Türk-İş’in başına çöreklenmiş durumda.

Türk-İş’e bağlı diğer sendikalarda da bu işleyiş söz konusu. Öncelikle bu aşılmalı, demokratik yapı kendi bünyelerinde oluşturulmalı. Ayrıca anlayış olarak da, Türk-İş’in daha aktif, daha mücadeleci bir ruha kavuşması gerekiyor. Türk-İş’te bugünkü mücadele anlayışı ortadan kalkmadığı sürece bizim için “Türk-İş’te birlik” sözkonusu olamaz.

Sendika-içi demokrasi eksikliğini Türk-İş’e bağlı tüm sendikalar için söylüyorsunuz.

Hayır, Türk-İş’e bağlı tüm sendikalar için geçerli değil. Bazı sendikalar gerçekten demokratik bir yapıya sahip. Petrol-İş, Kristal-İş, Belediye-İş bunlardan birkaçı. Bunun haricindekilerde, gerek tabanda, gerek şube gerekse merkez düzeyinde yapılan seçimlerde, sandığa atılan oylarla çıkan oyların farklı olduğunu biliyoruz. Bu yüzden Türk-İş’in demokratikleşme sürecine girmesine çok zor(!) diye bakıyoruz.

Kongrelerde yönetime muhalif olan insanların, yahut temsilci seçimi isteyen, taleplerini bağıra bağıra haykıran insanların işyerlerinden atıldığını biliyoruz. Ama bunu, demokratik yapısı olan birkaç sendika için söylemek mümkün değil. Bunun haricindeki diğer sendikalarda yapı oldukça anti-demokratiktir.

O zaman, Türk-İş’e bağlı sendikaların tabanındaki olumlu gelişmeleri nasıl açıklarsınız?

Bence yöresel olarak, tabanın yansımasıdır. Bir ölçüde de yönetim kademelerine gelen insanların bu yansımaya yol açmasıdır. Birileri yol açmıyorsa, bilinçli olarak engel koyorsa, bu değişiklikler oldukça geri noktalarla kalacaktır. Ama koltuk sevdasının ötesinde bilince eren insanlar yön verdikleri sürece değişiklikler kaçınılmazdır.

Türk-İş tabanı sizce merkez yönetimini değiştirebilir mi?

Değişimde tabanın rolü mutlaka büyük. Fakat Türk-İş’te yönetim kademelerinde yer alan insanların kafa yapılarının çok geri olması bu gelişmeyi oldukça ağır götürüyor. 82’lerdeki bir Türk-İş’le 90’ın Türk-İş’ini değerlendirdiğimize, en azından 3 Ocak 1990 eyleminden Türk-İş, tabanın zorlamasıyla, kaçamamış, ileri adım atmak zorunda kalmıştır. Ama bu ileri adım atmaya, hiçbir zaman kendi kurullarının ürettiği bir olay olarak değerlendirmek mümkün değil. Tabanın baskısıyla o noktalara gelinmiştir. ●

‘Geçmişte bölündük ne faydası oldu?’

Kısa özgeçmişinizi anlatır mısınız?

Adım Necati Erol. 1943 Bafra Yörükler köyü doğumluyum. İlk ve ortaokulu Samsun’da, liseyi Bursa’da okudum. 1958-1959 döneminde Erkek Lisesi talebe birliği başkanlığı yaptım. Banka ve orman işletmesi memurluğu gibi işlerde çalıştıktan sonra, 1970’te Tofaş’ta ambar işçisi olarak 460 kuruş saat ücretiyle işe başladım. O günden bugüne işçi olarak çalışıyorum ve sendikal ilişkilerin içindeyim.

MESS GRUP SÖZLEŞMESİ

Türk Metal-MESS grup sözleşmesi görüşmelerinde şimdi anlaşmazlığa gidildi. Greve çıkma durumu var. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Biz greve gitmekten yana değiliz. Masada alınan kararda fayda var. Dolayısıyla sorunları masa başında halletmeye çalışacağız. Ama kimsenin şüphesi olmasın, işveren direndiği zaman gerekeni yaparız.

Grev, olursa aralık ayı ortası-ocak ayı başı gündeme gelir. Ama o zamana kadar bir takım tavırlar koyar, onları sıkıştırırız. Halledemezsek uçak havaya kalkar. Biz istiyoruz ki, uçak usta pilotların elinde, maharetle piste insin. Her iki tarafın da burnu kanamasın. Bize mecburi iniş yaptırırlarsa uçağın kanadı çarpabilir, tekerleği patlayabilir. Her iki tarafa da zarar verebilir. Belki biz daha çok zarar görürüz, ama unutmamızlar ki onlar *para gücüyle*, biz ise *insan gücüyle* mücadele ediyoruz. İnsan ve iman gücüyle mücadele edenler her zaman kazanmışlardır.

Görüşmelerde Metal Sanayii İş Gruplandırma Sistemi’ne ilişkin ne gibi bir anlaşmazlık çıktı?

MESS bu sistemi 1977’de getirdi, “eşit işe eşit ücret vermeyelim” dedi. Biz kabul etmedik. Tekrar tekrar getirdiler, kabul etmedik. 12 Eylül’de tek taraflı olarak yazdıkları şeyleri getirdiler. 12 Eylül hareketi olarak getirdiler, bize monte ettiler. Tek taraflı uygulandı.

Mesela, gruplandırmada “tornacı” demişler, 4 gruba ayırmışlar. İkimiz de tornacıyız, benimki 7. onunki 9.sınıf. Bunu mantığım almıyor. 8’se 8, 9’sa 9 olmalı. Doktorun, hukukçunun 2.sınıfı oluyor mu? Doktor doktordur, hukukçuysa hukukçu.

Biz bu iş gruplandırması sisteminin yararlı olduğunu biliyoruz, ama tek taraflı uygulanmasına karşıyız. İşçiler arasında kim şefe daha yakın olursa o grup 5 oluyor, ötekiler grup 4. Biz diyoruz ki, işçi gerçekten montaj işçisi ise grubu 4’se 4, 5’se 5 olsun. İşyerindeki baştemsilci, personel müdürü konuşunlar halletsinler.

Bizim de uzmanımız var. Diyor ki, tornacı şu grup olmalı. İşveren hayır onu

veremem, kadrom yok diyor. Yok diye birşey yok, adamın yaptığı iş 7 ise 7.gruba verilmesi lazım. Bekletiyorlar adamın grup atlamasını, taa eyllüle getiriyorlar. Grup atlayınca ücretini de düzgün vermiyorlar.

Tofaş’ta işçilerin çoğu 4. ve 5.gruptadır, öteki gruplarda çok az işçi var. Ama durumu adil yapmak için anlaşmak zor oluyor. Sürtüşme çıkıyor.

Mesela kalkmışlar “tezgah işçiliği” diyorlar. Biz ise “seri üretim işçiliği” diyoruz. Tezgah ayrı, seri üretim ayrı. İşte size kavga döğüş! Sistemin dilinde hep bulanık müphem kelimeler kullanılmış, ileride sağa sola çekilebilsin diye. Düşünerek yapılmış bütün bunlar. Seyyanen zammı da, aşağı ücret gruplarındakilere zam oranı çok oluyor ve ceplerinden çok para çıkıyor diye istemiyorlar.

Yıllık ücretli izinlerde de anlaşmazlık çıkmış...

1 yıllık ücret izinlerinde artış getirmedik, zaten önceden izinleri 18-22-26 diye gruplara ayırmışız. Sadece ücretinde anlaşamadık. Ücret konusunda bizim talebimiz 2,5 milyon civarında, onlar ise bize, aklımda kaldığına göre 600 bin lira verdiler.

Sizin taslakta istediğiniz asgari saat ücreti ne, işverenin verdiği ne?

Biz ortalama saat ücretine altı aylık 965 lira zam teklif etmiştik. Onlar toplam hepsine, aşağı yukarı 360 lira vermişler.

Biz daha çok *ana ücretleri* arttırmayı hedefliyoruz. Saat ücreti artınca ikramiyeler onunla orantılı artıyor. Yakacak yardımı da vergi, sigorta kesilmiyor. Ana ücreti bir yükseltelim, ondan sonra daha iyi düşünüyoruz.

Ücret zammı konusundaki anlaşmazlığın altında yalnızca “para” mı yatıyor? 6 aylık zam uygulamasında anlaşılıyor musunuz?

Aslında 6 aylık ücret zammı istemek iyi. 6 aylık dönemde sıkıntıya giriyorsunuz, bu 6 ayın sonunda gelen zam sizi rahatlatıyor. Diğerinde ise birinci yıl için %100 zam

Türk Metal sendikasının en eski yöneticilerinden, şimdi Bursa şube başkanı olan Necati Erol, Kervan muhabirlerinin sorularına birçok öğretici yanı olan yanıtlar verdi

Dolayısıyla diyor, 600 TL. zam. Yani, aylık zamları hesaplarken kök ücreti *bindirmiyorlar*. Bizim istediğimiz ise kök ücreti bindirmeleri.

Sözleşme görüşmeleri de zamanında bitmeli. Mesela yeni sözleşme 6 ay uzadı. Sonunda 6 aylık zam aldınız. Ama, geçen 6 ayın ücreti eski sözleşme hükümleri üzerinden ödenirse işçi zarardadır. Dolayısıyla, sözleşme gününde biterse biz varız. Günlük bitmezse yokuz.

Sonra şu var. İşveren, aylık ücreti 3 milyon TL olan işçiyi işten çıkarıyor, yerine 1,5 milyon TL ücretle hemen başka işçi alıyor. Çıkar eski işçiyi al yenisini, gayet kolay! İşverenin, elini oynatmadan işçi başına yıllık kârı 18 milyon TL. ediyor. 400 sendikası işçi çalıştırırsa sadece işçi devrinden avanta kârı milyarlarca lira eder.

Benim görüşüm, 10 bin TL. saat ücreti olan bir işçi Tofaş’tan çıkıp da Renault’a girdiği zaman 10 bin TL’nin üstünde saat ücreti almalı ki, hem işçi kaybetmesin, hem de devlet vergiden, sigorta priminden kaybetmesin.

Bizde tersi oluyor. İşçi ücretinden kaybediyor, işveren kazanıyor. Avrupa’daki işleyiş ise böyle değil. Diyelim ki Tofaş’tan çıktın 10 bin TL saat ücretiyle; Reno’da 9 bin TL’ye işbaşı yapamıyorsun. Aşağıdan başlattırıyorlar.

Bu söylediğim hususlar çözümlenirse, ücret zammı 2 aylık da olur, 3 aylık da. Keşke enflasyon sıfır olsa da sıfır zam istesek. Geçinemediğimiz için zam istiyoruz.

SENDİKALAŞMA VE EĞİTİM

Taslakta kapsam maddesinde geçen MESS sözleşmesinden farklı ne getiri-

yorsunuz?

Bilenlere soruyoruz, 1952’lerde herkes sendikacıymış. Ama sonra, 1963’lerde kanun çıkınca değiştirmişler. Değiştirilmesine neden gerek duyuldu, ben de bilmiyorum.

Toplu sözleşmenin kapsam maddesinin daraltılmasının sebebi şu: Bir işyerinde “şu, kapsamın içinde, bu, kapsamın dışında” tartışması olmamalı bana göre. Eğer kişi yasanın tabirine giriyorsa, 2821’e, 1475’e, yani iş ve sendika yasalarına göre işçi sayılıyorsa, sendikası da olmalı. Yasanın tabiri, fabrikanın sahibi dışında herkes sendikası olur, diyor.

İşveren, fabrikada işçiyi “seni formen yaptım” diye *kapsam dışına* çıkarıyor. Büroda çalışan işçi bizim gibi işçi statüsünde, fakat büroda çalıştığı için “kapsam dışı” gösteriliyor. Mesela Koç Grubu’nun geliştirdiği bir yöntem var. İşçilere “mavi yakalı”, kapsam dışındakilere “beyaz yakalı” diyor. Tabiri de şu: “Beyaz yakalılar ve mavi yakalılar ayrı dünyanın insanları.” Belki ayrı ücretin insanı olabilirler, ama dünyaların ayrı olduğuna inanmıyorum. Bizim bildiğimiz dünya bir tane!

Kapsam içindeki işçi sayısı azaldığı için sendikanın maddi kaybı oluyor, aidat geliri düşüyor. Ama en önemlisi, işyerinde *yetkiyi* alamıyorsunuz. Neden? Onlar sendikası olamadıkları için. Bu yöntemle işyerinde *sendikasıylaştırmaya* çalışarak geçileceği düşüncesindeyiz.

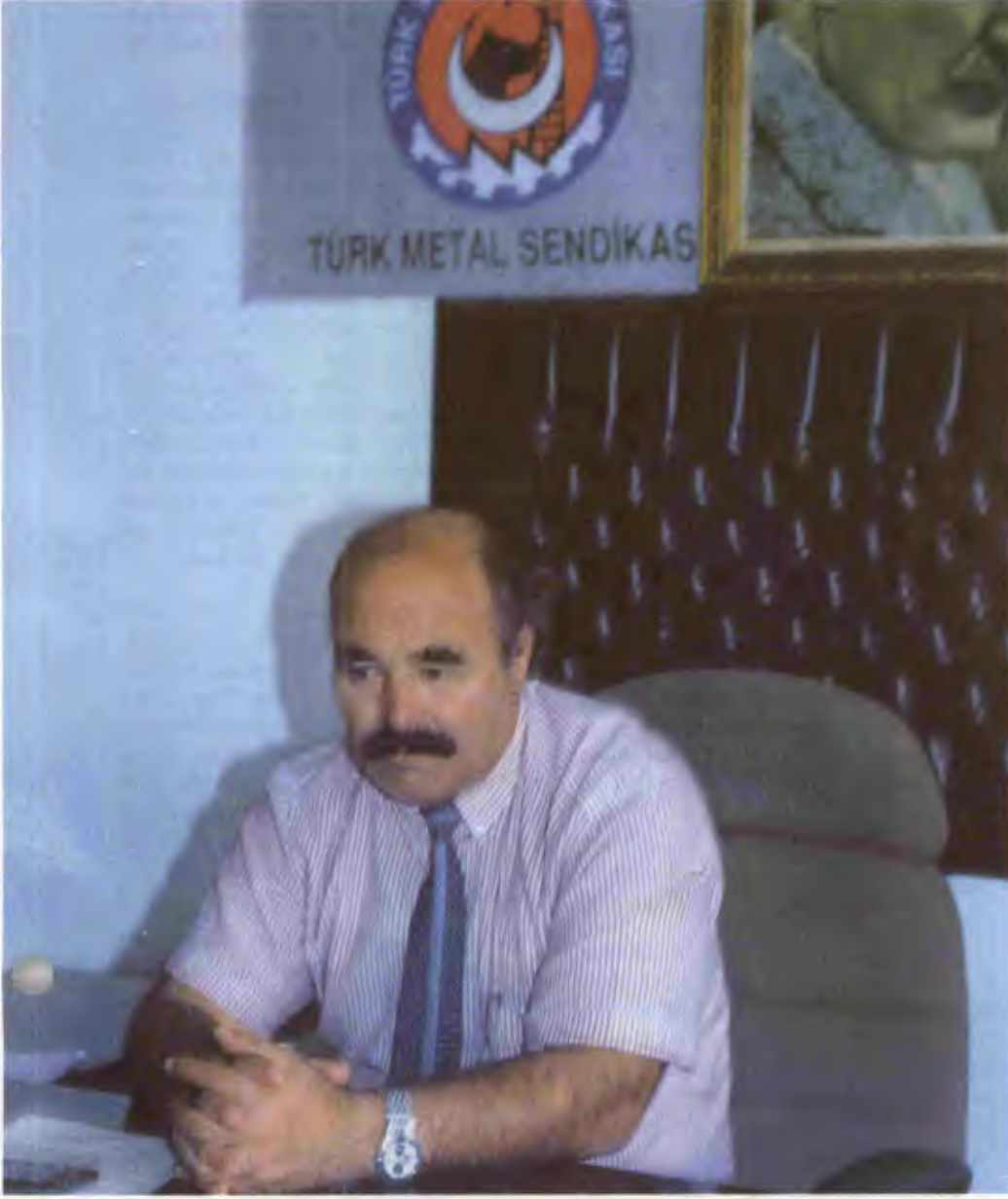
Bunu daraltmanın yolu *herkesin* sendika üyesi olmasıdır. Ama pek başarılı olamıyoruz. İşçi arkadaşlarımız, “biz bunun için greve gidiyoruz” desek, “abi ücreti buldum, bırak” diyor, “idari maddeyi kafanıza göre halledin, ben ne para aldığımı bakarım”. Demiyor ki, “başıma ileride çorap örülecek, çıkmaza gireceğim, o zaman sendikam ne yapacak?”

Bu bilinci aştığımız zaman bunları halledeceğiz. İdari maddeler, işçi açısından ücretten de önemli bir sorundur. Bir araştırmamıza göre, işçinin sorunları arasında önce “iş garantisi”, “işçi sağlığı-iş güvenliği”, “istihdam sorunu” ve bunlardan sonra 4.sırada “ücret” geliyor.

Anlattıklarınızdan çıkan o ki, sendika olarak eğitime artan bir önem vermek durumundasınız.

Zaten Türk Metal olarak eğitimi hızlandırdık. 1995 yılına kadar 135 bin üyemizin 95’ini eğitimden geçirme hedefimiz var. 1998 yılına kadar da tümü eğitimden geçmiş olacak.

Ankara’da büyük bir eğitim sitesi inşa ettiriyoruz. Ayda 4 milyar 600 milyon lira para veriyoruz. İnşaat 1995’in içinde bitmiş olacak. Bu sitede yüzme havuzu, futbol

sahası, voleybol sahası, saunası vb. olacak. Milli Eğitim'le, sanat okulu hocalarıyla, emekli öğretmenlerle diyalog içinde olacağız. Onlar gelip orada tornacı, kalıpcı, presçi, kaynakçı gibi eğitimler de verecek. 3 yıllık çıraklık eğitimi yapacaklar. Bütün fabrikalara kabul ettirdik, "burada yetişenleri biz alırız" dediler.

Didim'de bir eğitim yerimiz var. Orada üyeler eşleriyle beraber eğitim görüyorlar. Hanımlar bayan hocalar nezaretinde konuşup sohbet edecekler. Sendikacılık öğreteceğiz de, bizi tanıyacıklar, Türk Metal nedir, işçilik nedir vb. öğrenecekler. "Artık bir aile olacağız" diye düşünüyor, "herkes sendikasına sahip çıksın, karısı ayrı, oğlu kızı ayrı düşünmesin" diyoruz.

Bu anlayışla, 28 aydır bizim şubeden 800'e yakın işçi arkadaşı eğittik. Diğer şubeleri de koyarsanız 3 bin civarında eğitilmiş arkadaşımız var. Devam ettiriyoruz. Çünkü, iktidarlar Marmara'yı elden çıkardıkları zaman iktidarı kaybetmişlerdir düşüncesi var.

Öbür sendikalara da önerdik. Bursa'nın İznik gölü çevresinde 50-100 dönümlük yer alacak ve 150-300 kişilik bir eğitim sitesi kuracağız. 500 kişilik salonu, yemekhanesi olacak. Ama Bursa'daki işçileri oraya göndermeyeceğiz. Başka bölgelerden gelecekler. Çünkü, eğitimi işçinin kendi yöresinde yaptığınız zaman çok verimli olmuyor.

Eğitimin içinde inşallah bu kapsam maddesini de üyelerimize öğreteceğiz.

Taslakta, işçi sayısının 1000'i aşması durumunda işyeri seminer izinlerinin %15 olmasını istiyorsunuz. İşverenin buna tepkisi nasıl?

Şimdiye kadar eğitim izninde sorunumuz olmadı, "sorun olursa hallederiz" diyorlar.

Tofaş'ta şu anda işçi sayısının %12'si

üzerinden 780 günlük izin hakkımız var. Düşünün, işçiyi eğitime getireceksiniz. Büyük fabrikalardan çok işçi götürmek zorundasınız. Geçen sefer Tofaş'tan 200 kişi getirip iki gün izin yaptık, 780 günün 400'ü gitti. "Bu yetmiyor", diyoruz, "talep edin, biz veririz" diyorlar, gün avans alıp borçlu duruma düşüyoruz.

Yüzde 12 ile başlamıştık. %15 de (yani 975 gün) olur gibi geliyor bana. 780 günü veren onu da verir.

İŞÇİ SAĞLIĞI, KADIN İŞÇİLER

Örgütlü olduğunuz işyerlerinde, işçi sağlığı-iş güvenliği yasa ve yönetmeliklerinin uygulanması sizce ne ölçüde? İşçi sağlığı sorunlarının durumu nedir?

Maalesef, işçi sağlığı ve iş güvenliği esasları Türk müteşebbisinin fabrikasında tam uygulanmıyor, çoğu yerde hiç uygulanmıyor. Sendika ne zaman işin üstüne giderse o zaman bakılıyor. Kavga döğüş, şikayetle sorunu hallediyorsunuz. Sadece Avrupa uzantılı fabrika kuranlar, oradaki düzenlemelere göre işçi sağlığı ve iş güvenliğine önem veriyorlar.

İşyerlerinde çalışanların insan olduğu unutulmamalıdır. Geçindirecekleri evleri, çocukları var. İşverenlerin onların sağlığını da tüketmeye hakları yok.

Sorun, biraz da bizim işçilerimizde var. Mesela, diyor ki "abi, ben burnuma maske takarsam nefes alamıyorum". Ama 3-5 ya da 8-10 sene sonra, ciğerlerinde boyalardan dolayı zarar meydana geliyor. Sancılar, ateşler oluyor. Ardından ameliyat... Böyle 5-6 arkadaşımız oldu.

İşverenle bu konuda ne tür somut anlaşmazlıklar çıkıyor?

Her türlü problem oluyor. Koç'a bağlı

firmalarda daha çok oluyor. Biz bastırıyor ve şunu şunu yapmayın, yoksa üretimi çıkarmayız diyoruz. Adam mecbur kalıyor dediğimizi yapıyor.

Mesela makinalar yukarıda olmaz. Olursa tozu siz de yutuyorsunuz. Makinanın aşağıda olması lazım. Dumanı aşağı, kanala çekmesi lazım. Tofaş'ın altı bütün ızgara, her 4-5 metrede bir kanal var. Atıklar oraya boşaltılıyor. Kanallara bağlı belirli bacalar var, oradan hava dışarıya atılıyor.

Ama diğer fabrikalarda öyle değil. Borusan'da, Bastaş'ta veya Demir Döküm'de yukarıda aspiratör var. Yüksekçe davlumbaz konulmuş. Adam yerde çalışıyor, oranın pis havasını teneffüs ediyor. Öyle olmamalı, pisliği yukarı çıkmadan insanın nefes alabildiği yerden aşağı çekmeli. Reno'da bu yok. Sadece havalandırma var. Demirtaş'ın, Mako'nun altında kanallar var.

İşyerlerinde çocuklu/gebe kadın işçilerin "kreş", "emzirme arası", "kazançlarından kaybetmemek, bedelsiz ilaç ve tıbbi yardım almak koşuluyla doğumdan önce ve sonra ücretli izin" gibi istemleri konusunda görüşleriniz nelerdir?

Sendikadan başlayayım. Yaptığımız bir araştırma sonucunda, 2000'li yıllarda Türkiye'de çalışan nüfusun %40'ının bayan olacağını düşünerek, sendikamızın şube yönetim kurullarında bazen 2, bazen 3 bayan işçiye yer veriyoruz. 1995 yılında yapılacak genel kurulda şubelerde ve genel merkezde de, idareci olarak 1-2 bayan işçi düşünüyoruz.

İşyerlerine gelince. İşkolumuzda kreş, emzirme odası için kanunda 100- 150-200 gibi baremler konmuş. Bize bağlı işyerlerinde bu uygulamaya girecek bir tek işyeri vardı. Orada da işveren bayan işçi sayısını 149'da tutuyor, 150 yapmıyordu. Şimdi onu da düşürmüş, 90'a düşürünce emzirme odasından da kurtuluyor. Bir fabrikamızda 674 üyemizin 104'ü kadın. Orada emzirme yuvası var, ama fabrikanın içinde değil. Şehirde bir ev tutmuş, arabalarla kadınları bırakıyor, akşamleyin çocukları götürüp evlere teslim ediyorlar.

Benim görüşüm, bir kadın hem annelik hem işçilik görevini yapıyorsa, süt izni vb. olmalı. Tofaş'ta muhasebede bir bayan üyemiz var, gerisi sendikasız. Ama onlar bile belirli zamanlarda toplu sözleşmedeki süt iznini kullanıyorlar. Bunu biz doğal karşılıyoruz ve yapmak zorundayız.

Kadın-erkek ayrımı yapmadan tüm işyerlerinde kreş yapılamaz mı?

Olmaz. Biz düşünmüyoruz. Çünkü erkek işçi ve çocukla ilgili herhangi bir şeyi masada tartışmak çok zor.

İŞTEN ÇIKARMALAR, 35 SAAT

İşverenler işsizleri işli işçilere karşı koz olarak kullanıyorlar, çünkü işsizlik onların çıkarına geliyor. Sizin işsizliğe, işten çıkarmalara karşı önerileriniz nelerdir?

İşverenler bunu koz olarak her zaman kullanıyorlar. Çalışan işçi ücret zammı istediği zaman, "ben" diyor, "Tofaş'a işçi almak için ilan verdim, 3500 kişi başvurdu, bu sayı iki günde 7000 olur". İşrideki işçi rahatsız olmalı, daha çok

ücret istememeli diye bunu kullanıyor.

Bunu yaparken belki para kazanacaktır, ama memlekette bir takım dengeleri bozduğunun farkında bile değil. Zenginle fakiri birbirine düşürdüğünüz zaman, memleketin çivisi çıkmıştır. O toplumdaki birşey beklenemez. Onun için "şunu atar bunu alırız" tehdidinden vazgeçmeliler. İşçilerin de insan olduğunu unutmamalılar.

Sendikaların "35 saatlik iş haftası"nı toplu sözleşmelerini amir hükmü yapmasını öneriyoruz. Bu konuda sizin bir girişiminiz var mı?

Yok. Biz, konuyu ileri sürüp geri çekmektense, olgunlaştırıp zamanı geldiği zaman oraya götürüp geçirmekten yanayız.

Türkiye'de şu anda iş haftasını 35 veya 40 saate düşürmek mümkün değil. İşverenler diyor ki, "işçi 224 saat çalışıyordu, saatleri düşürsek ücret ödemeleri de düşecek". Bu, bizim için mümkün değil.

Sizin önerdiğiniz, benim anladığım kadarıyla, ücretleri düşürme değil. Diyelim ki işçinin ayda 224 saatlik çalışmayla kazandığı ücret, haftada 35 saat (ayda 140 saat) çalıştığında da aynı kalmalı. Bunu diyorsunuz. Ama onu işveren kabul etmiyor. O zaman, ücret düşecekse işçi niye haftada 35 saat çalışsın?

MESS sözleşmesi görüşmelerinde, sosyal amaçlı kesintilerde taslaktaki "işveren, sendika tarafından kurulacak olan yardım sandığı aidatlarını üyenin istihkâmından keser" isteminden dolayı mı anlaşmazlığa girdi?

Biz bu konuda şöyle söyledik: Büyüyoruz, büyüdüğümüze göre bir işsizlik sigortası kuralım. İşsizlik sigortası kurunca birinden birşey almak lazım. Dolayısıyla, 7-8 ay hiç kimseye para vermeyelim ve orada paramız biriksin. Bizim tüzükte madde var, "yardım yapılır" diyor. Oraya 1-2 milyar lira da biz koyacaktık. Bu para işleyecek, dönecekti. Bizim işçi arkadaşımız sendikal mücadeleden dolayı işyerinden atıldığında hem ona iş bulmaya çalışacaktık, hem de o arkadaşımızın tam maaşını değil ama, geçimini sağlayabilecek kadar bir miktarı, 8, 10, 12 ay, iş buluncaya kadar bu sosyal sandıktan ödeyecektik. O arkadaşımızın mağduriyetini giderecektik.

Artı, zaten Bursa Türk Metal sendikasının 1971-72 yılında kurduğu Makina-Kimya İşçileri Vakfı var. Türk Metal kurulduğu zaman ona intikal etmiş, fakat sadece Makina-Kimya işçileri üye, yani onlardan aidat kesiliyor. Didim'de bir-iki arazisi var. Bunların hepsini Türk Metal'in tümüne şamil yapalım, Vakıf'a herkes üye olsun, keseceğimiz sosyal yardım için yüzde bir veya yarımını aktaralım, dedik.

İşveren, buna "işsizlik sigortasını şu anda hükümet kuramaz, siz nasıl kuracaksınız" dedi. Yani, anlaşmazlığa düşülmesinin sebebi "ücret" değil. Halbuki, o, bizim üyemizle anlaşarak keseceğimiz bir şey. Zaten zorla kesmiyoruz. Üyeye soracak işveren, "böyle birşeyi kabul etmiyorum" diyenden kesemeyecek.

İşyeri gruplarına ve hizmet akitlerine göre ihbar tazminatları ne kadar olsun istediniz?

Kanunda belirli. 0-6 ay arasında 2 hafta, 6-1,5 ay arasındaki 4 hafta, vb. diye devam ediyor. Kanunda en son 8 hafta var, toplu sözleşme maddeleriyle bu kendisi kadar - yani %100 - arttırılabilir diyor. Fakat işverenler buna sıcak bakmıyorlar.

Kanunda belli bir tavan var, onu aşmak mümkün değil. Kıdem tazminatı tavanını aşdığın zaman, isterse 150 günlük kıdem ►

◀ tazminatı olsun, bir şeye yaramıyor. Sadece tavan olanı alıyorsun, üstü kalıyor. Ama yine de işvereni zorlayalım diyoruz. Yeni girenleri çıkarırsa, bunların tazminatlarını tavandan ödesin. 3-5 senelik işçiyi çıkarıp tekrar yeni işçi almasın diye koyuyoruz bunu.

Baştemsilcilik yapmış bir işçi olarak işyeri temsilciliği alanından ne gibi deneyimler aktarabilirsiniz?

Bir defa, temsilciye temsilcilik ettiği alanın bilgileri, işverenin oyunları öğretilmeli. O kişinin yeteneği, alanı dışına taşıdığı zaman baştemsilcilikte, şubelerde görev alabilir. Böyle böyle yukarı doğru gider. Benim şahsi görüşüm bu ve Türk Metal’de de hakim oldu.

Sık sık temsilci değiştirmenin zararı var, faydası yok. Her temsilci değiştirmede bir takım işçi menfaatlerinden kayıplar meydana geliyor. İşveren, personel müdürü veya şef bir bakıyor ki fabrikada 150 tane sendika temsilcisi değişmiş. Yani devam eden bir kaynama var. Bu durumda işveren, işyeri sendika temsilcilerini birbirine düşürüyor. Birine baskı yapıyor, derken öbürü çözülüp istifa ediyor. Sendika ne yapsın? Çalışan kesim de o zaman çabuk yıpranıyor. Bütün işçiler bunu bilir.

12 Eylül’den önce, “masaya yumruğu vurur, alırsız” mantığı vardı. Biz bunun birşey getirmediğini gördük ve dedik ki “bir değişiklik yapalım”. Ne yapalım? “İşverenle gidip konuşalım.” Bunun için, önce bizim kendi temsilcilerimizle iyi geçinmemiz lazım. İkincisi, işverenin temsilciye yapacağı her hareketi sendikaya yaptı diye kabul edeceğiz. “Temsilcimizle geçinemeyen işverenle bizim geçinmemiz mümkün değildir. Biz helva demesini de biliriz halva demesini de. Siz hangi dili isterseniz o dille konuşmaya hazırız, ama bizi buna mecbur etmeyin” diyoruz.

İşçilerin hak ve menfaatlerini almaları için bunu yapalım dedik, yüzde 70’e yakın tutturduk. Ve Türk Metal de, bu birlikten dolayı bugünkü gücüne erişti. Görevi devraldığım zaman 2430 üyemiz vardı, şu anda üye sayımız 20 binin üstündedir. Yaklaşık 10 kat büyümüşüz. Bizden sonra gelenler de bu bayrak yarışını ileri götürecekler. İleri götüremediklerinde *muhakkak* yenileceklerdir.

SENDİKAL BİRLİK

Bursa’da işkolunuzun sendikal tarihi konusunda bizi aydınlatır mısınız?

Tofaş’a girdiğim dönemde örgütlenmede Bursa Metal-İş vardı. Şu anda DİSK’in Marmara Bölge Temsilcisi olan İsmet Cantekin de bizim başkanımızdı. Sendikal birlikte durum kötüydü. Aynı sendika içinde bile herbiri kendi başına bölgeler vardı. Her şube muhtardı. Geliri kendine göre ayarlanır, genel merkeze pek haber aktarılmazdı.

1973’te greve çıktık, 26-27 gün grevde kaldık. O grev bize, sendikacılığın bölük pörçük değil, birlik içinde yapılacağını öğretti. Grev biter bitmez, 1973’ün sonunda, ilimizde yapılan genel kurulla Türk Metal sendikası kuruldu. Bursa Metal-İş, Türk Metal sendikasını kabul etmedi. Çok uğraştık ama kabul ettirmeye gücümüz yetmedi. Onlar Çağdaş Metal-İş’e geçtiler. Genel başkan Fehmi Işıklar, Bursa bölgenin başkanı da İsmet Cantekin oldu.

16 Mart 1974’te Kapalı Spor Salonu’nda yapılan 3’lü tartışma toplantısında Çağdaş Metal-İş’ten Fehmi Işıklar, Türk-İş’ten Halil Tunç, DİSK’ten de Kemal Türkler vardı. O toplantıda Fehmi Işıklar, “biz çağdaş, hürriyetçiyiz ama daima birlikten yana olan gruptayız, metalde çalışan işçiler bir çatı altında toplansın diye bir mücadele veriyoruz” demiş, “Türk-İş’in kafasında kasket, DİSK’in kafasında foter var” diye eklemişti.

Aynı Işıklar, 8 ay sonra DİSK genel sekreteri oldu. Ve bir takım olaylar gelişti, bağlar tamamen koptu. Biz ayrı mücadeleye girdik, onlar ayrı. 1977’de Türk Metal’i Bursa’da canlandırdık. O günden bugüne hep Türk Metal çatısı altında mücadele verdik. 1979-1982 döneminde Tofaş baştemsilcisiydim.

Bu günleri gördüğüm için çok mutluyum. Ve daha görmek istediğim çok şeyler var. Neden? Bir defa, sendikacılıkta birlik-beraberlik şart. İnsanlar, siyasi görüşü ne olursa olsun bir sendikal çatı altında toplanmalı. Fabrikada çalışıyor ve bir de sendikası varsa önce sendikasını dinlemeli. Sendikasını dinlemeyen işçi muhakkak dağılmaya mahkum. Neden? El atan siyasi örgütler, sizi çıkar kavgası yolunda etkisiz hale getiriyorlar. Etkisiz hale getirince birlik bozuluyor, birbirimize giriyoruz.

12 Eylül 1980 öncesinde sendikal rekabetin sonuçlarını bugün nasıl değerlendiriyorsunuz?

12 Eylül’den önce DİSK Maden-İş vardı, Türk-İş üyesi Türk Metal vardı. Onlar bize bağıryordu “faşist” diye, biz de onlara “komünist” diyorduk. Oraya gitme, orası komünist sendikası vb. derdik. Onlar da, bu faşist sendikası,

gidersen sana şöyle olur, böyle olur diye konuşuyorlardı.

Gerçekte böyle bir şeyin olmadığını ben ancak 10 sene sonra anlayabildim. Şimdi bu tartışmaları, işçi olmayan bir sosyal sınıfın (işçiler arasında) çıkardığı polemik olarak görüyorum. İşçiler bunu bilselerdi öyle yapmazlardı.

Bundan iki yıl önce Alev Yayınları’nın yayınladığı Metal işkolunda birlik sorunu ve Türk Metal’de birlik kitabında işkolunuzla ilgili getirilen görüşleri nasıl karşılıyorsunuz?

Bazı ufak tefek aksak yönleri olmasına rağmen fayda var. İyi bir kitap. Okuduk, herkese de tavsiye ettik. Çünkü çağırdığınız şey doğru. Sebep şu: **Birlik.**

Birlik olunacaksa, ille de Türk Metal olsun demiyoruz. Metal sanayisi olsun, iplik sanayisi olsun, cam sanayisi olsun... çalışanların tümü *tek bir sendika* altında toplanmalı. 3-4 sendikanın bulunduğu bir ortamdan *işveren* faydalanır.

Şimdi sözleşmemiz var. MESS sözleşmesi toplam 110 bin işçiyi falan kapsıyormuş. Bizimki 75 bin kadarsa 30 bini de Özçelik-İş’in, Otomobil-İş’in. Bizim imzaladığımız sözleşmenin dışında bir sözleşmeye işverenin atacağını sanmıyorum. Bizimkinden bir harf değiştiremezler, mümkün değil. O halde, sözleşmeye *tek çatı* altında gitsek daha etkili oluruz düşüncesindeyim.

Aynen şunu söylüyoruz, “ne olursan ol, gel”. İster Türk Metal’de, ister hangi sendika çatısı altında olursa olsun **birleşelim**. Benim görüşüm bu. Birleşmediğimiz sürece işverenler “böl-parçala-yut”la işçilerin sırtından zengin olur.

Metal işkolunun üç sendikasının birleşmesi (ki, bizce doğrusu ötekilerin

Türk Metal’e katılmasıdır) yönünde üst düzeyde somut bir girişim var mı?

Biz genel başkanımızla görüştük. Birleşelim diye öneriler götürdük. O zaman, Mehmet Aras’la (Özdemir-İş) Metin Türker (Çelik-İş) kesinlikle kabul etmediklerini söylediler. Celal Özdoğan (Otomobil-İş), “birleşelim” diye benim yanımda söyledi, fakat seçimi kaybetti. Yerine gelen Ali Rıza İkisivri birleşir mi birleşmez mi, bilmiyorum.

Yine söylüyorum. İşin tabiatına baktarsak “azlık daima çokluğa katılır” dememiz lazım, çünkü biz onlardan çok fazlayız. Onlar gelsinler Türk Metal’e katılsınlar, veya biz onlara katılalım. Hiç önemli değil. Genel başkan vekillliğini mi, genel başkanlığı mı istiyorlar, ne istiyorlarsa veriz. Ben bu kadar açığım.

Sendikacılık bir ideal meselesidir. Bugün var yarın yoksun. Bunu bilmeli. Tabandaki işçilerin eğilimine gelince. Dostça söylüyorum, bugün “işçi birlik olsun mu olmasın mı” diye oylarsanız, %60-65 civarında “evet” çıkar. Bunu iyi anlamak lazım. Bana göre işin çözümü sendikacıların kendilerinden geçiyor. “Arkadaşlar, bugün birlik günüdür, 3’de 5’de olsa katılalım” diyerek *tabanı birleştirmekte* fayda var.

Son dönemlerde “Kürt sendikası” üzerine çıkan haberleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

İşçi sendikasının Kürdü Türkü **olmaz**. Bizim Kürt üyemiz de var, Türk de, Laz da, Abhaz da, Çerkes de. Sendika bir tanedir

Biz geçmişte bölündük işte, hâlâ da devam ediyor. Ne faydası oldu? Türk sendikasıymış, Kürt sendikasıymış. İşçileri parçalamak için yapılan birşey. Kürt kökenli vatandaşın bunu kafasından geçireceğine inanmıyorum. Ama dışarıdan bir mihrak, bu fikri kullanıyor olabilir. Ona da kapılmamamız lazım. Bana göre bunların başında Almanya var, İngiltere var, Fransa var. Bizim onlara tarak tutmamamız, “olmaz böyle şey” deyip işi bitirmemiz lazım. ●

SENDİKAL BİRLİK

Bir metal işçisinin mektubu

Kocaeli’den metal işçisi *Cemal Ayazgün* yazıyor

Dergimizin her sayısını büyük bir istekle, zevkle okuyorum. Özellikle işçilerin sendikal birliği hakkındaki görüşlerinize ve işkollarında/Türk-İş’te “sendikal birlik” çağrılarına yürekten katılıyorum, destekliyorum.

Demokrat, ilerici, insan haklarına saygılı, özgürlük savunucusu ve devrimci kılığına bürünmüş bazı kişiler var. Bu kişiler, şu günlerde metal işkolunda MESS ile Türk Metal sendikası arasında toplu sözleşme görüşmeleri devam etmekteyken, bölgemizdeki gazetelere “biz tabanda güçbirliği istiyoruz, Türk Metal sendikasına birlik çağrısı yapıyoruz, ama onlar bize yaklaşıyorlar” diye demeçler veriyor, bizi kamuoyuna ve kaderde, kıvançta, tasada bir olduğumuz, tabanda ve her yerde ezilen metal işçisine şikayet ediyorlar.

Sözleşme imzalanıp bittiği zaman da, geçmişte yaptıkları gibi, “ne yapalım, Türk Metal imzaladı, biz de

mecbur kaldık imzaladık” diyecekler. Bu, kendi güçsüzlüklerini örtbas edip işin içinden sıyrılma, koltuk koruma çabasıdır. Bölücülüktür. Bir işçi arkadaşımız da çıkıp demiyor ki, “arkadaş, hadi Türk Metal istediğini imzaladı, diyelim işçiyi sattı, ama 2821 sayılı kanuna göre sen de yetkili sendikasin, sen niye imzaladın?” Bu bizi üzüyor.

Türk Metal, eğitim seferberliği açmıştır, üyelerine son 2 yıldır sürekli eğitim semineri düzenliyor. Öteki sendikalardan hangisi düzenli, yığinsal eğitim semineri veriyor?

Türk Metal üyeleri olarak tüm metal işkolu çalışanlarına diyoruz ki, sizi işverenlere peşkeş çekenlerden, üzerinizden geçinenlerden, koltuklarının gitmemesi için birlikten uzak duranlardan kurtulmanızın yolu, “bölücülüğe hayır” demek, güçlü Türk Metal sendikası çatısı altında birleşmektir. Bölünme bize ne kazandırdı?

Akliselim sahibi emekçi kardeşlerim. MESS’in karşısına tek vücut, tek yumruk halinde çıkalım da, hak nasıl alınıyormuş görsünler. Bizlerin, “düzenin çarkının kimler için döndüğünü ve suyu hangi arklara akıttığını, kime yarattığını” iyi tahlil etmemizde ölçülmez yarar vardır. İşkolunda birden fazla işçi sendikası olmasından bizim *kaybımız*, işverenin kârı ve kapitalizmin *kazancı* çok yüksektir.

Sizleri düşünmeye çağırıyorum. İşverenler irili ufaklı binlerce işyerinde - üye olma mecburiyeti altında - **tek sendikada** toplanırken, biz çalışanlara sendikal üyelik ve sendikal rekabet **neden** serbesttir? Bizi sevdiklerinden mi, özgürlük olsun diye mi? HAYIR! Bu, kapitalizmin oyunudur: “Böl, parçala ve yönet.”

Yazımı “anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az” diyen atasözü ile bağlamak istiyorum. ●

Alevi-Bektaşî Yolunun Canı Dergahtır

Bugün Alevi toplumunun 2 temel sorunu var. Bunların birincisi, birliğini sağlama ve örgütlenme sorunudur. İkincisi, Alevi düşünce ve erkanının günümüz koşullarına uyarlanmasıdır.

Bu ikinci sorun, birincisinden binlerce kat daha önemlidir. Çünkü bu sorunun ne yana doğru çözüleceği, Aleviliğin tarihteki rolüyle yaşayıp yaşamayacağını ortaya koyacaktır. Örneğin, günümüz koşullarında, endüstri toplumunda musahiblik nasıl işleyecek, paylaşımcılık nasıl yaşama geçecek, ortakçılık nasıl gerçekleşecek, bu tür sorular Aleviliğin önündeki en önemli sorulardır.

Tabii bu iki sorun öyle kolayca birbirinden ayrılmıyor. Tartışma içine herşey giriyor ama yapılması gereken, birinci konu üzerinde yoğunlaşmaktır. Aleviliğin birliğinin sağlanması, örgütlenmesi üzerine ağırlık verilmelidir. İkinci konu bu bölünmüşlük ortamında yoğun olarak tartışılmaya başlandığı zaman birliğe yardım etmiyor. Birleşmeyi kolaylaştırmıyor.

Bugün asıl olarak örgütlenme konusuna ağırlık verilirse, bunun getireceği kolaylıklarla ikinci sorunun birlik içinde bir tartışma, yaşama şansı daha büyük olacaktır. Ben de bu birinci konuda düşüncelerimi söylemeye çalışacağım.

TOPLUMDA HAREKETLENME

Son birkaç yıldır Alevi toplumunda yaşanan hareketlilik bugün bir yol ağzına geldi. Tarihsel bir fırsat doğdu. Cumhuriyet tarihiyle beraber, hatta Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren Aleviliğin içine girdiği bölünmüşlüğün ortadan kaldırılma fırsatı vardır. Bu fırsat kaçırılmamalıdır.

Alevi toplumu artık birkaç yıl önceki gibi, örgütlenelim laflarını dinlemek istemiyor, somut örgütlülük istiyor. Sünni devletin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, 90 binin üzerinde din görevlisi, 63 binin üzerinde camisi var. Her yıl 1500'ün üzerinde yeni cami yapılıyor. (Bizden çok daha yoğun din etkisi altındaki Mısır'da ise cami sayısı 40 bindir.) Bu çapta bir örgütlenmeyi Alevi toplumu da istiyor. Tabii kendi yolundan, kendi inançlarına göre.

Belirli bir örgütlenme çabası her yanda gelişiyor. Sürecin başlarında farklılıkların, farklı düşüncelerin olması kaçınılmazdır. Bir kere Alevilik, tarihten günümüze çeşitli sürekliliklerle gelmiş. İkincisi, kültürel farklar var. Ve bir de kapitalist toplumda yaşadığımız için sınıfsal nedenler var bu

*Rıza Yürükoğlu yoldaşımızın,
Avustralya'nın Melbourne,
Mildura ve Sydney kentleri Alevi-
Bektaşî gecelerinde verdiği
konferansların birleştirilmiş ve
kısaltılmış metnini yayınlıyoruz.
“Sorular ve yanıtlar”ı
gelecek sayımızda vereceğiz*

farklılıklarda.

YAYINLAR

Bu farklılaşmalara bir alanda hoşgörülü olunabilir diyorum, ama öteki alanlarda elbirliğiyle karşı çıkılmalıdır. Bence hoşgörülü olunması gereken alan yayınlar alanıdır. Biliyorsunuz, son yıllarda Alevilik üzerine çok sayıda araştırma, inceleme çıkıyor. Bunların bazılarında ortaya atılan bazı düşünceler yanlış, hatta çok yanlış olabiliyor. Bunlardan korkmamak gerekiyor. Yeni yeni ürünlerin ortaya çıkmasıyla doğrular bu güzel kültürün tüm yönlerini tam anlamıyla ortaya çıkaracaktır. Bu alanda farklılıklara hoşgörüyle yanaşmakta büyük yarar vardır. Öteki alanlara, örgütlenmenin daha somut alanlarına geldiğimiz zaman, farklılıklara izin vermemek gerekir.

DERNEKLER

Birinci örneğim dernekleşme konusunda. Bugün Avrupa'da, Türkiye'de, her yerde çok sayıda dernekler kuruluyor. Öyle oluyor ki bazen bir şehirde 2 hatta 3 dernek oluyor. Almanya'da 40'ın üzerinde dernek var. İstanbul'da 43 tane dernek var. Bu dernekler Alevi kültürünün geliştirilmesine ve çevreye tanıtılmasına büyük hizmetler verebilir. Bu işin bir yanı, bir başka olumsuz yanı daha var ki ona biraz sonra değinmek istiyorum. Şimdi söylemek istediğim şey, bu dernekleşmenin bu şekilde sürmesine izin verilmemesi gerektiğidir. Mutlaka her şehirde bir dernek amaç olmak üzere elbirliğiyle tekleşmeye, derneklerin birleşmesine gidilmelidir.

Biz biliyoruz ve diyoruz ki Alevi toplumu Türkiye'nin en demokratik kesimidir. Ama bu demokratiği kendi yaşantımızda, çalışmalarımızda göstermedikten sonra lafta kalır. Görüşlerine katılmadığımız birileri yönetiminde diye bir derneğin dışında kalmak ya da gidip başka bir dernek kurmak demokratiğe bağdaşmıyor. Mutlaka toplumun bölünmesinin önüne geçmek, tüm Alevilerin bir çatı altında toplanmasını sağlamak. Tartışmaların onun içinde yürütülmesinde hiçbir zarar yoktur, kazanan taraf yönetime gelir, kaybeden taraf da gelecek yıl fikirlerini söylemek üzere disipline uyar, çalışır, ondan sonra tekrar gelir fikirlerini söyler. Böyle yapılmadığı zaman, her kendi yoluna doğru diyen gidip kendi derneğini kurduğu zaman işin içinden çıkılmaz olur. Yakalanan tarihsel fırsatın kaçırılma durumu ortaya çıkar.

FEDERASYONLAR

İkinci söyleyeceğim, federasyonlar konusu. Bugün çeşitli federasyonlar ve yeni yeni federasyonlaşma çabaları var. Örneğin Almanya'da bir federasyon var. Bunu beğenmeyen iki ayrı kesim de şimdi iki ayrı federasyon daha kurmak için çalışmalarına başladı. Oysa bugün ele alınması gereken en önemli sorun çelişkileri ortadan kaldırmak, birliğe ulaşmaktır. Bu şekilde yeni bölünmeler yaratmak topluma yararlı olmuyor. Bir Almanya'da üç federasyon, bu nasıl bir lükstür?

Kişisel görüşüm kesinlikle ayrı ayrı federasyonlar kurulmaması yönündedir. Varolan federasyon geri düşünceler mi savunuyor, olabilir. Ama, konuları bildiğini iddia eden insanların görevi nedir? Toplumla beraber olmak, onun içinde olmak ve doğruları ikna yoluyla kabul ettirmek. Varolan federasyona girmekle hiçbirşey ►

◀ kaybedilmez. Tam tersine, eğer girdiğin örgütün disiplinine uyarsan, uluorta onu bunu gerici diye damgalamazsan, nasıl bir çevrede çalıştığını unutmazsan, bu birlikten çok şey kazanılır. Doğruysan, kendine inanman gerekiyor.

KURULTAY MI?

Yine bu farklılaşmalara örnek, mutlaka yanlısının ortaya konulması gereken bir başka konu da şudur: Bir kurultay girişimi var biliyorsunuz. Bu da yeni bölünmelere kapı açacak yanlış bir adımdır. Bu girişimi kim yapıyor? Ne adına yapıyor? Alevi toplumunu ne derece temsil ediyor? Hangi moral otoriteye dayanıyor? Bunlar meşru sorulardır. Bunları da bir yana bırakalım, kurultay gibi son derece ciddi bir konuyu aceleye getirmek, bu bile, sadece bu bile kapanması zor yollar açar. Toplumun önüne böyle bir öneriyle çıkarken mutlaka uzun bir ön çalışma yapılması gerekirdi ve mutlaka Alevi toplumunu temsil eden güçlerin daha bu ön çalışma sırasında onaylarının alınması gerekirdi. Ki bu yapılmadı. Böyle olunca da, bu kurultay çabasının getireceği, yarar değil zarardır. Toplanabilirse bölünmeleri artıracaktır.

Hele bu kurultay çağrısının Dergah'a yaptığı büyük bir saygısızlık da vardır. Çağrılı listesi yayınlanıyor. Çağrılı listesinin bir yerinde, muhtarlar, ozanlar, bilim adamları vb., arasında, Çelebiler de yazılmış! Delege olarak katılabilirsiniz bu kurultaya deniyor! Bu bana şunu hatırlatıyor: Demeğinizde yönetim kuruluna ve başkana danışmadan, birileri bir kongre çağırırsa bu ne anlama gelir? Bu, yönetimi devirme isteği anlamına gelir. Ya da bir yerde ailenin selameti için bir toplantı çağırılıyor, ama aile büyüğünün toplantıdan haberi yok. Ona davetiye gönderiliyor! Kaldı ki konuştuğumuz, dernek, üretim kooperatifi, sendika vb. değildir. Konuştuğumuz Alevi-Bektaşî toplumdur. Onun Dergahı, Hacı Bektaş soyu, öyle araya bir lafla yazarak kurultaya çağrıldığı zaman bunun sonucu yararlı çıkmaz.

AYDINLARA ELEŞTİRİ

Buradan bir eleştiriye gelmek istiyorum. Alevi aydınlarının çoğunluğunu bazı noktalarda eleştirmek istiyorum. Eleştirmek zorundayım, çünkü konuşmama başlarken Alevilik bugün bir yolağzına gelmiştir dedim. Bunu bir adım daha ilerletip, hatta durum biraz da kritiktir demeliyim. Bu kritik durumu anlayabilmek için Alevi aydınlarının bazı zaaflarını dile getirmek gerekiyor çünkü değiştilmesi gereken tutumları bunlar anlatacak.

Birincisi, Alevi aydınlarının çoğunluğu toplumuna tepeden bakıyor. Küçümsüyor, geri olarak algılıyor. Böyle olduğu zaman, toplumuyla iletişimde güçlükler doğuyor.

İkincisi, Alevi aydınlarının birbirleriyle uyumu yok. Kimse kimseyi beğenmiyor. Bu topluma birşeyler verebileceğini söyleyen insanların bu kadar kendi çevreninde yaşaması yazıktır. Dünyanın merkezi herkesin kendisi. Bu Alevi terbiyesine de terstir. Benliğe lanet diyoruz. Benliğe lanet diyenlerin, benliğe lanet etmesi gerekir. Bunu kendi yaşantısında ortaya koyması gerekir. Yoksa olmuyor. Kendini temizlemeyen, başkasını temizleyemez. Bir süre sonra aldatma çıkar ortaya. Gerçek aydınlara sözüm yok.

Üçüncüsü, özellikle devrimci hareketten Aleviliğe dönen aydınlar, Aleviliği efsanesinden, inançlarından ve erkanından koparıp, kendilerine benzetmek istiyorlar. Bir çeşit siyasal hareket haline getirmek istiyorlar.

Dördüncüsü ve bence en önemlisi, Alevi aydınlarının çoğunluğunun tutarlı ve sistemli bir önerisi yok topluma.

Bu özellikleri nedeniyle, Alevi aydınlarının yer yer yaptıkları yanlışlar, kendileri istemeselerde, sağın, gericiliğin elini güçlendiriyor. Size iki örnek verece-

ğim. Biri Diyanet İşleri konusu, ötekisi Dedelik konusu. Sonra da günümüzde yaşamakta olduğumuz üçüncü bir örneğe değineceğim.

DİYANET

Bir-iki yıl önce, "Diyanet İşleri'nde Alevilere de yer verin" diye bir görüş vardı. Bu görüşü kim getirdi? İşinde gücünde çalışan, taban dediğimiz, ama tavandan belki çok ileride olan Alevi toplumu getirmede. Aydınlar getirdi. Alevi Bildirgesi'nde yer aldı. Bunlar yol göstermek iddiasındaki insanlardı, aydınlardı.

Şimdi sorulmaz mı, bu kadar aydıydınız, Sünni devletin Diyanet İşleri'nde yer istemenin laiklikle ilgisi nerededir diye? Sorulmaz mı, bu kadar aydıydınız, bunun laiklik olmadığını neden bilemediniz diye? Laik bir ülkede Diyanet olur mu? Diyanet'ten Alevi toplumu yer ister mi?

Bugün artık kimse cesaret edip, Alevilere de Diyanet İşleri'nde yer verin diyemiyor. Hiçbir konuşmacıdan bunu işitemezsiniz, gerçek görüşleri ne olursa olsun. Neden? Çünkü toplum reddetti. "Biz 750 yıl bu işi yapmamışız, şimdi hiç yapmayız" dedi. Ama soru şudur: Eğer Alevi toplumu bu öneriyi reddetmeseydi, aydınlarımız şimdi neyi söylüyor olacaktı? Bunu kestirmek güçtür.

DEDELİK

İkinci örnek Dedelik konusudur. İkinci büyük hata da Dedelik konusunda işlendi.

Hepimiz şunda anlaşıyoruz ki, günümüz Alevi insanı, hele ki gençliği artık Aleviliğin 50-100 yıl önceki gibi yürütülmesini istemiyor. Günümüzün değişen koşullarına göre gerekli değişiklikleri içermesini istiyor. Fakat bugün Dedelerin çoğunluğu bunu yapamayacak durumdadır. Geri kalmıştır bilgileri.

Bu noktaya kadar herkes anlaşıyor, Dedelerimizin çoğunluğu günün bilgisinin gerisinde kalmıştır. Ama bu noktadan sonra Alevi aydınlarının çoğunluğu bir

yanlışa gidiyor ve yarınlarda Dedelere yer tanımıyorlar. Dedeleri bir yana koyalım demeye getiriyorlar. Kimisi açıktan söylüyor, kimisi üniversitelerde, derneklerde vb. eğitim diyerek yapıyor. Bu büyük bir yanıltır. Dedeler üniversitelerde, derneklerde yetiştirilemez. **Dede Dergahta yetişir.** Ve de Dergah'tan icazetli Dedeler, Babalar olmadan Alevi-Bektaşî yolu olmaz. Bir doğrudan kalkarak bu kadar büyük bir yanıltıya varmak aydın olmakla nasıl bağdaşıyor, bunu da anlamak güçtür.

CEMEVİ

Tabii bu tutumların getirdiği pratik sonuçlar var. Dernek ve aydınların çoğunluğu Dedelere gereken önemi vermediklerinden cemevi de açmıyorlar. Sayıları 100'leri aşan dernek var. Hiçbirinin cemevi yok. Bir-ikisi dışında cemevi açmıyorlar. Oysa bugün bir Alevi-Bektaşî derneğinin ilk yapması gereken şey cemevi açmaktır.

Cemevi açılmamasının getirdiği ilginç bir sonuç var, bunun altını çizmek istiyorum. Dedeler çağın gerisinde kaldı diyenler, cemevi açmamakla tam da Dedelerin çağı yakalamasının önüne engel getirmiş oluyorlar. Kim neredeyse toplanıp cemevi açarsa, Dedeler bugünün toplumu karşısına çıkacak. Günün sorularıyla tanışacak. Avrupa'nın, Türkiye'nin her yanında gençler kalkıp sorular soracaklar. Dede bunları yanıtlamak zorunda kalacak, dolayısıyla bilgisi ve erkânı ve deneyimi günün koşullarıyla bütünleşecek. Yarın biraz daha, öbür gün biraz daha iyi yanıt verecek. Ama işte bu artık güne taşınma demektir.

DERNEKLER ÖRGÜTLEYEMEZ

Tabii bu yaklaşımların toplumu ilerletme isteğinden kaynaklandığına inanıyorum da yanlış oluyor. Yanlış olmakla kalmıyor, tehlikeli de oluyor çünkü tüm bu yanlış yaklaşımlar özünde bir noktada birleşiyor: Aleviliği dernekler, federasyonlar, kurultaylar eliyle

Avustralya'da üç hafta boyunca, Aleviliğinden, güzel görgüsünden, insanlığından hiçbirşey yitirmemiş canların, dostların arasındaydık

örgütlenme, Dedeler eliyle. Bu da günün yeniliklerini içine taşımayan bir yol oluyor, üzerinde durmayacağım.

Üçüncü öneri bizim de katıldığımız öneridir. Şöyle diyoruz: Hacı Bektaş Veli Dergahı herşeyin başında olmak üzere, Dedeler, Alevi aydınları ve sanatçılar elbirliğiyle örgütlenmelidir. Bunun dışında hiçbir yol toparlanma getirmeyecektir. Biz bundan yanayız, halkla yakın ilişkisi olan, sürekliliklerini aşan Alevi aydını bundan yana. Çelebilerin de buna benzer bir model düşündüklerinin işaretleri var.

DERGAH'A YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

Son aylarda Dergah konusunu öne getirmeye başladığımızdan bu yana çeşitli itirazlar duymaya başladık. Bunların en önemlilerini kısaca ele almaya çalışacağım ama önce şunu kırmızı kalemle çizerek söylemek istiyorum ki, Dergah konusu Aleviliğin canıdır. Toplum bu noktada yanlış yaparsa, bu yanlış kendini bir daha düzeltemeyecek yerlere gider.

Birinci itirazı ele almadan önce size bir soru sormak istiyorum. Bugünkü Postnişin Efendi'nin adı nedir? (Salondan: Feyzullah Efendi.)

Ondan önceki? (Salondan: Veliyettin Efendi.)

Doğru. Ondan önceki? Atatürk birinci başkanken ikinci başkan olan Çelebi? (Salondan: Cemalettin Efendi.)

1. Birinci itiraz şuydu canlar: "Dergah bugün yok, orası müze oldu, ama yeniden kurulmalı." Söylenen itirazda, böyle, "yeniden kurulmalı" gibi bir iyiniyet gösterisi de var! Peki Dergah yoksa, Postnişini nasıl oluyor? Hani müzeydi? Müzenin postnişini olur mu? Demek ki, Sünni devletin orayı müze yapmasıyla Dergah ortadan kalkmıyor. Nasıl olur da bir Alevi böyle konuşabilir? Tabii müze oldu, kapatıldı ama Alevi toplumu böyle şeyleri geçmişte defalarca yaşamış, birliğini bozmamıştır. Orada bir insan yaşıyor, Postnişin Efendi, hepimizin saygısı üstüne, ve çalışmalarını tüm olumsuz koşullara rağmen sürdürüyor.

2. İkinci itiraz şu oluyor. "Dergahta kimse kalmadı" diyor. Ben buna da hiç katılmıyorum. Dergahta çok değerli, çok iyi yetişmiş insanlar var. Ve de Dergah'ın ülkenin çeşitli bölgelerine Dede çıkardığını biliyorum. Bu itiraza hiç değer vermiyorum çünkü doğru bile olsaydı insana sorarlardı, kimse kalmadıysa sen ne güne duruyorsun diye. Dergah'sız Alevi-Bektaş yolu olur mu? Yüzlerce dernek kuralım, Dergahı hatırlamayalım, olur mu böyle şey? Kimse kalmadıysa bizler varız, gidelim ardına dizilelim.

3. Üçüncü itiraz şöyle geliyor: "İcazet, hüccet veren bir merci yok." Bu aslına bakarsanız, yavuz-hırsız usulü birşey oluyor, çünkü Sünni devletin getirdiği yasakları kalkan ediniyor, ya da gerekçe gösterip görevden yan çizmek anlamına geliyor.

Peki, nasıl oluyor da Dergah talip üstüne Dede çıkarıyor? Orada Postnişin Efendi var, işleyiş var. İyi niyetle yaklaşalım meseleye. Tekke ve Zaviyeler Yasası Alevilere vurmuş, Sünnilere vurmamış. Bu koşullar altında Dergah'ı tanımak için böyle bir kuru kağıt istemek!

Tekke ve Zaviyeler yasası vurmuştur Alevilere, yasa durduğu sürece Dergah size kağıt veremez. Veremez ama gözüne bak anla! Ama doğru göze bak, gönül gözüyle bak, Dergah'a bak! Bunları bilelim ve bilmeyen insanların yanlışla götürülmesine izin vermeyelim. (Not: Avustralya dönüşünde bu konuda eksik bilgi sahibi olduğumu öğrendim. Öğrendim ki, Dergah icazet veriyor. Ve 1992 yılına ait böyle bir icazeti gözlerimle gördüm. Demek ki bu itiraza yanıtlım hedefi tam gözünden vurmamış. Ama işte ►

örgütlemek.

Alevi toplumu dernekler eliyle örgütlenemez. Derneklerin Alevi toplumuna yapacağı büyük katkılar var. Onun fikir yapısının yenilenmesinde, Aleviliği toplumumuza ve dünyaya tanıtmada yapabileceği büyük hizmetler var. Ama Alevi toplumunu dernekler örgütleyemez. Alevilik bir siyasal öğreti ya da tek amaçlı bir toplumsal baskı gurubu değildir ki onu partiler, kurultaylar, dernekler yoluyla örgütleyebilesiniz. Alevilik en başta bir inanç sistemidir. Evet, asal yanı, toplumsal baskı olma yanı da vardır ama en başta bir inanç sistemidir. Dernekler yoluyla örgütlenemez.

İşte böyle olduğu için bu düşünceler tehlikelidir. Bu düşünceler güçlenirse, toplumu bir daha kolay kolay bir araya gelemeyecek şekilde böler. Aydınlar toplumdan soyutlanır, toplum da o en dinamik kesiminden uzak düştüğü için geri düşüncelerin etkisi altına girer.

DEVİRİMCİ HAREKETTEN DÖNENLER

Bir de işin şu yanı var. Son dönemde Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla, dünyada bir karşı-devrim, bir gericilik dönemi başladı. Amerika'nın büyük gücü karşısında, iyisiyle kötüsüyle bir denge unsuru oldu Sovyetler Birliği. Sovyetler'in yıkılmasıyla terazinin bir kefesi boşaldı, ötekisi birdenbire aşağıya çöktü. Bu, tüm dünyada bir gericilik dönemi getirdi. Bugün dünyanın her yerinde devrimci hareketler kan kaybediyor. Bu geçici bir durumdur. Tarihte böyle git-geller çok yaşandı. Yine geçecek ama bugün böyle bir durum var. Türkiye de bundan nasibini alıyor. Devrimci harekette belli bir zayıflama var.

Bunun sonucunda, bu objektif durumun çerçevesi içinde, Alevi kökenli pekçok devrimci yeniden Alevi derneklerinde çalışmaya başladılar. Bu kendi başına güzel birşeydir. Ama bazı yanlışları yapmamak kaydıyla. Bu canların bence temel bir yanlış var, Alevi toplumu içinde çalıştıklarını farketmemiş gibi

çalışıyorlar. Devrimci hareketin çeşitli örgütlerinde çalışır gibi çalışıyorlar. Dolayısıyla "sıtkı bütün" Alevileri rahatsız bir duruma sokuyorlar. Sonuçta bir çeşit Dedeleri köylerden kovma, ona benzer birşey bugün derneklerde tekrar ediyor. Dedeleri ve gelenekçi Alevileri derneklerden dışarı iten bir hava doğuyor. Bu şekilde, toplumun ayrışması yapay bir hızlanmaya sokuluyor. Bugün birlik ve örgütlenme günüken, bölünme tehlikesi artıyor. Oysa bugün içinde bulunduğumuz aşamada, gelenekçi, namuslu Alevileri toplumun ileri kesiminden koparacak her türlü tutum büyük bir yanıltır.

Kapitalizm altında yaşıyoruz, sınıfsal bir ayrışma, istesek de istemesek de sürüyor. Ama bunu yapay olarak zorlarsak, kendi mantığının ötesine iteklersek, haketmeyen insanlara "gerici" damgası vurursak, o zaman, düşüncesinin özü gereği solda olması gereken milyonlarca emekçiyi sağın yanına iteriz. İşte tehlike buradadır.

ÖRGÜTLENME MODELİ

Şimdi buraya kadar söylediğim herşeyi içine alan temel soruna gelmek istiyorum: Örgütlenme modeli. Nasıl örgütlenelim, ne yandan gidelim konusunda 3 görüş belirdi bugün.

Bunlardan birincisi, Alevi aydınlarının çoğunluğunun getirdiği görüştür: Alevi toplumu dernekler yoluyla örgütlenmelidir. Bu bence, Diyanet İşleri ve Dedelik konularındaki yanlışlardan sonraki 3. büyük yanıltır. Dernekler eliyle Alevi toplumu örgütlenemez. Mutlaka ve mutlaka Dergah'ı işin başına koymak gerekir. Dernekler, federasyonlar, kurultaylar, bilim kurulları eliyle örgütlenelim önerileri, bunlar Dergah'ı unutan önerilerdir. Hacı-Bektaş Veli Dergahı yok. Başsız katar nasıl gidecek, nereye gidecek? Hangi dernek, hangi yetkiyle kimi örgütleyecek?

İkincisi, tamamen eski yöntemlere dayalı bir

düzeltiliyor. Dergah icazet veriyor! Peki şimdi "icazet veren bir merci yok" diyen kişiye ne demeli?)

Tekke ve Zaviyeler Yasası'na karşı mücadele etmeliyiz, onu kaldırtmalıyız, o zaman damgalı mühürlü kağıdıyla da olur icazet. Bugün olduğu gibi önüne gelen, "ben Dedeyim, hadi cem toplayalım" derse, hele bunların bazıları ocakzade bile değilse, işin içinden çıkılmaz olur. Dedeler mutlaka *bir merkezden* gönderilmelidir. O merkez de Hacı Bektaş Veli Dergahıdır. Alevi toplumu, Dergah'tan gelmeyen Dedeyi reddetmelidir.

4. Dördüncü itiraz. Ulusoy-Çelebi çelişkisi var diyor ve şöyle sürdürüyor: "Onlar daha kendi birliklerini kuramadılar, hele bir kursunlar, toplumun önüne öyle çıksınlar." Burada da büyük bir yanıltma çabası var. Tarihten gelen bir Ulusoy-Çelebi çelişkisi vardır ama bu, Mürselli-Hüdadatlı denilen çelişkidir. Mürsel Bali-Resul Bali zamanından kalan birşeydir. Resul Bali öldüğü zaman, amcası Mürsel Bali posta oturuyor. Ondan sonra da erkek çocuğa, ya da en yetişmiş, en bilgili insana geçmek kaydıyla geldiğinden, o tarihten itibaren, Balım Sultan'dan da önce, posta daima Mürselli soyu oturuyor. Hüdadatlılar oturamıyor. Soyadı kanunu çıktığı zaman, herkes soyadı almak durumunda olduğunda, Hacı Bektaş soyunun posta geçen kolu Ulusoy soyadını alıyor. Posta oturma yetkisi olmayan kollardan bir tanesi Çelebi soyadını alıyor. Ama toplumun Çelebiler dediği Ulusoylardır, yani posta geçen koldur. Tabii, Hacı Bektaş soyu büyük bir aile, sadece Ulusoy ve Çelebi soyadını almıyor. Yanlış hatırlıyorsam, Aktaş soyadını alanlar da var. Birkaç başka soyadı alan kollar da var. Bu böyle birşeydir. Dergaha bağlanmamak için gerekçe olabilecek hiçbir yanı yok bunun. Dergah dendiği zaman posta oturan kol önemlidir, Ulusoylar önemlidir.

5. Beşinci itiraz. "Pasif duruyor, görevini yapmıyor, birşeyler yapabiliirdi" diyor. Bu da ortamı yeterince bilmeyen insanları yanlış düşüncelere götürebilir, buna birazdan cevap vermek istiyorum.

6. Söylenen altıncı itiraz, söyleyenin niyeti açıksından beni en çok düşündüren noktadır: "Bilinmez, belki yerine daha iyisi gelir" diyor. "Bilinmez ne olur, belki Dergah'ta toplanılır, belki enstitüde toplanılır" diyor. Bu olamaz. Dernek yönetim kurulunu görevden alıp yeni yönetim kurulu seçmiyoruz. Dergahtan sözediyoruz. Alevi-Bektaş yolundan sözediyoruz. Bir inanç birliğinden konuşuyoruz. Onun kurumları var, tarihi var. Bunlara el uzatıldığında, Aleviliği toparlamanın olanağı kalmaz.

İşimize geldiği yerde gelenekleri savunacağız, işimize gelmediğinde boşlayacağız, böyle ikiye bölünmüş tutum kabul edilemez. Bir yanda Dedelik soydan gelir desinler, öte yanda Dedelerin en büyüğü olan Hacı Bektaş evlatlarını kaldırıp atmaya kalkışsınlar! Toplumun büyük çoğunluğu, bizim önerimizin tersine, Dedeliğin soydan gelmesi gerektiğine inanıyor. Öyleyse, Dedeliğin başı, baş Dede (Postnişin) de soydan gelir. İnançlarla gelişigüzel oynayamazsınız.

Yapılması gereken, toplum olarak Hacı Bektaş evlatlarının çevresini sarmaktır, eksiğiyle doğrusuyla yardımcı olmaktır, öneriler götürmektir, destek olmaktır. Bunun dışındaki her türlü yol, bu toplumun daha çok bölünmesini getirir. Dergahı başa alan yol, belki yine küçük ayrılmalar yaşayabilir ama toparlanmanın en büyüğü ancak bu şekilde olur.

EN SON OSMANLI HİLESİ

Dergah konusunun basında ortaya getirilmeye başlandığı eylül ayından bu yana, bazılarından şöyle sözler duyuyoruz: "Biz de bunu istiyorduk, hatta 20 yıldır söylüyorduk, yazıyorduk!" Sorarım size, bugüne dek hangi yayından, *Cem* dergisi dahil, federasyonun yayınları dahil, hangi basılı bir yazıdan kanıt gösterilebilir? Hangi makalede, hangi kitapta Dergah'a gidelim diye birşey okudunuz? Dergah'ın

ardında birleşmek gerektiğini söyleyen bir yazılı metin varsa getirsinler, açıkça özür dileyecem. Ama yok, ağız herşeyi söylüyor!

Burada birşey var! Demek ki, Dergah'a karşı bilinçli, kasıtlı bir unutma ve unutturma, hatta şöyle diyeyim, **yok sayarak yok etme** tutumu var. Ben bunun altında Sünni devleti görürüm. Bazı Alevi çevrelerinin bazı zaafalarını kullanıyorlar ama altında asıl olarak Sünni devleti görürüm, Özal'ın Gölbaşı toplantılarını görürüm.

Şu basit doğruları hepimiz yeniden hatırlayalım, biliyorduk ama unuttuk nedense. Bu devlet Osmanlı'nın devamıdır. Bu devlet Sünni devlettir. Bu devlet Dergah'tan korkuyor. Osmanlı'nın yıkılışında Dergah'ın oynadığı rolü çok iyi biliyor. Cumhuriyeti getiren, laikliği de olduğu kadarıyla getiren ana güç Aleviliktir. Aleviliğin başı da, Hacı Bektaş Veli Dergahıdır, Çelebilerdir. Böyle olduğu için, Alevilikten ve Aleviliğin başı olan Dergahtan, Sünni devlet her zaman korktu, her yolla Dergahı zayıflatmaya çalıştı, çalışıyor. Çevirmeye, tel örgüler içine koymaya çalışıyor. Yapabilirse, oraya, Sersem Ali Baba türünden kendi adamlarını yerleştirmeye çalışıyor. Aleviler olarak bu oyunu biz bozacağız. Dergah güçsüz kaldığı sürece Alevilik bölüktür. Dergah devre dışı bırakılırsa, hiçbir "süpermen", hiçbir dernek, hiçbir kurultay Alevi toplumunu toparlayamaz.

GÖNÜL KERVANI DERGAH'A YÜRÜSÜN

Şimdi bu üçüncü öneriyi biraz açmak ve somut bazı öneriler yapmak istiyorum.

1. Anadolu Alevilerinin serçeşmesi Pir Hacı Bektaş Veli'nin yerleşip yaşadığı Hacı Bektaş ilçesi Alevi kültürünün merkezi olarak kabul edilmelidir. Sadece tarihsel açıdan adet yerini bulsun diye değil, bugün somut olarak merkez kabul edilmelidir.

2. Hacı Bektaş evlatlarına tüm toplum tarafından saygı gösterilmeli ve Dergahın Aleviliğin manevi lideri olduğu kabul edilmelidir.

3. Alevi toplumunu Hacı Bektaş düşüncesiyle uyumlu bir şekilde geliştirmek için en tepede danışma nitelikli bir kurul oluşturulmalıdır. Belli aralarla Hacı Bektaş'ta toplanacak olan bu danışma kurulunda her biri bir ocağı temsilen 12 Dede, Bektaşiliğin düşünsel kaynaklarını hakkıyla bilen bilim adamları, Alevi özünü dinsel çarpıtmaya boğmadan yapmakta olan halk ozanları, postnişin efendinin liderliği altında yer almalıdır. Bu kurul kendi içinde örgütlenmeye sahip olmalı, düşünsel ve örgütsel konularda topluma raporlar, öneriler sunmalıdır.

Bu danışma kurulu çeşitli biçimlerde oluşturulabilir. Bizim de bir önerimiz var ama onu bir kenara bırakalım. Ana nokta, bu danışma kurulunu oluşturma süreci nasıl başlayacak? Bu en tepedeki danışma kurulunu kurma süreci, yetkisi kendinden menkul çevreler eliyle başlatılamaz. Bu süreci başlatma görevi sayısız tarihsel güncel ve moral nedenlerden dolayı Çelebilerindir. Bu onların tarihe bugüne ve Alevi toplumuna karşı tarihsel sorumluluğudur.

Tabii burada bu tepe örgütlenmeyi yaratma çalışmasının başlamasından söz ediyoruz. Yoksa, önerinin yaşama geçmesinin uzunca bir zaman işi

olduğunu da biliyoruz.

4. Bu tepe örgütlenmenin altında Dedelik kurumunun durumu geliyor. Bir kere cemevlerinin açılması mutlaka hızlandırılmalıdır. Tüm dernekler, kim neredeyse cemevleri açmalıdır. Bu Dedeliğin de canlanmasıdır.

5. Dedelik kurumunu çağın gereklerine uyarlamak için danışma kuruluna bağlı çalışacak bir eğitim enstitüsü kurulmalı ve Dedeler ve Dede çocukları burada eğitilmeli. Tabii bize göre burada Dede soyundan gelmeyenler de eğitilmeli ve gereken yeterliliğe geldiklerinde bunlar da Dedelik yapabilmeli. Ama bu bizim düşüncemiz. Kabul edilir mi, ne zaman kabul edilir ayrı mesele.

"Bu sistemin iyi işlemesi için dün olduğu gibi bugün de merkezinde serçeşme Hacı Bektaş Veli Dergahı oturmalıdır. Aksi takdirde 3-5 yerde merkez olduğu zaman her merkezden çıkan sinyal dalgaları bir süre sonra çarpışacaktır. Bu da fikirlerde bölünmeler ve süreklilikleri doğuracaktır." Dergah dışında kim ne girişimi yaparsa yapsın, gücü sınırlı kalacaktır, bir değil 5-6 merkez doğacaktır. Kaç tane kurultay göreceksiniz o zaman. Kaç tane kurultay, kaç tane merkez!

6. Bu çatı altında eğitilen Dedeler daha sonra maaşlarını kendi toplumundan alma koşuluyla maaşlı görev yapmalıdırlar.

7. "Hizmet yapan Dedeler her yıl yenilemek yoluyla icazet almalı ve talip üzerine öyle gitmelidir. İcazet almaya gelen Dedelere icazet, eğitim enstitüsüne bağlı olarak Dergahta kurulmuş eğitim kurulu tarafından verilmelidir." Tabii, bu eğitim kurulu Postnişin'e bağlıdır ve onun uyarıları doğrultusunda icazet verir. Yoksa, icazet verme yetki ve sorumluluğu hiçbir organa devredilemez biçimde Postnişin'in işidir.

8. Hacıbektaş'da danışma kuruluna bağlı olarak, bir de yayın kurulu oluşturulmalıdır. Bu kurulun temel görevi Aleviliğin her yönünü araştırmak üzere bilimsel çalışmaları desteklemek, öncelik taşıyan konuları belirlemek ve araştırma bursları vermektir.

9. Türkiye'deki ve Avrupa'daki tüm dernekler bir genel koordinasyon kurulu altında toplanmalıdır. Her isteyen bir dernek kurmamalıdır diyemiyoruz ama bir koordinasyon kurulu kurulabilir ve dernekler de buna bağlı olabilir.

10. Bu genel koordinasyon kurulu tarafından tüm derneklerin önüne şu üç çalışına alanı temel görev olarak konulmalıdır.

1. Cemevleri açmak.
2. Arası belirli süreyle geçmemek koşuluyla, paneller, konferanslar, seminerler düzenlemek.
3. Alevilik konusunda bilimsel araştırmaları teşvik ve finanse etmek.

Bu öneriler, kendi kafamıza göre bir dünya kurmanın önerileri değil, Alevi toplumunun birliğini sağlayabileceğini düşündüğümüz önerilerdir. Serinkanlı düşünürsek, Çelebilerle, Dergah'la, ocaklarla, Dedelerle ya da derneklerle ilgili yerli ya da yersiz çok şey söylenebileceğini kabul ederiz. Çok şey söylenebilir. Ama bu söylenenleri gerekçe yaparak, bu tür bir platformun kabulünün önüne geçerse, bu, kişisel ya da kesimsel çıkarlarımızı, Alevi toplumunun genel çıkarlarının önüne koymak anlamına gelir. Bunu yapanı da tarih ve toplum affetmez.

Konuşmamı burada bitireyim, yalnız birşey söylemek istiyorum. Buraya dek konuştuğlarımız düzgün örgütlenme konusudur. Alevi toplumunun bugün iki büyük sorunu var demiştik. Biri budur, biri de onu tarihteki misyonuyla yaşatabilmektir. Düzgün örgütlenme, çözülmesi gereken sorunun nisbeten daha kolay bir bölümüdür. Asıl büyük sorun ikincisidir. Ama birinci sorunun bu şekilde bir platform altında çözülmesi, ikinci sorunun çözümüne de yardımcı olacaktır. ●

Dostların arasındaydık

Kasım-Aralık ayları içinde, Avustralya'daki Alevi canların düzenlediği konferans ve cem temsili için davet edildiğimiz Melbourne, Mildura ve Sydney'deydik.

Uçağımızın indiği havaalanından bizi alan canlarla birlikte sevgili Kamil amcamızın evine gittik. Genç arkadaşların ardından orta yaşın üstündeki Alevi dostların teker teker toplanmasıyla, ev akşama kadar doldu doldu boşaldı.

Bacılar, canlar, arkadaşlar, yerleri dolduran dostların kafaları sorularla doluydu. Alevilik nasıl toparlanacak, buna kim öncülük yapacak? Acaba Sünni devlet yeni oyunlar peşinde mi? Avrupa'da Alevilerin durumu ne? Türkiye'de nasıl? Ve sayısız sorular... Tabii bu arada bazı kuşkular da vardı. Acaba Rıza Yürükoğlu konferans- ta ne konuşacak? (Biz oraya gitmeden bazı arkadaşlar karşı çıkmışlar. Uzun tartışmalar sonra da çağrılmamıza karar verilmiş. Yüzyıllardır Alevi toplumuna gerek dost bildiklerinden, gerekse "demokrat" saydıkları bazı kesimlerden haksızlıklar yapılmış. O yüzden şimdi ister istemez ayrıntı üfleyerek içiyorlar.)

Sabahtan eve doluşan canların sıcak ilgileriyle kendimizi evimizde hissetmiştik bile. Tanıdıkça, canları daha çok sevdik. Muharrem Can'ın evine ögle yemeğine gittik. Evin bahçesine kendi yaptığı köy fırını, bahçede arı kovanları, sanki Anadolu geleneğini oraya taşımıştı. 22 yılda ne Aleviliğinden, güzel görgüsünden, ne saygısından ve insanlığından en ufak birşey yitirmeden yaşamaktaydılar.

Cemekte yanımızda oturan - ve bildiğimiz kadarıyla Muharrem canın akrabası bile olmayan - demek üyesi bir dost bize "fırınımızı gördün mü?" diye sordu? Aleviydi, "bizim" diye konuşuyordu. Paylaşımcılığı, ortaklığı bundan güzel ne anlatabilir? Bu güzel kültür hiç yıpranmamış diye düşündüm ve gurur duydum. Biz de böyle yaşamak istiyoruz yarınlar da.

Akşam yine Muharrem Can'ın evinde cem oldu. Dört küskün barıştırıldı, güzel sohbetler oldu. Gece yarısına kadar herşey yaşanması bir güzellikle geçti. Gülbenkler okundu, badeler doldu boşaldı, lokmalar yenildi. Dostluk, sevgi, barış oradaydı. Dostların arasındaydık.

Ertesi sabah bir salonda "Hızır günü" vardı. Alevi gençleri, sokakta davul zurna eşliğinde semah döndüler. Çevre halkının sorularına İngilizce basılmış Aleviliği anlatan kağıtlarla cevap veriliyordu. Salonun girişinde yufka böreği yapan, gerçek yayık yapan bacılar Anadolu geleneklerini sergiliyordu. Girişte yayın

masası, salonda hayranlık uyandıran yün el örgüleri, çeşit çeşit desen, el emeği hüner, özverinin ürettiği güzellik vardı.

Daha sonra saz çalındı, semah döndü, deyişler okundu. Tıklım tıklım dolu salonda herkes yerde otururken lokmalar dağıtıldı. Destur verilmeden yendiği için canların birçoğuna sembolik de olsa ceza verildi. Hızır günü neşe içinde bitti.

Ardından, bir başka canın evinde cem oldu, lokmalar yenildi, badeler doldu, boşaldı, sohbetler oldu. Uzun yılların hasretiyle yapılan sohbetin tadına doyumuyor, yılların susuzluğunu gidermeye çalışıyorduk.

Üçüncü gün konferans vardı. Konferansa 600 civarında katılım oldu. Güzel geçen konferanstan sonra ara verildi. Başka demeklerden gelen arkadaşlarla kısa da olsa görüşüp, Alevi toplumunun gelişen birliğine omuz vermeleri gerektiğini anlattık. "Her demokrat kişi ve kuruluşun görevi bu olmalı" dedik. Birçok arkadaş buna olumlu yaklaştı. Çok iyi niyetli arkadaşlarla tanıştığımızı söylemeliyiz. Konferansın ikinci bölümünde sorular soruldu. Sakin geçen bu bölümün ardından birçok can gelerek teşekkür etti. Dinleyiciler Rıza Yürükoğlu yol- daşın konferansından memnun kalmışlardı.

Ertesi gün, gece-gündüz hazırlıkları süren cem yapıldı. Cemin toplandığı salona çocuk-çocuk, kadın-erkek insanlar erkenden akın ediyorlardı. Büyük çoğunlu- ğu 15-20 yıldır cem görmemiş canlar yenilerini giymiş, heyecan ve özlem içinde geliyorlardı. Ceme 900 dolayında can katıldı. Tam kurallarına göre yapılmamasına rağmen cemi ilgiyle izlediler. Daha sonra bacıların hazırladığı kurban etle- rinden pişirilen lokmalar dağıtıldı. Burada ilginç bir nokta, Melbourne'da ne Hızır gününde salonda, ne konferansta ne de cemde hemen hemen hiç kimsenin sigara içmeyişi oldu. Evlerde herkes birbirine söz vermiş ve sigarayı bırakmışlar.

Ev davetleri gece-gündüz sürdü. Her gece 3'e kadar sohbetler yapıldı. Kafilemiz 7 gün sonra Mildura'ya gitmek üzere sabahın erken saatlerinde yola çıkarken, sabahın erken saatlerinde bizi yolcu etmek üzere kalabalık toplanmıştı. Bizleri derinden etkileyen dostlarımızdan vedalaşıp, sözleşip ayrılmamız kolay olmadı.

Melbourne-Mildura arası

Rıza Yürükoğlu'nun Avustralya gezisine katılan muhabirimiz Yaşar Yapıcı bazı izlenimlerini anlatıyor

yaklaşık 600 kilometre. Canlar bizi şehir girişinde karşıladılar, araba konvoyu halinde derneğe gittik. Bizi bekleyen canlarla tanıştık, çayımızı içtik. Semah çalışan gençler (18 kişi) 4 yöreden semah yürüdüler.

Daha sonra başkan Rıza Kuzu'nun kentin 40 km. dışındaki evine konul olduk. Canlar biz vardığımızda kurban kestiler, lokmalarını yedik. Bağdaş kurup yere oturmuş birçok dostumuzla sorulu-cevaplı, sazlı sözlü muhabbetimiz sabahın erken saatlerine kadar sürdü. Küskünler barıştırıldı, Aleviliğin güncel sorunları, birlik

konusu konuşuldu.

Ertesi gün derneğe gittik, bir canın evine davet edildik. Dostlarımızın büyük özverileriyle nasıl bizi konuklamaya hazırlandıklarını gördük. Her sohbetle yeni yeni dostlarla tanıştık, kaynaştık. Böylece konferans günü geldi. Cuma akşamı dernekte yapılan ve 3 saat süren konferansa 100 civarında can katıldı. Sorular yanıtlandı. Toplantının havası güzeldi.

Ertesi akşam saat 6 sıralarında toplanan ve 3 saatten fazla süren ceme 150 dolayında can katıldı. Bu cem, cem havasına daha yakındı. Semah ekibi güzeldi, turnalar semahıyla bitirdiler. Kurbanlardan yapılan lokmalar dağıtıldı.

Burada da ev davetleri her gün devam etti. Yedinci gün çocuklar için "Hızır günü" yapıldı. Davet edildiğimiz bir evden gelir gelmez, sabah saat 2'de Sydney'e doğru 1100 km'lik yolculuğa çıkarken dostlar bizi kent dışına kadar arabalarla yola verdiler.

Neşeli geçen bir yolculuktan sonra akşam 6 sıralarında Sydney'e geldik. Canlar sağolsun, Sydney yakınlarında kaldığımız yerde kendi evimizde gibiydik. Geç saatlere kadar ev dostlarla dolup taştı, güzel sohbetler yaptık, güzel dostluklar kurduk.

Sydney'e vardikten 2 gün sonra düzenlenen konferansa 450 can katıldı. 4 saat süren toplantı, Avustralya'da en çok sorunun sorulduğu konferans oldu. Ara verildiğinde bizi anlamaya, dinlemeye, dost olmaya gelen arkadaşlarla tanıştık, konuştuk. Alevi canlar, bildikleri doğru yoldan ilerliyor, doğru gördüklerine sahip çıkıyorlar.

Ertesi günü başka bir salonda 650 canın katılımıyla cem oldu. Dışarıya kurulmuş lokma masalarında herkes lokmalarını yedikten sonra cem devam etti. Cem bittiğinde gece saat 12'ye geliyordu. Uzaktan gelen dostlarımızı uğurladık. Ertesi günlerde bazı milletvekilleriyle görüştük, bazı canların evine davete gittik. Son geceyi sabahlayarak geçirdik. Süremiz bitmişti ama ne sorular ne de sohbetlere olan ihtiyaç tükenmişti. Biz ayrılırken bazı canların gözü dolu doluydu. Onları tanımış olmanın yüreğimize ektiği sevgi ve dostluğu hiç unutmayacağız.

Gerek bu toplantılarda, gerek evlerde doldurduğumuz teyp ve video kayıtları-

nın sayısı 40'ı çok aştı. Bunların önemli bölümleri yayınlanırsa bizler için çok yararlı, öğretici olacağına inanıyorum.

Avustralya gezisini değerlendirirken şunu belirtmeden geçemeyeceğim. Melbourne, Mildura, Sydney ayrı karakterler taşıyan şehirler. Farklı meslek grupları ve ona göre de nüfus yoğunluğu var.

Melbourne'da Türkiyeli aileler akraba grupları halinde birbirine yakın yaşıyorlar. Bu açıdan Alevi toplumunun birliğinin oluşması kolay oluyor. Küçük bir kasaba olan Mildura'da 2 bin Türkiyeli'nin yaşadığı belirtiliyor. Çevre köyler dahil herkes birbirini tanıyor. Ana olarak çiftçilik yapıyorlar. Çok geniş bir toprağa sahip olan, en büyük kent Sydney'de Türkiyeliler çok dağınık yaşıyorlar. Yine de, çok değerli canlara sahip Alevi toplumu örgütlenebilmiş.

Biz Avustralya'da Alevi canlara, bacılara şunu önerdik: "Bir olalım, diri olalım, iri olalım, cemevleri açılsın, Dedeler yetişsin. En önemlisi, **Dergah**'ı Aleviliğin başına koyalım, güçlendirelim." Buradaki sol kesimin çoğunluğu Alevidir, onlara dost davranalım, dışlamayalım dedik. Alevi devrimcilere de "Aleviliği daha iyi anlamaya çalışın, destek verin" dedik.

Biz buradan, siz oradan haydi gönül kervanını dergaha yürütelim. Hü dostlar.

AVUSTRALYA'DAN DOST SELAMI

Sayın Rıza Yürükoğlu'na Değerli Can. 15 Kasım - 15 Aralık 1992 tarihleri arasında, Avustralya'daki Alevi kültür merkezlerinin düzenlemiş olduğu "Alevi Kültür Haftası"na davetimizi kabul edip, hiç bir fedakarlıktan kaçınmadan gelip, yapılan etkinliklerimizde önemli sayılan konferansları beklediğimizden daha da güzel bir şekilde yürüterek, halkımızın sevgisini kazandınız. Biz yönetim kurulunu da çok sevindirmeniz, gelecekte bu uğurda dostluğumuzu perçinleştirmenin ilk temeli olmuştur.

Kısa zamanda da olsa, bizleri birbirimize kaynaştırmanın unsurlarını en iyi şekilde arayıp bularak, ihtiyaç duyan insanlara armağan etme özverisinde olmanızdan, bizlerle yol birliğinizden, gücümüze güç katmada bizlerle ortak olmanızdan dolayı ne kadar teşekkür etsek azdır. Gelecekteki dostluk ve dayanışmamızın güçlenmesi umudu ile en güzel günlerin sizlerin olmasını dileriz.

Sevgiler, saygılar, dostluk, kardeşlik uğruna selamlar.

Victoria Alevi Kültür Merkezi Y.K. adına başkan Necati Dönmez

DUAZ-I İMAM

Medet Allah ya Muhammed ya Ali
Bizi Dergahından mahrum eyleme
Pirim Hünkar Hacı Bektaş-i Veli
Bizi dergahından mahrum eyleme

Adem Safiullah adem Hakkı için
Muhammed Mustafa hatem Hakkı için
Eyyübe verdiğin sitem Hakkı için
Bizi dergahından mahrum eyleme

Hasan'ın aşkına kılalım zarı
Şah Hüseyin dinimizin serveri
Alemin cârısın cenabı bari
Bizi dergahından mahrum eyleme

Zeynelin canına kıldılar ceza
Muhammet Bakır'dır, sırrı Mürteza
İmam Cafer Kazım Musa-i Rıza
Bizi dergahından mahrum eyleme

Muhammed'im der ki didarım haktır
Taki, Naki, Askeri errahmanımdır
Severim Mehdi'yi niyazım vardır
Bizi Dergahından mahrum eyleme

Söz: Derviş Muhammed
Derleyen: Dertli Divani

Dergahtan el almış bir Bektaşî Babası

DERTLİ DİVANI

Dertli Divani dost, hoşgeldiniz.

Eyvallah can, hoşbulduk.

Yaşam öykünüzü kısaca anlatabilir misiniz?

1962 yılında Şanlıurfa'nın Kısas köyünde doğdum. Asıl adım Veli Aykut. Babam Hamdullah Aykut hem aşık (Aşık Buryani Baba olarak tanınır), hem Bektaşî Babası. Dedem Ahmet Baba da Bektaşî Babasıydı.

Babamın vefatından bir yıl önce, rahatsızlığı sebebiyle vekaleten hizmetini yaptım. 7 Kasım 1990 tarihinde vefat edince, o vazifeye beni layık gördüler. Dedem, babam hizmet vermişler, ben de topluma layık olmaya çalışıyorum.

İkisi kız, altısı erkek sekiz kardeşiz. İlk ve ortaokulu köyümde, liseyi Şanlıurfa'da okudum, şu an A.Ü. Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi bölümü 2.sınıf öğrencisiyim. Şanlıurfa Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü'nde çalışıyorum.

1989 yılında Arif Sağ'ın desteğiyle *Divane Gönül* adlı ilk kasetim, yakınlarda da, *Diktiğimiz Fidanlar* adlı ikinci kasedim çıktı.

Kısas köyü Urfa'ya ne kadar uzaklıkta?

Köyümüz 400-450 hane olup, Şanlıurfa merkezine 12 kilometre uzaklıktadır. Şimdi belde oldu.

Köy Türkmen mi?

Evet.

Köyde Bektaşî olmayan, Sünni olanlar da var mı?

Var, köyün üçte birlik bölümü. Yaklaşık 30-40 haneler, onlarla geçimimiz iyidir.

Çevrede başka Alevi köyü var mı?

Evet. Diyarbakır yolu üzerinde yaklaşık Şanlıurfa'ya 30 km uzaklıkta Akpınar köyü var. 1946'da toprak reformu dolayısıyla Kısas'tan ayrılanların yerleştiği, 50-60 hanelik bir köydür. Bir de Sırrın köyü var ki, şimdi şehir merkezi içine girdiği için mahalle oldu. Burası da 100 hanenin üzerindedir.

Kısas, Akpınar ve Sırrın, üçü de Bektaşî. Ve de Hacıbektaş ilçesindeki Postnişin'den icazet alıyorsunuz, öyle mi?

Evet.

Köyde Bektaşî Babasının görevi nedir?

**Şanlıurfa'nın Kısas köyü aşıklarından
Alevi-Bektaşî Babası Dertli Divani'yle söyleşiyi
yazar Nejat Birdoğan hazırladı**

Bir Bektaşî Babasının toplumun her türlü sorunlarıyla ilgilenmesi gerekir. Toplumsal birlik ve beraberliği sağlamak açısından, 1300 yıllık kültürümüzü insanlarımıza her yönüyle anlatıp, gelecekte neler yapmamız gerektiğini söylemek, cemleri yönetmek, küskünlerin barışmasını sağlamak, onun görevleri içerisinde.

Cemi Baba yönetiyor. Baba postunda siz mi oturuyorsunuz?

Kısas'ın, Sırrın mahallesinin, Akpınar

köyünün herbirinin Babası ayrıdır. Şehir merkezindeki **cemevimizin** de ayrı Babası var. Her Baba yerinde sabittir.

Ben, yıldan yıla görgü cemlerini - dört yerde de - yönetiyorum. Bunların dışında Gaziantep merkez, Adıyaman-Gölbaşı Savran Köyü ve Kahramanmaraş Nurhak ilçesine de gidiyorum.

Sizin, öteki üç yerin üzerinde bir otoriteye bağlı olduğunuzu söyleyebilir miyiz?

Öyle birşey oluyor. Biz Alevi-Bektaşîyiz.

Her Bektaşî, aynı zamanda Alevidir, Aleviliğin özüne inanmıştır.

Benim babam ve dedem Bektaşî Babasıydılar, ama kabiliyet görülmeseydi bu görev bana *verilmeyebilir*, bir başkasına verilebilirdi. Dedelik, babadan oğula intikal ediyor.

Aslında, rütbe ve makam bence önemli değil. Yol hepimizden uludur, hepimiz bu yola talibiz. En güzeli, herkesin kendine düşen görevi hakkıyla yapmasıdır.

Alevilikte gezgin bir Dede var (ocaklı Dede). Gittiği, gezdiği yerlerde sabit birer rehber var. Sizde, gezdiğiniz bölgelerdeki Babalar rehber görevi yapıyor ve siz yokken cem yönetebiliyorlar mı?

Tabii, yönetiyorlar.

Baba görevine getirilmeniz nasıl oldu?

Başta tabii ki toplumun düşünceleri alınır. Görev, Hacı Bektaş-ı Veli Postnişini tarafından, toplumun çoğunluğunun kabulü sonucunda verilir. Ama Mürşid'in şahsi kanaatleri de çok önemlidir.

Sürekli Hacıbektaş'la irtibatımız olduğundan, Çelebilerle ilişkilerimiz çok sıkıdır. Çelebiler, sadece Urfa'dakileri değil Türkiye'nin her fında Hacı Bektaş ocağına bağlı Alevi-Bektaşîleri yakından tanır. Kimin ne yaptığı, önceki ve göreve getirildikten sonraki hal ve hareketleri sürekli izlenir.

Siz Kısas köyünde bir Baba'nın altı oğlundan birisi olarak yolu öğrendiniz. Bir başkası da öğrenseydi, "ben de Bektaşî Babası olmak istiyorum" diye toplumun içine çıkabilir miydi?

Zannetmiyorum. Ama olabilir, neticede toplumun ve mürşidin onayı şarttır.

Elmalı Tekke köyüne gittiniz mi?

Hayır, sınavlarım dolayısıyla gidemedim.

Tekke köyünün Bektaşîleri Bedri Noyan'ın temsil ettiği kola bağlı da, onun için sordum...

Biz, doğrudan Hacı Bektaş-ı Veli'ye ve birinci derecede onun Postnişinine bağlıyız. Bedri Noyan'a değil.

Hacıbektaş'ta yürüttüğünüz cem son derece düzenliydi. Saat gibi çalışıyordu. Bu bizde oldukça sık cem yaptığınız izlenimini uyandırdı...

Bizim Urfa Merkez'de, Kısas, Sırrın,

Akpınar ve hatta Gaziantep Düztepe'de cemevimiz var. O cem evi 300-400 kişi alabilecek büyüklüktedir, bizim köyden Almanya'da işçi olarak çalışıp emekli olan Halil Uğur, halkın da ufak katkılarıyla yaptırdı. Kendisi de oranın Babasıdır.

Bu cemevlerinde her hafta perşembe akşamı on iki hizmet yürütülüyor. Bunun dışında haftanın sair günlerinde dönüşümlü olarak, gerek cemevlerinde, gerek başka evlerde gençlik toplantıları yapıyoruz. Bu toplantılarda sazlı sözlü Balım Sultan muhabbeti ile, ağırlık olarak toplumsal sorunlar hakkında konuşmalar, tartışmalar oluyor. Neticede bir noktada birleşmek amacını güdererek, gençlik arasında sevgi ve saygı bağlarını pekiştirerek, gelecekte daha aydın bir toplum yaratma düşüncesindeyiz. Bu toplantıları 4 yıldır devam ettiriyoruz. Bu işle uğraşan aydın ve ilerici gençlik olarak bir çekirdek kadromuz var.

Bir yaşam biçimi, kültür birikimi, bir kutsal inanç olan Aleviliğin felsefi yönünü de ele alıyoruz. Yöremizdeki kırk yaşın üzerindeki insanların yetiştiği ortam bizimkinden farklı. Onlar, değişlerimizle, düvazlarımızla, semahlarımızla, bu duygularla yetişmişler. Onları bu kültürü bizlere aktardıklarından dolayı bağrımıza basıp, saygımızı gösteriyoruz. Ama bizim de çağa ayak uydurabilmemiz, Alevi-Bektaşiliği evrenselletirebilmemiz için bilimsel çalışma gereğini insanlarımızla anlatmamız gerekir.

Gittiğiniz Bektaşî topluluklarında 60-70 yaşın üzerinde insanların, çok genç olmanıza karşın sizin önünüzde secdeye varmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Secde şüphesiz "adem"edir. Sadece elini göğsüne koyup bir kıyam etmesi, meydana boyun eğmesi benim için yeterlidir. Bu anlamda yaş değil, Babalık (ya da Dedelik) önemlidir. Ayrıca ben bu güne kadar ne elimi öptürdüm, ne de dizimi. "Hakullah" konusuna da farklı bakıyorum. Topluma tatmin edici bilgi ve hizmet verilmeden hakullah alınmamalı. Hatta buna köklü bir çözüm getirilmeli...

Aleviliğin Bektaşiliğin ortaya çıkışını neye, hangi olaylara bağlıyorsunuz?

Önce İslam öncesi toplumdan söz ederek cevap vermek istiyorum. Hepimizin bildiği Hz.Muhammed dönemindeki insanların yaşamına, toplumsal yapısına baktığımız zaman şunları görürüz. İnsanların durumu dağlarda ve ormanlarda yaşayan vahşi hayvanlara benziyor. Kendi hanımını götürür, pazarda hayvan pazarları gibi satar. Bir başka hanımla "geçici nikahla" (motenikah) evlenir. Onunla bir süre yaşar, isterse onu da götürür satar, bu defa bir başkasıyla nikah yapar... Aynı bugün sosyete'deki uzatmalı sevgili gibi.

İnsanlığın zerresinin olmadığı böyle bir ortamda, Muhammed, bu yabani hayvanları evcilleştirmek, çevredeki insanların hakkına, hukukuna, malına, canına ve namusuna tecavüz etmelerini engellemek için bir takım katı kuralları getirmek zorundaydı. Yalan söylediğin zaman dilin kesiliyor, hırsızlık ettiğin zaman elin kesiliyor, adam öldürdüğün zaman sen de ölüyorsun, vb...

Bunun uygulaması pek de kolay olmadı. Emevi hanedanları ve Muhammed'in ölümünden sonra hilafet makamına oturanlar, bugünkü Koç, Sabancı, Eczacıbaşı, Kaşıkçı türünden sermaye babaları ve aşiret reisleriydi. Kapılarında yüzlerce köleleri vardı. Muhammed Ali'nin insanların hakkına hukukuna saygı duymak, haksızlığa ve baskıya meydan vermeden kölelerin azad

edilmesi gerektiğini savunması ve mücadele etmesi, bunları çileden çıkarmıştı.

Aşıklarımızın "Darb-ı Ali olmasaydı Şer-i Muhammed yürümezdi" dediği gibi neticede kılıç korkusuyla, yalandan "lailahe illallah, Muhammed'en Resulallah" diyen canavarlar, Muhammed'in ölümünden sonra başkaldırdılar. Hilafet makamına oturdular. Kendi eski örf, adet ve geleneklerini İslam dini veya inancı içerisine kural olarak yerleştirdiler. Kendi çıkarları doğrultusunda kuralları icat ettiler. Muhammed'in soyuna reva görmedikleri baskı, zulüm, işkence kalmadı. Ehlibeytin hakkı hukuku gaspedildi ve sevenleri şiddetle cezalandırıldı.

Din-i İslam(şariat) adını verdikleri yönetim altında kadere boyun eğdirip şükür ve sabırla avuttukları insanlara ümmet dediler. Bu yönetimi sürekli ellerinde tutabilmek için üçüncü halife Osman'ın zamanında Kuran'ı yazıya geçirdiler. İlkokul din dersi kitaplarında 6666 ayet olduğu yazılan bu Kuran maalesef tamamı değildir. Bazı kaynaklara göre 329, bazılarına göre de 471 ayet eksiktir.

İşte bizim güzel Ali'miz bu yoz düşünceli yöneticilere başkaldırıyor, hayatının sonuna kadar boyun eğmeden mücadele ediyor. O kurnaz ve ikiyüzlüler, "sonradan Muhammed ümmeti bizi lanetlemesin diye Ali'ye hiç olmazsa dördüncü halifeliği verelim" diyorlar, ama bu defa Muaviye kendi yandaşlarını toparlayıp savaştı, hile ile hilafeti kendi lehine çevirdi. Kısa zaman sonra Ali'yi ortadan kaldırıp, oğlu İmam Hasan'ı zehirleterek öldürdüler. Halife Tayin ettiği oğlu Yezid'in İmam Hüseyin'e yaptığını, Kerbela olayını hepimiz biliyoruz.

Aleviliğin ortaya nasıl çıktığı herhalde anlaşılmıştır. Alevilik her türlü haksızlığın, baskının, işkencenin ve zulmün karşısında olmuş. Bugünkü din anlayışına ve şariat yönetimine, yüzyıllar öncesinde karşı çıkmış. Adı başkaldırı olmuş bir yaşam biçimi, kültür birikimi, hakkı adamde bilen, kutsal bir inanç. Alevilik budur. Bu anlamda yaşı yoktur. Özündeki düşünce, inanç, bence doğanın varoluşundan bu yana vardır. Biz bunun bir dönüm noktası olarak karşımızda Ali'yi görmüşüz. Ve adımız bu olmuş.

"Haksızlığa boyun eğmeyin, hakkınızla birlikte şerefınızı de kaybedersiniz" diyen Hz.Ali, Kırkların başıydı. Birinin kırk kırkının bir olduğuna inanan arı, duru, alını açık, yüzü ak insanların başıydı. Bunların oturdukları yere Kırklar Cemi deniliyordu. Bizler de bugün cemlerimizde, semahlarımızda "cemimiz Kırklar Cemi, semahlarımız Kırklar Semahı ola" diye gülbenkler okuruz.

Gerek Kırklar ceminde, gerekse Bektaşilikteki ağaçlara bez bağlama, yüksek dağ tepelerini kutsal bulma gibi inanışlarda Arap yarımadası ötesinden gelen kültür izleri olabileceğini, İslam öncesi güzel inançlar ile İslamın karmasının ortaya çıkmış olduğunu söyleyemez miyiz?

Elbette. Gerek kültür, gerek inanç olarak,

adı ne olursa olsun, bu etkilerin Alevilikte izleri var. İçişleri geçmişler.

Bin yıl önceki Aleviliği bugün aynen kalsındıysak, derde deva olur mu?

Hayır, olamaz.

Ne yapmamız gerekli?

Alevilik inancının özüne indiğimiz zaman, dinle tarikatla, mezheple uzaktan yakından ilişkisinin olmadığı ortaya çıkıyor. Alevilikteki din, mezhep, tarikat hatta tanrı anlayışı, diğer inanışlardan farklıdır. Seyyid Nesimi'nin "sorma hey birader mezhebimizi, biz mezhep bilmeyiz yolumuz vardır" demesi, Hacı Bektaş-ı Veli'nin "fertlerin ve toplumların ırkı, dili, dini, rengi ve mezhebi ne olursa olsun hor görmeyiniz, ayıplamayınız, saygı duyunuz" sözleri bu gerçeği ortaya koyuyor. Yine, aşıklarımızın "benim kabem insandır, kuran da kurtaran da dünyayı insanlardır" dediği gibi, Hakk'ın (tanrının) insanda tecelli ettiğine inanmışız. Hallac-ı Mansur'un "enel hak" demesi de bunu anlatır.

Alevilikte insan saygıdeğer ve kutsal bir varlıktır. Cemlerde "hüü" der, elimizi göğsümüze koyar, eğiliriz, insanın karşısında secde ederiz. Bizim secdegahımız da, kiblegahımız da herşeyimiz olan insandır.

Maalesef bugün toplumumuzun öncüsü olan Babalık, Dedelik kurumu bugün bu güzel inancı, günün şartlarıyla uyumlu olarak genç kuşaklara aktarma görevini istendiği ölçüde yapamıyor. Kimi cemlerde hâlâ efsaneler, hikaveler anlatılıyor. Tüm insanlık aleminin birliğini istiyoruz, ama kendi toplumumuz, Alevi toplumu bölük pörçük. Kendi içimizde parçalanmışız. Bir Dede öteki Dedeyi çekemiyor, herkes kendi başına bir yol tutturmuş gidiyor. Nerede kaldı birliğimiz?

Önce kendi birliğimizi sağlamamız gerekli. Ali'lerin, Kerbela şehidi Hüseyin'lerin, hepsi de şariat yanlılarıncı öldürülmüş Oniki İmamların, Pir Sultan'ların, Seyyid Nesimi'lerin, Hallac'ı Mansur'ların, Şeyh Bedreddin'lerin ve kendini insanlığın gelişmesi uğrunda halka adayan, sayısı adını sayamayacağımız kadar çok olan yüce varlıklarımızın vermiş olduğu mücadelenin içeriğini kavramadan ve bunu bugünkü şartlarda yaşamımıza aktarmadan bir adım dahi ileri gidemeyiz.

Daha aydın, çağdaş bir şekilde yapılanmamız, bu temelde toplumsal birlik ve beraberliğimizi sağlamamız gerekiyor. Bu toplumu ayağa kaldırmak ve sorunlarına çare bulabilmek için Babaların, Dedelerin toparlanıp, ortak bir noktada birleşmesi gerekiyor. Nasıl ki Hazreti Pir'in döneminde bütün Dedeler icazetle toplum içerisine çıkıyorlardıysa, bugünkü Dedeler de ecdatlarının izlediği yolu kabul etmek zorundadırlar. Çünkü serçeşme Hacı Bektaş-ı Veli, bugün onun postnişini de Muhammed Feyzullah Ulusoy Efendi hazretleridir.

Yani Diyarbakır'ın Kadıköy-Bahçeköy Alevilerinden Trakya'nın hudut boyunca Alevi-Bektaşî köylerine dek yeniden bir biçimlenme şarttır, diyorsunuz...

Şüphesiz. Toplumsal sorunların çözümü ve haksızlıkların giderilmesi için yüzyıllar boyu mücadele vermişiz. Asılmışız, kesilmişiz, yüzülmüşüz, ama davamızdan geri dönmemişiz. Bu baskı, eziyet ve haksızlıklar bizim kaderimiz, alın yazımız değildir. Artık haklarımızı almamız, toplumsal birlik ve bütünlüğümüzü sağlayıp, ezilenlerle omuz omuza verip, dünyaya sevgiyi, barışı, kardeşliği ve huzuru getirmeliyiz.

Son zamanlarda Türkiye gündeminde Aleviliğin tartışılmaya, konuşulmaya ve savunulmaya başlanmasıyla birlikte, Hacı Bektaş Veli törenlerinde bütün siyasi partiler boy gösterisi yapıyorlar. Amaçları oy almak, Alevileri siyasi oyunlarına maşa etmek, kullanmak. Onları fazlasıyla omuzlarımızda taşıdık, karşılığında bizi yoketmeye çalıştılar. Bu partiler, toplumumuzun bunlara tahammülü kalmadığını bilmeliler.

Alevi toplumu neyi ne zaman yapacağını çok iyi biliyor. Bugün sosyal adaleti, eşitliği, demokrasiyi, özgürlüğü savunduğunu söyleyen partilerin ilerisinde bir toplumsal anlayışımız vardır. Biz yüzyıllardır bunu savunuyoruz, savunacağız.

Ben Alevi-Bektaşî kültürünü ve inancını hepsinin üstünde kabul ediyorum. 12 Eylül öncesindeki gençliğimiz halk mahkemesi kurulsun diyordu. Bizim halk mahkemelemiz, yüzyıllardan beri yaptığımız görgü cemleridir. Sözümona demokrasi ülkesinde yaşıyoruz. Bırakalım cumhurbaşkanını, başbakanı vb., çalıştığımız işyerindeki en küçük amirimiz hakkında dahi şikayetçi olamıyoruz. Bizi hiç dinlemiyorlar bile. Oysa bizim cemlerimizde 7 yaşındaki, eşikte oturan bir çocuk bile dilerse Baba'yı, Dede'yi, Efendi'yi, Mürşid'i, Pir'i dara çekebilme yetkisine sahiptir. İşte size demokrasi!

Cemlerde on iki hizmetten sonra lokma dağıtılır. Lokmacı "erenler, bacılar, elimizde yoktur okka terazi, herkes hakkına oldu mu razı" deyip bütün canların rızasını aldıktan sonra lokmalar yenir. Burada da eşitlikçi bir paylaşım söz konusudur. Bunları biz yüzyıllardan beri yaşamımızda uyguluyoruz.

Gençliğimiz bu davaya canla başla sahip çıkmıştır, olaya arzettiğimiz açıdan bakıyor. Yarınlar güzel olacaktır.

Söylediklerinizin ışığında Kıyas köyünü ele alıp, en yüksek kazancı olanla en yoksul olanın durumunu anlatabilir misiniz?

Bizim köyden hâlâ yurt dışında çalışanlar, kesin dönüş yapanlar, parmakla sayılacak kadar az olmakla birlikte maddi yönden durumu kritik olanlar var. Çok zengin insanımız yok. Hiç arazisi olmayanımız 10-15 hanedir. Yine de kendi yağıyla kavrulan insanlardır, koyunculukla uğraşırlar. "Zengin" in en fazla Urfa'da iki dairesi, bir traktörü, bir arabası, 100 dönüm arazisi vardır. Sadece 3-5 hanenin arazisi 200 dönümün üzerindedir.

Köyde sıkıntıya düşen bir kişiye herhalde maddi olarak destek, dayanışma gibi bir girişimde bulunuyorsunuzdur...

Tabii, her türlü yardım yapıyor. Yardımlaşma köyümüzde bir gelenek olmuştur.

Köyde kavga olur mu?

Haliyle oluyor. Ama hepsi geçicidir. ►

◀ Şimdi herhangi bir tatsızlık yok.

Şimdi belde olan Kısas köyünde gerek belediye seçimlerinde, gerekse genel seçimlerde siyasal eğilimi ne yöndeydi?

Cumhuriyet tarihinden son seçimlere kadar köyün eğilimi soldu. Son seçimlerde bazı kaymalar oldu, DYP kazandı. Ama bu ölçü değildi.

Bektaşî Babası olarak seçimlerle ilgili bir telkinde bulunuyor musunuz?

Cemlerde, birlikte hareket etmemiz gerektiğini açık ve net şekilde konuşabiliyoruz. Ama emrivaki olarak değil. Ben, canlarla Alevilik adına değil de, sadece kendi fikrimi belirtmek anlamında konuşuyorum. Farklı düşünenlere de saygımız var. Herkes fikrini söyleyebilir, başkalarının iradesine hükmetmeye kimsenin hakkı yoktur.

Bence bir insanın hem Alevi-Bektaşî olması, hem de gidip sağ bir partiye oy vermesi, orada yer alması büyük bir yanlışlıktır. Bunu yapanlar kendi tarihini demek ki bilmiyor, bu da ayrı bir yanlışlıktır, diyorum.

Biz ucuz insanlar değiliz. İnsanlık adına nice Hüseyin'ler, Şeyh Bedredin'ler, Seyyid Nesimi'ler, Hallac-ı Mansur'lar, Pir Sultan'lar, son zamanlarda Deniz'ler, Mahir'ler, Ulaş'lar... gitti. Bunların idamına imza atanlara nasıl oyumuzu verebiliriz? Ne vaadde bulunurlarsa bulunsunlar - ki bu vaadler üç-beş oy için yapılıyor - kültürümüzü ve değerlerimizi yozlaştırmak, kendi çizgilerine çekmek isteyenlere, çözülmeden direnmemiz gerekir.

Alevilik zaten kendisi sol değil mi?

Ben de o şekilde yorumluyorum. Açıkça defalarca söylemişimdir, siyasi ve yaşam biçimi yönünden Alevilik soldur.

- Biz sevgiden ve barıştan yanayız, ama haksızlığa karşı koymaktan hiçbir şekilde vazgeçemeyiz. Bunun yanında, fikir ve düşüncelere saygımız var, bilinçli olarak ve davalına inanarak mücadele edenlere - kimi desteklerse desteklesin - yine saygı duyarız. Ama, perde arkasında başka filmler oynatmaya başladığı 'an, isterse öz kardeşim olsun, saygı duyamam. Bu tür insanlar üç beş kuruşa satılanlardır, iradesi zayıf olanlardır.

Diyelim ki anası Sünni babası Sünni olan bir kişi tamamen bizim yolumuzu benimsemiş. Görgü cemine girmekle bunu Alevi-Bektaşî yapalım mı yapamayalım mı?

Bizim için önemli olan insanların düşünce yapısıdır. Elbette bu yolun, "eline diline beline, aşına işine eşine sahip olmak", "ölmeden ölmek" gibi, "gelme gelme, dönme dönme, gelenin malı, dönenin canı" gibi ağır şartları var. Ölmek var dönmek yok anlamında. Bunu canla başla kabul eden, Ehl-i beyt ve Oniki İmama saygı duyan, bu davaya inanan herkes Alevidir, Bektaşidir. Irkı, dili, rengi hiç önemli değildir. Ama sadece benim rızamla olmuyor, toplumun da onu kabul etmesi gerekiyor.

Yolu yordamı çok iyi bilen, gönlü sizinle bir olan bir Sünni kızın sizden bir delikanlıyla gönül birliği varsa ne yaparsınız?

Şüphesiz böyle bir evlilik yapılabilir. Ama bizim oralarda evlilik görücü usulü ile oluyor. Birbirlerini yakından tanıyabilme, arkadaşlık etme durumunda olma-

dıklarından söylediğiniz gibi bir durum yoktur. Şu an için Sünni bir kızla evlenen hiç yoktur. Ama Sünniye kız veren 3-5 kişi oldu.

Görücü usulü ile Sünni bir aileye kız verenleri düşün bırakmak zorundayız. Ben bırakıyorum, çünkü her iki genç bilinçli olarak anlaşmamışlar. Annesi-babası görücü usulü ile, gençler hiç görüşmeden kızı vermişler. Ama kız ve erkek görüşmüş, birbirlerini sevmişler, birbirleriyle mutlu olacaklarına inanmışlarsa, aynı zamanda Sünni olan erkek Alevi-Bektaşî kültürünü ve inancını canı gönülden, saygı duyarak benimsiyorsa, tabii buna hiç kimse müdahale edemez.

Düşkünlükte verdiğiniz ceza nedir?

Düşkün olan kişi 7 yıl toplum içerisine giremez. 7 yıldan sonrası ise toplumun takdirine kalmış. En azından bir kurban kesmesi gerekiyor.

Düşkün, 7 yıl köyü terk ediyor mu?

Terketmiyor. Ayrıca, şimdiki koşullarda düşkün bırakmanın yaptırım gücü eskisi gibi değil. Eskiden bu uygulama çok farklıydı.

Bekarların ikrarını alıyor musunuz?

Tabii alıyoruz. 17 yaşını doldurduktan, yani bilinçli bir yaşa geldikten sonra herkes ikrar verip yola girebiliyor.

Kız-erkek birlikte başvurabilir mi? İkrar törenini anlatabilir misin?

Kız-erkek ayrımı yoktur. Herkes dilediği şekilde gerek tek, gerek çift olarak gelip bu yola bağlanabilir. Şartlar ikrar verirken onlara söyleniyor. İkrar, bir çocuğun dünyaya gelmesine benzer. İnsan bir anadan dünyaya gelir, bir de mürşitten doğar. İkrar verdiğimizde mürşitten doğmuş oluyoruz. Buna "teslim-i rıza" denir. Dört kapı kırk makamdan içeri

girip hak ile hak fenafillah makamına erişme amacını güder.

İkrarda, ikrar vereceklerin aralarına bir rehber girer, kişiyi 4 defa meydana getirir. Baştan gereken her türlü temizliği yapmış olarak önce eşiğe gider, niyaz ederler, boyunlarına temiz birşey bağlanır. Ondan sonra 4 kapıdan içeri girilir. "Esselamü aleyke ehli şeriat erenleri, tarikat, marifet ve hakikat erenleri" diyerek (4 defa), Baba da her defasında onun selamını alarak, "gelme gelme, dönme dönme, gelenin malı, dönenin canı bu meydanda, nice başlar kesilir soran olmaz, ateşten gömlek demirden leblebi, giyebilirsiniz, yiyebilirsiniz gelin beri" ifadesini 4 defa tekrarlar.

Birinci gelişi şeriattan, ikincisi tarikattan, üçüncüsü marifetten ve hakikatte teslim olurlar. Aradan rehber çekilir, onlara gereken talimat anlatılır, ikrarları alınır. Secdeye kapanırlar, baş parmakları birbirine bağlarlar. Dede yedullah ayetini okur ve en son "ikrarların kabulüne diyelim allah allah" der, gülbank okunduktan sonra destur verilir ve böylece ikrarları alınmış olur.

Bekar bir kız ve bir erkek aynı anda çift olarak ikrar verebilir mi?

Hayır, bekarsalar olmuyor. O zaman onların bacı-kardeş, musahib veya eş olmaları gerekiyor.

Sizde musahiblik var mı?

Genelde yoktur, ama isteyen olabiliyor.

Tahtacılarla hiç ahablığınız oldu mu? (Hayır, olmadı.) Nahlidere tahtacılarında 15 kişi de olsa, bekar olarak ikrara girebiliyorlar. Kız-erkek olabiliyorlar. Oralarda ikrarda secde yok da, bir döşek getirip onun üzerine uzanma var.

Bizde öyle bir şey yok.

Cemlere kadınları alıyor musunuz?

Tabii.

Nerede otururlar?

Karışık otururlar, yanyana otururlar. Bacı kardeş hep birlikte. Aynı bir bölümde değil de, cemevinin içinde toplu halde kardeşlerle yan yana otururlar.

Bacılarla cemde görev veriyor musunuz?

Elbette. Semaha da kalkıyorlar, ayrıca süpürgecilik (farraş) ve lokmacı görevini yapıyorlar.

Zakirlik yapan var mı?

Var. Saz çalıp söyleyen bacılar var.

Ceminizde dem var mı?

Cem esnasında kesinlikle yoktur. (Ne zaman var?) Normal muhabbetlerde, birisinin adak kurbanında veya cemi davet ettiğinde.

Divani dost, seni yorduk. Son olarak bize kendi değişlerinizden bazılarını okur musunuz?

Eyvallah dost...

Diktiğimiz fidanların
Meyvesini yiyemedik
Ne suçu vardı onların
Dur be zalim diyemedik

Sana ne bana ne hep diye diye
Böylece yem olduk ağaya beye

Tabip yaramı azdırdı
Tatlı canımdan bezdirdi
Beni bir yarın sevdaşı
Diyar be diyar gezdirdi

Yanmışam kör cahil dostun elinden
Bıkmış usanmışam acı dilinden

Der Divani senlik benlik
Bizi yıkan bu cahillik
Ele ele gönül gönüle
Verelim olalım birlik

Yolcu yola gitmez yola bahane
Bundan kula, sultana ne sana ne

Ah eyledim of eyledim
Yıkamadım şu feleği
Bilmem feleğe neyledim
Ne imiş benden dileği

Bulsam bir gerçek yoldaşı
Veririm can ile başı
Kireci, çakılı, taşı
Hiç eler mi un eleği

Divani gafletten uyan
Bir gerçek mürşide dayan
Yazdan odunun almayan
Kışın yandırır küreği

Altım üstüm kaç kuruşluk
Efsaneyim efsaneyim
Aşık olmak dile kolay
Bahaneyim bahaneyim

Aşığın sırtı süphanda
Hak mevcut olmuştur onda
Üç beş günlüğüne handa
Mihmaneyim mihmaneyim

Durmaz eser aşkın yeli
Ona revan çeşmim seli
Ben bir günahkar kul Dertli
Divane'yim Divane'yim

Çok teşekkür ederiz. Diline sağlık Divani dost.

Eyvallah, sizler de sağolun. ●

DERTLİ DİVANI
Diktiğimiz Fidanlar

ŞENOL KAŞETÇİLİK
VE DAĞITIM

Sıhhiye Fuar Çarşısı no: 25
Tel: 229 11 18 - ANKARA

“Kök olmazsa dal olur mu?”

Kervan ekibinin Hacı Bektaş'ı Anma Törenleri sırasında yaptığı bir güzel sohbeti yayınlıyoruz

Hacı Bektaş'ı Anma Törenleri'nde çeşitli yörelerden gelmiş canlarla güzel sohbetler yaptık. Urfa'dan, Sivas'tan ve başka yerlerden canlarla yaptığımız bir sohbeti bazı kısaltmalarla yayınlıyoruz.

Ben Şanlıurfa'nın Kısas köyünden Cuma Aran. Kısas köyünde 700 senelik bir türbe var. Bu türbenin devlet tarafından onarılmasını önemle rica ediyorum.

Muhammed Şah Horasan, kardeşi Fatime ile Urfa yöresine gelmiş. Türk ordularına o zamanın hükmünde 3 bin tane koyun, zahire yardımında bulunmuş. Askeri ile beraber gelip savaşmış ve merhum olmuş. Köyümüzde Şah Horasan'ın o zamandan kalma kırmızı ve yeşil renkte bir bayrağı var.

Yaz zamanlarında yangın olursa o bayrağı götürür oraya dikerler, yangın anında söner. Köyümüzde bir hırsızlık olayı olursa bayrak bir kişi tarafından köyü gezdirilir. O hırsızlığı gören, işiten veya çalan kişi, bayrağı görür görmez çaldığı malı getirir sahibine teslim eder.

Türbenin onarılması için bugüne kadar sizler neler yaptınız?

(Cuma dost:) Çok birşey yapmadık. Sadece, 1979 senesinde türbenin etrafına çam diktik. Şimdi çamlar büyüdü.

Köyünüzde cem toplayabiliyor musunuz?

(Cuma dost:) Köyümüzde Sünni kardeşlerimiz de var. Onlarla kardeş gibiyiz, bir ayrılığımız yok, içiçe yaşıyoruz. Onların iki camisi var. Biz ise, kendi imkanlarımızla cemevi yapmışız. Senenin 48 haftası cuma akşamları cem yapıyoruz.

(Bakır Bozkurt:) Ben öğretmen Bakır Bozkurt, yine Kısas köyündenim. Günümüzde Bektaşilikte görülen durgunluk, bence, uzun yıllar cem törenlerinin yapılmamasındandır. Biz, her türlü gerici, yobaz baskılara karşın büyük bir dirençle Urfa'da cemlerimizi yaptık ve sürdürüyoruz.

Bizim Kısas köyünde yapılan bir Bektaşî cemiyle, Sivas'ta,

Maraş'ta yapılan cem arasında bazı farklılıklar var. Bu farklılıklar bence en temel kurum olan Dedeliğin iyi işlememesinden kaynaklanmış.

Dedelik kurumunda her Dede belli bir ocağa tabiidir, ocak sahibi olanlar da var. Hepsine saygımız sonsuz. Ancak, Dedelerin Mürşitlerinden, uzaklık şartlarına göre bir yıldan üç yıla kadar icazet yenilemesi diye bir şey var. Hacı Bektaş Veli efendimiz zamanında demiş ki, “yolunuzun durumuna, sizin gelme durumuna göre bir yıldan üç yıla, üç yıldan beş yıla, beş yıldan yedi yıla kadar gelir icazetinizi yenilerseniz iyi olur. Yenilemezseniz, o Dedenin tacı delik, kestiği munda, yediği haramdır”. Bu kural işletilmedikçe, Dedelik, sanki bir hilafet gibi babadan oğula kalmış, durumu geliştirmek için hiçbirşey yapılmamış. Bugün birçok ocağın adı var. Ocak sönmüş, Dede torununun haberi yok.

Kısas köyünde durum böyle değil. Bizde Dedelik ocaktan gelmeden ziyade, gelecek Dedenin cem içerisinden yetişerek, yaşayıp bu işi bilinçlice öğrenecek ona layık bir bilgi düzeyine geldikten sonra, Mürşit tarafından görevlendirilmesiyle geçmiştir. Şu andaki Dedemiz Dertli Divani (bizde Babalık vardır) 30 yaşlarındadır, Türkiye'nin en genç Dedesidir. Dedelik için icazet almıştır. Ve Hacıbektaş'ta, bulunduğumuz evde (Dergahta) cem törenleri on yıldır bu cemevinde, bizim Kısas köyünden gelenler tarafından, tam teşekküllü olarak yapılır. Bizim cemlerimiz, Bektaşilikle ilgili olarak en doğru, en güvenilir kaynak saydığımız, Hacı Bektaş Veli evlatlarından Celalettin Ulusoy efendi hazretlerinin yazdığı *Alevi-Bektaşî Yolu* kitabına uygun olarak yapılmaktadır.

“Bizde Dedelik ocaktan gelme değil, ceme katılanlar arasından seçiyoruz” dediniz. Bu nasıl oluyor?

(Cuma dost:) Alevilikte oniki post vardır. Her postun da kendine göre bir ocağı vardır. Bu ocaktan olanlar gelir, taliplerin görgüsünü, sorgusunu ya-

par.

Kısas köyünde, diyelim ki bir kişiyi o göreve layık görürlerse köylünün vasıtasıyla dergaha bildirilir. Buradan da oraya isim yazılır, yani Mürşid tarafından icazet verilir. Köylünün cemde toplanması bildirilir. Cemde de köylüye bu kişinin bu işlerde görgülü, vazifeli oluğu söylenir.

(Bakır dost:) Mürşit tarafından icazet verilir. Köy halkından cemevinde toplanması istenir. Cemde derler ki içinizde bu arkadaşı “Baba” yapacağız. Daha sonra mürşid tarafından ona bir yazı çıkarılır. Mürşidin mührü basılır. O kabul edilir. Mürşitlik makamı günümüzde, şu anda Feyzullah Ulusoy efendi hazretlerindedir.

En doğrusu da budur. Bunun dışında yapılan Alevi-Bektaşî cemleri veya onların Dedeleri pek geçerli değildir. Hacı Bektaş döneminde nasıl Dedeler o günün şartlarında icazet almışsa, günümüzde de bunun devam ettirilmesi lazım.

Bugün, yirmi yıl otuz yıl önceki Dedelerin torunları Dede olup çıkmıştır piyasaya. Hani bunların icazetleri, hani mürşidleri tarafından verilmesi gereken mühür? Bunun olması lazım. Bu olmadığı zaman Bektaşilik yapılamaz, cem yapılamaz. Ocakzade olmayanlar Dedelik yapamaz. Yaparsa, Dedelik değil “köyün büyüğü” görevini yapıyordu.

Eskiden bu iş yapılıyordu. Bunun bir anlamı vardı, çünkü büyük bir baskı, katliam vardı. Alevi-Bektaşî toplumu kendisini korumak için böyle birşey yaptı. Dedeliğin babadan oğula geçmesi söz konusu oldu. Söylediklerinizden çıkartıyoruz ki, bugün için böyle birşeye gereksinim...

(Bakır dost:) Kalkmıştır. Baskı biraz azalmış, en azından insanlar daha bilinçli olmuştur. Aleviler artık kırdan şehire gelmişlerdir. Artık dağların üç-re yerlerine kaçmalarına gerek yoktur. İbadetlerini, cemlerini yapmaları için ortam daha müsaittir. Ama yine yapmıyorlar?

Neden? Çünkü onların Alevilik-Bektaşilikle ilgili emanet aldıkları bir bilgi kalmamış. Sanki eskiden kalma bir tarihi belge silinmiş gibi. Ayrıca, kendileri de okumamışlar. O zaman nereden alacak bu bilgiyi?

Bu bilgiyi genç kuşaklara nasıl ileteceğiz?

(Bakır dost:) Dışarıdan bakınca “ser verir sır verilmez” gibi bir gizlilik söz konusudur, ama bu bilgiler cemlerde mevcuttur! İnsanlar tarafından topluca yapılan cemlerde sürekli tekrar edilir. Buyrun Urfa'ya gelin, biz size tam teşekküllü bir cemin nasıl yapıldığını göstereyim. Orada deyişlerimizi herkes topluca söyler. 20- 30 deyiş söylenirse, cemde bulunan tüm kişiler onları ezbere bilirler. En küçük çocuğumuz dahi o deyişleri ezberler.

(Sivaslı bir dost:) Ben Sivas'lıyım. Şarkışla'nın Aşık Veysel'in köyüne yakın Hardal köyündenim. 43 yaşındayım.

Ben cemlere çok katıldım. Demin de belirttiğiniz gibi, sizin Urfa'da topladığınız cemlerle bizimkiler arasında farklılıklar var. Ama, “ocakzade olmayanlar kesinlikle Dedelik yapamaz” görüşünüze katılıyorum.

Arkadaş, “köyümüzün içinden bilgili kişiyi seçtik” dedi. Hünkar Hacı Bektaş Veli efendimiz de, o zaman toplamış bilgili kişileri, örneğin “Sivas'ın falanca köylerine gidin, sen oraları kendinize talip yapın” demiş, kırmızı mührü de vermiş. Tahmin ediyorum sizin ki de oradan kalmadır.

Bizim Dedemiz Sinemillidir. Yılda bir sefer geliyor. Yazları kesinlikle cem yapılmıyor. Kış aylarında, zemheride, aralık zamanında yaparlar. Abdal Musa ismini veririz bu ceme. Hidrellez yaparız, kavuk yaparız, Sultan Nevruz sütü içilir o zaman.

Gerçekten Urfa'lı arkadaşın söylediği gibi, kırsal bölgelerde kalanlar da cemleri eskisi gibi dört dörtlük yapamıyorlar. O

zamanki Dedeler kalmamış, evlatları ise yürütemiyor. Babalarının attıkları tırnak kadar olamıyorlar. Bizim köyde 3-4 tane ocakzade var, bir Cemalettin efendi hazretleri kadar yapamıyorlar. Torunları da onlar kadar yapamayacaklar. Tahmin ediyorum arkadaşların bilgili kişileri seçmeleri de bu sorundan ileri geliyor.

O zaman, Dedeliği günümüz koşullarına uygun biçimde canlandırmak için ne yapmak gerekir?

(Sivaslı dost:) Azeri Alevilerle ben çok tartışırım. Ankara'da Etlik, Esentepe gibi yerlerde onların 3-4 tane camisi var. Hocalarını İran'dan getirttiler. Bizim Çubuklu Alevilerin ise Dikmen'de cemevleri var, birkaç yerde de yapılmaya devam ediyor, ama bizim Anadolu Alevilerinin önderlik yapacak bilgili kişileri kalmadı. Eskisi gibi değil.

(Bakır dost:) Kardeşim, “kalmadı” diyerek bütün Alevileri aşağılıyorsun. Bilgili kişilerimiz var kardeşim, çok bilgili kişilerimiz var. Bir de ekleyim ki Azeriler, Şiiler cem yapmaz, Bektaşiler cem yapar. Onlar, Şii ihtihadı neyi gerektiriyorsa o şekilde davranırlar. Zaten cami dedikten sonra iş bitiyor.

(Sivaslı dost:) Şiilerle bizim ilğimiz yok.

Alevi toplumunu canlandırırken, yöresel kültürel farklılıklara karşın, neler yapmak gerekir?

(Cuma dost:) Bektaşilik kitabının okunması gerekir. Benim fikrim bu.

(Bakır dost:) Dedelik kurumunun yeniden ele alınması lazım. Şu andaki Mürşit kimse, o, Dedelik kurumunu yeniden ele alacak. Bütün icazetleri gözden geçirecek ve Dedelikle ilgili bir eğitim yeri açacak. Yani Dedelerin yeniden eğitilmesi lazım. Dedelerin yeniden bilinçlendirilip eğitilmesi önemli. Ekonomik altyapı, yüklü meblağlar gereklidir. Tabii tek başına Mürşit bunları yapamaz. Ona yardımcı olunmalı. Yirmi milyon Alevi var...

(Sivaslı dost:) Şimdiki gençlerin gidişlerini ben hiç beğenmiyorum. Onlara Bektaşiliğin doğrusunu anlatmak lazım.

(Cuma dost:) Dedelik kurumunun işlememesi ölçüsünde gelenek-göreneklerimiz, dolayısıyla Alevilik kurumunu terk ediyoruz. Dedeliğin, Aleviliğin ne olduğunu tam olarak bilmiş olsak, bizim Dedeyi de Piri de yolda, cemde her çeşit sorguya, dara çekme yetkimiz var. Bu bilinmediği için ocaktan gelen Dedeler, talibin üzerine istediği şekilde geliyor. Toplumu istediği şekilde yönlendiriyor. ►

◀ Yeni yetişen genç nesil de Dedelerin yanlışlarına, parasal yöne karşı çıkar-ken, kurumun kendisine karşı çıktılar.

Halbuki Urfa'da yapılan cemlerde bizim Dedemiz Hacıbektaş'tan gelirdi. Herhangi bir sorunumuz olduğu zaman, durumu oraya iletirdik. örneğin Dede anında değiştirilebiliyordu. Başka yer-lerde öyle değil.

Söylediklerinize katılıyoruz. Kilit ko-nu Dedeliktir. Dedelerin çağdaş bil-giyle donatılmaları, eğitilmeleri çok önemli. Dergahın otoritesi altında bir eğitim görüp icazet almadan Dedelik yapılmamalı.

(Sivaslı dost:) Alevilik, biliyorsunuz tarihten beri kırılıp gelmektedir, horlan-maktadır. Bu günümüzde yine böyledir.

Baskıları, birçok gencin "ben Alevi-yim" demekten çekinmesini, hatta Sünni toplum karşısında Aleviliğin-den bir tür utanmasını ortadan kaldırmanın yolu da, yine Dedeliği yeni bir tarzda canlandırmaktan geçiyor.

(Halil dost:) Gençliğin "Aleviyim" demekten korkmasının özü yoktur. Hiçbir Alevi genci Alevilikten kork-maz. Fakat bilgisiz olduğundan, Alevi-liğini ispat edemediğinden dolayı "Aleviyim" demeyi benimsememiştir. Bu da geçmişteki Emevi baskısından, cemlere gençlerin alınmamasından kay-naklanmaktadır. Bugün çok yöremizde genç, askerliğini yapmamış bekarları-mız ceme alınmamaktadır. Fakat bugün Urfa yöresinde biz bu kefeni yırtmışız. Babanın suçuyla evladı, evladın suçuyla babayı suçlamayı kaldırmışız. Öz elin öz yapar, gençlik gelir. İspatı biziz.

(Sivaslı dost:) Katılıyorum. Ben Alevi-liğimi askerde bile saklamadım. Sürgün oldum sürgünde de saklamadım. Alevi-liği karınca kararınca savundum.

Gerçekten Türkiye'de Aleviler üçün-cü sınıftır. Tartıştığım birçok Sünni arkadaş, bizim "önce kafir, Hristiyan olmamız, ondan sonra Müslüman olma-mız gerektiğini" belirtti. Halbuki şimdi burası açılrsa da kalbimizi göstersek onlara. Bizim gençlerimiz de, mesela resmi dairelerde bize baskı olduğu için, komünistlikle damgalandığı için, işe girebilmek açısından Alevi kimliklerini saklıyorlar.

(İbrahim dost:) Geçen sene buraya İstanbul'dan TRT geldi. Beni arayıp buldular. Bizim kız var Cemile. Dediler ki "sizi TRT istiyor". Oraya vardık, "buyrun efendim". Dedi ki "isminiz İbrahim mi?" "İbrahim." "Aşıklık var değil mi sizde?" "Var." "Onun için seslendik" dedi, "Pir Sultan semahını bir söyle bakalım". "Pir Sultan'ın üç çeşit semahı var," dedim, "ben birinci-sinden alayım". Başladım çalmaya. TRT dedi "olmaz". "Niye?" "Ali hüü, deme." O zaman işi bıraktık. Cemile'nin kendi bestesini çalak dedik. Semah verdim, Cemile okudu:

Karlı dağları aşarken
İşte geldi Sivas eli
Pirimi burada asmışlar
Mezarı hani Sivas eli

Zaptiyeler yola düştü
Er olan serinden geçti
Zalım eller kefen dikti
Giyeceğim Sivas eli

Pir Sultanım bu sözümü
Hakka teslim et özünü
Hıdırın kara yüzünü

Kim eyledi Sivas eli

"Dur", dedi " 'Hıdırın kára yüzünü' deme, 'bu kadar dertli yüzünü' diyece-ğiz". Baktık ki içini boşaltıyor. Cemile bunu basına yayın etti...

Gel yola turab ol divane gönül
Meydana gelmeyen adem olamaz
Herkes yakmış kalbevine bir چراغ
Ustası bilmeyen hakkı bulamaz

(Halil dost:) Düzen Muaviye'nin düze-nidir. Ben allahın farzına peygamberin sünnetine uyarak İslamiyeti yaşamında yorumlayan Hz.Ali gibi bir şahın evladıyım. Onlar ise resulallahın emirle-rine karşı gelen Emevi zihniyetinin evlatlarıdır. Onlar benim kadar Müslü-man olsalar ben kendimden utanç duyarım.

Kerbela faciası İslamiyetin yüz kara-sı, bu açıktır. Onlar resulallahın buyruk-larını kırdılar. Peygamberin izinde olsalardı İmam Hasan'ı zehirleyip, ortadan kaldırmazlardı. İmam Hüse-yin'i Kerbela'da kesip kızını, ailesini, çoluğunu çocuğunu çıplak deveye bin-dirip Şam'a getirmezlerdi.

(Veli Baba:) Adım Veli Erenler, yaşı-m 73. Urfa'dan köy Babasıyım. Şöyle bir deyiş var, kusura bakmayın.

İnkâr edersen Ali'yi Aleviyem deme bana
Sevmezsen Bektaş Veli'yi Aleviyem deme bana
Aleviliğin özelliği doğruluktur güzelliği
Atmazsan senlik benlik Aleviyem deme bana.

Alevi yalan söylemez, rızasız lokma yemez.
Mürşit ikrarından dönmez Aleviyem deme bana.
Ermenisen kiliseye Sünniyisen gir camiye,
Lanet yolsuz Aleviye Aleviyem deme bana.

İbadetsiz kul olur mu, arı olmazsa bal olur mu,
Kök olmazsa dal olur mu Aleviyem deme bana.
Aşık yabanda dolandır mı, tozdan derya bulandır mı,
Kul Semahi inanır mı Aleviyem deme bana.

Bu deyişte bir hak vardır. Konuştu-ğün adamı eşek edip üstüne binesen, ama bilgi bilemedin mi açılamsan korkudan, ses edemisen. İşte, bilgin olacak. İyi eğitim göri hakkından geli.

Şeriat kalındır tarikat uzun
Hakikat incisini bulmak arzum
Marifet denizinde yüz de öyle gel.

Üç-dört tane Aleviyiz, etraf köyler bütün Şafidir, birşey oldu mu hep beni götürürler. Birşeyin hakkından gelecek-ler. İyi nadasını edersen, gübresini verirsən, her bir şeyisini verirsən oradan iyi ürün alırsın, bizim mesele de böyle.

Hepinize çok teşekkür ederiz dostlar. Aleviliğin içerdiği zenginliği konuş-tuk. Dedeliğin sorunları üzerine önemli, değerli görüşler getirdiniz. Gerçekten, Veli Baba'nın söylediği gibi iyi nadas eder, gübresini iyi verirsek, Alevilik toprağında yeşerecek olan yaşam çok güzel olacaktır. Bu açıdan Dedelerimizin Dergah'tan icazet almaya bugün özellikle önem vermeleri, Alevi aydınlarının da Hacı Bektaş Dergahı'nı merkez bilen so-rumlu tutuma destek vermeleri, gele-ceğe yönelik çalışmalarda büyük önem taşıyor. ●

POSTTAN DOSTA ALI HAYDAR CELASUN DEDE

Dergaha yüz sürelim Çelebilerden el alalım

Değerli Canlar. Hakkın ve Pirin huzurundayım. Özüm darda, yüzüm yerde, Ağuçanlı bir Dede olarak.

Merkezi birliğimizin olmayışı kana-yan bir yaradır ve düşmana zil takıp oynatan hudutsuz aymazlığımızın, BENCİL kibirimizin doğal sonucudur.

Çünkü Hacim Bektaş-ı Veli'yi ilkin Ali, sonra Veli görüp Pir bildiğimize göre, ondan ve Kadıncık Ana'dan zuhur eden soyu kaldırıp atmak Alevi ve Bektaşî inanç-felsefe-yaşam biçimi-ne ihanetlerin en büyüğüdür. Onun içindir ki, Hakkın huzurunda, Pirin divanındayım. Özüm darda, yüzüm yerdedir.

Babam Ahmet Celasun, Çelebileri Pir bilirken ve ben de o babanın bugün postta oturan oğlu Ali Haydar Celasun olarak Ağuçanlı ocağının bir ferdi ve bir kulu olarak, geçmişteki hataları-mdan ve Çelebilerin Birliğini ve Der-gah'ın Birliğini gündeme getirmekten dolayı suçluyum...

Birlik-merkeziyetçilik, büyük-kü-çük, alt-üst, sevgi-saygı olmazsa or-kestrasyon olmaz. Çıkan sesler, affınıza sığınarak söylüyorum, "zart zurt" olur. Bundan da Alevilik-Bektaş-şılık zarar görür.

Nitekim dileyen dilediği gibi yazı-yor. Dergaha, Çelebilere, Dedelere ve Alevilere çatan çatana. Hiçbir dergi, hiçbir yazar, hiçbir vakıf, hiçbir der-nek, hiçbir kuruluş Dergahtan yüce **değildir**. Ocaklar, Dedeler de, Dergah-tan yüce değildir. Oradan icazet almayan da bilgisinden, görgüsün-den, yol göstericiliğinden ve Alevilerin Birliğini sağlamada üstün rol oynaya-cağından söz edilemez.

Bendeniz, kulunuz, ayağınızın tura-bı olan Ağuçanlı Ali Haydar Celasun Dede, bu yazının kaleme alındığı andan itibaren, Bismi Şah Allah Allah, Üçlerin, Beşlerin, Yedilerin, Onikilerin, Ondörtlerin, Onyedilerin ve dahi Kırkların ve dahi Horasan Erleri, Rum Erenleri ve dahim Pirim Hünkar Hacim Bektaş Veli postu önünde dardayım. Suçum büyüktür. Bendenizi dardan Hacim Bektaş evla-dı Çelebiler indirebilir. İcazet olmazsa Dedelik fasıktır, yol gösteremez, cem yürütemez, Pir postuna oturamaz. Medet mürvet diyerek eşikteyim.

Bendenizi böyle bir yazıya, boyla-maya, özü dara çekmeye başta Timur-taş Ulusoy Çelebi efendimizin yol gösterici ve birliğe çağırıcı görüşleri,

sonra Yürükoğlu Can'ın davaya-yola olan önemli katkıları ve son yazısı yol gösterici oldu.

Birliğinden, dirliğinden, ışıktan noksan bir Alevilik bizleri birbirimize düşürüyor, ipe sapa sığmaz Alevi Kurultayı hazırlıyor, Alevilikten Bektaşilikten ahkam keserek çerçilikle uğraşıyor. En önemlisi Dergahı ve Dergahın öz sahiplerini dışlıyorlar. Bunları ancak DERGAHA YÜZ SÜR-MEKLE aşabiliriz. Ve ancak postta oturan ÇELEBİ'den el ve icazet alarak orkestrasyonu sağlayabiliriz.

Yoksa kuru slogan, yoksa kuru laf, yoksa kuru Alevilikte yeniden "bedestanda" satılırız.

Dergahtan ışıq almayan Dede, Ray-ber, oniki hizmet erbabı, semahı, zakiri, dermeği, vakfı, dergisi, yazarı, ozanı, talibi, ışıksız kalır. Kendi karanlıkta kalır, kimseyi de aydınlatamaz.

"Onlar ki karanlıkta kaldılar
"Kimseye yol gösteremediler"

Bu değerli alıntı bizim bize düşme-mizin sonucudur, ki Dergahın ve Pir Postuna oturanın üstüne kendimizi koyduk. Işıksız körler olarak merkeze BEN'i koyarak yazı yazıp fikir üret-meye koyulduk.

O nedenle ne birlik ne dirlik kaldı. Devletle, Diyanetle, siyasi partilerle, cemlerden hakullah kitaplardan rızkul-lah kaldırır olduk. Dün dinlerken bugün geçip Pir postuna oturur olduk. Ne kömürcülüğümüzü bildik ne kömü-rü, geçip dedeyiz deyip konuştuk.

O nedenle, özüm darda yüzüm yerde kapına geldim ey Pir medet mürvet, bağışlayan yüceliğine sığınıyorum. Söz bizden nutuk Pirden.

Birlikten, Dergahtan, Merkez-den yana olanlar ve Çelebileri postun ehli, postun Piri gören-ler bu dara dursunlar. Birlik de olur, dirlik de.

Ha, bunu yapamıyor muyuz?

Biz o zaman müfteriyiz.

Biz o zaman fotokopi Alevi-Bektaş-şiyiz.

Biz o zaman işçi sınıfının dostu değiliz. İlerici-demokrat-katılımcı-halkçı-insan hakları savvunucusu-hü-manist-kadından yana-çocuktan yana HİÇ değiliz.

Her ne kusur ettiysek, Pirim Hacim Bektaş Veli evladı affede, gerçeğe hü, mümüne ya Ali! ●

Aşık Davut Sulari Dede

Davut Sulari Ağbaba Dede, Haşimi kabile-sinden İmam Musa-i Kazım'ın torunu İbrahim Mürrekkebi'nin oğlu Seyyit Mahmut Hayrani Veli soyundan, Kureyşan'lıdır. 1925 yılında, Erzincan'ın Çayırılı (Manas) kazasında, Baba Veli ile Ceza-yir Ana'dan dünyaya gelir.

13 yaşında rüyasında saz çalan ve 3 gün içinde sazı öğrenen Baba Veli oğlu Davut, öğrenimini dedesi Pir Kaltuk Memed Ağa'dan saz üzerine devam ettirir. 1938'de Baba Mansurlu Gülşah Ana ile evlenir. 17 yaşında bir şuhadenin elinden, Pir destinden bade içer, mesd-i elest olur. Sır aleminde kendisine önce "Summani", daha sonra da sürekli akıp çağlayacağı anlamında "Sulari" adını verirler. Ve Pir defterine geçer, derdi giriftar olur. İlim irfanı derya deniz olur gibi bilir. Kuran-ı Kerim'i hıfz eder.

Doğuşlu, yani irticalen okuyan Davut Sulari, Pir Sultan Abdal'dan sonra ilk badeli ozandır. Divan edebiyatının, halk edebiyatının giriftarıdır. Ölçülü ve serbest vezinli ozandır. Aruz veznini bilir. Yerli-yabancı edebiyat profesörleri arasında birinci sıraya gelmiş, nice aşık ve şairler atışmasında yıllar yılı birincilik ödülleri almıştır. 80'e yakın plak ve birçok kaset çıkarmıştır. Birçok ozan yetiştirmiş, saz ve ses dersi vermiştir. Bunlar arasında Aşık Beyhani, Aşık Daimi, Ali Ekber Çiçek, Aşık Mahsuni, Aşık Serdari ve Arif Sağ'ı sayabiliriz. Bugün birçok ünlü sanatçımız Davut Sulari'nin birbirinden güzel türkü ve deyişlerini plağa, banta okumuş ve okumaktadır.

Aşık Sulari, 1948 yılında girdiği Ankara Radyosu'nda programlar yapmış, 1949'da İstanbul Radyosu'nda okumuş ve 1950-1963 yıllarında orada Muzaffer Sarısözen ve Ulvi Cemal Erkin'den nota dersleri almıştır. 1963'ten sonra serbest çalışmıştır.

İlim ve irfan dolu bir Alevi Dedesi olan Aşık Davut Sulari, 46 yıl Aleviliğin, musahipliğin, Dedeliğin-talipliğin, ne olduğunu, ilim irfanı, edep erkani, 12 hizmeti tam tekmil olarak toplumuna göstermiş, öğretmiştir. Sulari Dede, yakın tarihte kamu önüne "ben Aleviyim, Alevi Dedesiyim, halk şairi hak aşığı biriyim" diye çıkan ilk ozan sayılır. Benlik derdine düşmemiş, bilgisini yüzü yerde olarak topluma vermiştir. Bu uğurda yıllarca cem cemaatlar, Hacı Bektaş konserleri, Pir Sultan Abdal konserleri ve Ehlîbeyt

geceleri hazırlamış, yolu sürmüş, nice hacı-hocayı dize getirmiştir. Toplum birçok yerde ondan cesaret alarak "Aleviyiz" diyebilmiştir.

Genç yaşında Kербela'ya giderek Hz.Hüseyin'in mezarını ziyaret eden, İran'a, Arabistan'a giden, Asya'da 10 Avrupa'da 11 ülkeyi gezip dolaşan "irfan şairi" Davut Sulari Dede, Fransız türkologu Prof.İrene Melikof tarafından Fransa'ya, Berlin Üniversitesi yabancı diller profesörü Bertolt Spieler tarafından da Berlin'e davet edilmiştir.

Yedi dil bilen Sulari Dede, "yüzüm yerde özüm darda" diyerek Türkiye'yi adım adım gezmiş, sahip olduğu kültürü fakülte ve yüksek okullara verdiği konserlerle tanıtmıştır. Ulaşımın zor olduğu dönemlerde, dağ-bel demeden, Erzincan'dan çıkıp at sırtında İstanbul'a yaptığı yolculuk, 1979'da Leyla adlı atıyla 378 gün boyunca Türkiye'yi baştanbaşa gezmesi tarihe malolmuş, televizyon kayıtlarına geçmiştir.

Erzurum'da bir konser sonrasında rahatsızlık geçiren Sulari Dede, 18 Ocak 1985'de vefat etti. Davut Sulari'nin ilk hanımı Gülşah Ana'dan Kelime, İbrahim Sani, Reyhani ve son beşiği Edibe Sulari, ikinci hanımı Zafer'den ise Düzgün Murat Ağbaba adlı çocukları vardır. Ben Edibe Sulari, babamdan miras kalan sanatı, "Davut Sulari'nin sesi, sözü" olarak haktaala hazretlerinin yardımıyla sürdürüyorum.

Bazı güzel anılar

Sadık Edinci ölüm yıldönümünde, babamın birkaç anısını vermeden geçemeyeceğim.

Babam, 1948 yılında İstanbul'a plak okumaya gidiyor. Tecrübe olsun diye bazı kişilere "plağın okunmasında bir zarar olur mu?" diye soruyor. Bazıları olumlu cevap verirken, bazıları da "sakın ha," diyorlar, "plak okursan sesin kaybolur". "Neden?" "Plak sesi çeker!" Bunun üzerine Davut Sulari hemen plağı okuyacağı Odeon şirketinin sahibine "ben

plak okumayacağım, sebebi plak sesi çekermiş" diyor. Ermeni asıllı şirket sahibi de ona, "be kuzum, sende değerli, paha biçilmez bir ses var. Sen cevheri toprağın altına gömmüş, çıkarmıyorsun. Çıkar onu, götür bir kuyumcuya, sarraf elinden geçsin, mehenge vurulsun, pahası kıymeti ölçülür olsun, plak sesi çekmez" diyor. Ve kendisini ikna ediyor. Davut Sulari'nin ilk plağı "Kız senin derdinden derbeder oldum" böyle çıkıyor ve rekorlar kırıyor. O zamanın parasıyla kendisine 500 lira ve satılan plak başına da 10 kuruş veriyorlar.

Bir başka anı da şöyle. Aşık Davut Sulari, ilk yetiştirdiği aşıklardan rahmetli Aşık Beyhani'yle beraber, hacca gitmek üzere yayan yola düşüyorlar. Çayırılı'nın Gahnut yaylasında mola verip dinlenirlerken, Davut Sulari, "Beyhani" diyor, "bak karşıda bir sürü geyik ve ceylan var, birşey mi olmuş da toplanmışlar?". Oraya yaklaşıyorlar. Sazı tüfek sanan geyikler kaçıyor ama yaralı bir ana geyik kalıyor. Ot toplayıp yarasına sürüyorlar. Orada Davut Sulari sazı alıp şu türküyü okuyor:

Gahnut yaylasından aşarken yolum
Gördüm ki yaralı ağırlar bir ceylan
Avcı vurmuş kanlar yerlere akar
İnilder sızılar ağırlar bir ceylan

Çifte kuzusu var dağlar maralı
Kudurekten gözü kaşı karalı
Avcı vurmuş anaları yaralı
İnilder sızılar ağırlar bir ceylan

Davut Sulari'yem olmuşam nöker
Ceren yudum yudum gözyaşı döker
Bizim yaylalarda sürüler yatar
İnilder sızılar ağırlar bir ceylan

Türkü bitince bir de bakıyorlar ki, geyik ve ceylanlar yanlarına gelmiş, kulak dikmiş Sulari'yi dinliyorlar. Aşık Beyhani babamın elini öpüyor, o "eyvallah" diyor.

Yola devam edip Adana'ya geliyorlar. Yazın sıcağında bir köyden geçerken bir ağacın gölgesinde uyuyorlar. Bir ara babam Aşık Beyhani'nin sesiyle uyanıyor, "baba kalk, kalk, yılan seni ısıracak". Babam bir bakıyor ki, bir yılan ağacın kovuğundan çıkarak başını aşağı dikmiş. Hemen alıyor sazı eline, Şahı Şahmaran üzerine bir türkü okuyor. Yılan müziği dinleyip kovuğuna geri çekiliyor. Aşık Beyhani hayretler içinde kalıp, ustasının yine

elini öpüyor, "eyvallah Pirim" diyor.

"Ayaksız kütüphaneyem elde kitabım yoktur" sözlerinde inancı, gönül zenginliği yansıyan, 25 milyon Alevinin gözbebeği Aşık Davut Sulari Dede'nin şu parçaları, genç Alevi kuşakları için ne kadar öğreticidir.

Efendiler bağı beş gül ağacı
Çiğdem bahçesine diktik Erenler
Pirimin cemalin görendir Hacı
Hal bilmez elinden çıktık Erenler

Aşığız çok diyen kayıt olmadan
Cem evine girsem zahit olmadan
Cebrail ademe sahit olmadan
Kubbeyi Rahman'da tektik Erenler

Davut Sulari de bir ere tabi
Mesti elest etti aşkın şarabı
Çeşme-i kudretten doldurdum kabı
Kaynaya kaynaya aktık Erenler

(Talip Pire söylüyor)

Ben Pirem diyene selam söyleyin
Nutku Ehlullahu tutmaz mı talip
Bu yola bağlarsa hele eyleyin
Hak kelamın kabul kılmaz mı talip

Talip olan kişi riyakar olmaz
Edepsiz erkansız insan yol almaz
Kimi Pirem der ki selavet bilmez
Canın' Pir yoluna vermez mi talip

Davut Sulari de talip bu yola
Cahd et ki çeşmeden bakracın dola
Beni muhtaç etme yaramaz kula
Öl dediğin yerde ölmez mi talip

(Pir Talibe söylüyor)

Kimden öğüt aldın yana çekildin
Yuvarlanıp kaptan kaba döküldün
Him taşıydın tez yerinden söküldün
Duvarını kuramazsın ey talip

Öğütlerim gitti hep ber havaya
Yağ olup da giremedin tavaya
Kulp mu takıyorsun Ali Aba'ya
Kırık çıkık saramazsın ey talip

Davut Sulari der hal böyle değil
Edep erkan gidiş yol böyle değil
İrfanda olasin lâl böyle değil
Cem evine giremezsin ey talip

Bu yola talip ol bağlandın ise
Peyik sofulara beyan eylesin
Hakikat aşkıyla bağlandın ise
Git kendi Pirine derman eylesin

Museyibi(musahibi) ol durasın dara
Dört başın mamur et olma mudara
Müminler fakirdir değil fukara
Bu hakkın ceminde cevlan eylesin

Kemer best bağladık başında tacı
Kulağında küpe güruhu Naci
Gönül bir Kâbe'dir yap da ol Hacı
Davut Sulari de nişan eylesin

Alevilik deryasının coşkun pınarı, güzel insan Davut Sulari Dede'mizi ölümünün 7.yıldönümünde sevgi ve saygıyla anıyoruz. ●

Sünni kardeşlerime

Tokat'ın Almus kazası Görümlü köyü imamı İrfan Çoban yazıyor

Sevgili canlarım, bir köy imamı olarak Aleviliğin tarihçesine değinmek isterim.

Hiz. Peygamber Muhammed Mustafa S.A. ahirete intikal edince halifelik devri başlamış, onunla birlikte Ali ve evladına da baskı ve zulümler başlamıştır. 3.halife Osman'ın zamanında bu baskılar aldatma ve hile ile daha da artarak Kerbela olaylarına sebep olmuştur.

89 yıl Emevi devleti zamanında küçük Muaviye ile Ömer bin Abdul Aziz zamanları hariç, minberlerde Ali'ye ve evlatlarına sövüldüğünü Dr.Mehmet Ali Derman *Evliyalar Şahı* kitabında, Cevdet Paşa *Hülaface Raşidin* tarihinde yazmaktadır.

Bu hareketten tiksinen Aleviler camilere gitmeyip, 12 imamların izini takip edip, Kırklar tarikatını kendilerine öz ibadet saymışlardır.

Aleviliğin, Emeviler zamanında Horasan Türklerine 12 imam yolu ile geçtiği bir hakikattir. 500 yıl Abbasi devletinin baskıları altında ezilen, yine de Ehlibeyte bağlılığını zerre kadar yitirmeyen öz Aleviler, Selçuklular zamanında Anadolu'ya

geçmiş, bu sefer de orada ezilmişlerdir.

1250'lerde Anadolu'ya Horasandan gelen evliyalar Piri Hacı Bektaş-ı Veli, Aleviliği bir چراغ altında toplayıp 12 imamın ve Ehlibeytin izini Anadolu'da kuvvetlendirmek için, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine 366 derviş göndermiştir.

İşte, Şeyh Mahmud-u Veli, Güvenç Abdal, Kazak Abdal, Yunus Emre, Tapduk Emre gibi dervişler hakikatı öğretip, "elinize, belinize, dilinize sahip olun", "doğru gezin, dost gönlünü incitmeyin ve halkı doğru yola sevk edin ki ahirete mümin olarak gidilsin" deyu Aleviliği yaydılar.

Bunu çekemeyen şeriat ulemasının, Osmanlılar zamanında "Kızılbaşlar, Aleviler dinsizdir" diye nice fetvalar çıkardığı, zalim padişahların da yalancı fetvacı hocalara inanıp nice Alevilerin başını kestirdiği tarihlerde yazılıdır. 1920'de TC hükümetinin kurulmasıyla, M.Kemal Atatürk anayasaya din ve vicdan hürriyet maddesini koyup, "herkes mezhebine dinine serbesttir" deyince, Aleviler bu zulümlerden biraz

olsun kurtulmuştur.

Alevilerin bugün görevi, Hacı Bektaş'ı, Aziz Baba, Kul Himmet, Pir Sultan, Şeyh Mahmud-u Veli gibi Alevi büyüklerini törenlerle, konferanslarla vb. tanıtmak, dinimizin İslam peygamberimizin de Hz. Muhammed olduğunu ispatlamak ve Ehlibeyte bağlılığımızı halka göstermek ve ikiliği ortadan kaldırmak için tarikatlarımızı açıktan yapmaktır.

Sevgili canlarım, gelin bir olalım. Alevi-Sünni bu vatanın evlatlarıyız. Alevilik "doğruluk ve paklık" demektir. "öz İslam Ali'yi izler" demektir. "Elin ile koymadığını alma, gözün ile görmediğini söyleme", "yalan söyleme, haram yeme", "zina etme, herkesi bacı kardeş tanı, nikahsız ile temaşa etme, Müslüman İslamın kardeşidir ve hanımı da bacınızdır, bacısına kem bakarı 4 kitap kabul etmez", "eline, beline, diline

sahip ol" gibi kuralları vardır

Alevilik, allahın birliğine, Muhammed'in Hak Resul olduğuna, Hz.Ali'nin de Muhammed'in izini izlediğine ve Kuran'a ondan daha yakın kimse olmadığına inanmaktır.

Tarikat 3 sünnet 7 farz 12 erkan üzerine kurulmuştur. Birinci sünnet kelimayı tevhidi dilinden düşürmemek, ikinci sünnet gönlünde kin kibir koymamak, üçüncü sünnet allahıtan umudunu kesmemektir.

Sevgili kardeşlerim. Birbirimizi suçlamayalım. İşte Aleviliğin özü, işte yolumuz, işte isteklerimiz. Görün bilin, bazı bilgisiz yazarların, yalancı fetvacıların, Muaviye artığı kadıların müftülerin sözüne aldanmayın. 1920'lerde Atatürk ile memleketi kurtarmaya, Hacı Bektaş Veli evlatlarından A.Cemalettin efendinin peşine

düşüp cepheye gönüllü gidenler bu memleketin Alevileridir.

Sözlerime bir şiirimle son verirken daha nice Hacı Bektaşlar, nice Kul Himmetler, nice Pir Sultanlar diliyorum.

Niçin bize namaz kılmaz demişler Biz kılarız namazımız doğruluk Allaha yalvarmaktır asıl ibadet Alevide olmaz asla uğruluk

Kuran'da buyrulur haram yemeyin Nefsinin haramını komşuna demeyin Vücudunuza haram nesne koymayın Alevilik vallahi bilin ki doğruluk

Aleviler yılda kaç kez sorulur Kimsenin hakkı kalmaz verilir Ondan sonra tarikata girilir Alevilik vallah billah doğruluk

Kimsenin hakkı kimseye kalmaz Ya hakkı verir ya içeri gelmez Kimsenin hakkı ahirete kalmaz Alevilik vallah billah doğruluk

Yeter İrfan hoca bu kadar durul Yılda abdestini al burada görül Hak aşkına çalık sonunca yorul Alevilik vallah billah doğruluk

ALEVİ ÖRGÜTLERİNDEN HABERLER

Gaziantep'te coşku var

Gaziantep Hacı Bektaş-ı Veli Kültürünü Tanıtma ve Dayanışma Derneği'nin resmi açılışı 21 Kasım 1992 günü düzenlenen bir panel ve gece ile yapıldı.

Açılıştan çevre illerden Alevi-Bektaşlı Dedeleri, Elazığ, Tarsus, Adana, Malatya, Hatay, İçel, Erzincan, Diyarbakır, ve Aydın Hacı Bektaş-ı Veli derneklerinin yöneticileri, yazar Cevdet Rende ve *Kervan* temsilcileri bulundu.

Açılışın ardından Gaziantep büyükşehir belediyesi tiyatro salonunda düzenlenen, "Demokrasi, laiklik, Alevilik ve Bektaşilik" konulu panele Dr.Ömer Uluçay, Prof.Atilla Erdem, Ozan Yavuz Top ve Prof.İzzettin Doğan katıldı. Paneli 1500 kadar dinleyici izledi.

Aynı günün akşamı Kamil Ocak kapalı spor salonunda düzenlenen geceye binlerce

can katıldı.

Sanatçılarımız Yavuz Top, Ali Ekber Çiçek, Dertli Divanı, İstanbul'dan Gönül bacı, Gaziantep Üniversitesi Konservatuvarı öğretim üyesi Ali Dağıstanlı, görme özürlü sanatçı Ali Sezer ve kardeşi, Tarsus Şah Hüseyin semah ekibi, Gaziantep İl Kültür Müdürlüğü halk oyunları ekibi, Urfa Kısas köyü semah ekibi toplumu coşkudan coşkuya sürüklediler, izleyicileri müziğe, deyişlere, semaha doydurdular.

Gaziantep derneğini bu başarılı etkinliklerden ötürü kutlarız.

M.Ege-Doğan Beko

'Haksızlığa başkaldırı, eşitsizliğe hayır'

Gaziantep Hacı Bektaş-ı Veli Kültürünü Tanıtma ve Dayanışma Derneği başkanı Zekeriya Gökpınar, 21 Kasım günü dü-

zenlenen açılıştan özetle şöyle konuştu:

Peygamberin ailesini yani Ehli Beyti sevmek Aleviliktir. "72 millete aynı gözle bakmak", insan haklarına saygılı olmak Aleviliktir.

Alevilik Taptuk Emre tekkesine hiçbir yeşili, ağacı kesmeden kuru odunları taşıyan Yunus'un gözünde doğayı sevmek, korumaktır.

Alevilik sazımızda, sözümüzde, tasavvufumuzda "aşk" demektir, "sanat" demektir, "düşünce" demektir. "Eline, diline, beline sahip ol" özdeyişinde belirtildiği gibi, "edep" demektir, "erdem" demektir, "iyi ahlak" demektir.

Alevilik, koca Yunus'un dizelerinde tanrı ile hemhal olmaktadır. Hallacı Mansur'un "enel hak" sözünde tanrı ile bütünleşmek, "tanrıyı özümüzde özümüzü tanrıda" bulmak, Vahdeti Vücut olmaktadır.

Hiz.Muhammed'in "alimlerin mürekkebi şehitlerin kanından ağırdır" hadisinde belirttiği gibi, Alevilik ilim irfan, teknoloji demektir.

Alevilik "çalışmadan geçinen bizden değildir" düsturundaki gibi göz nuru demektir, alın teri demektir, emek demektir...

Alevilik, sazın telinde, Pir Sultan'ın dilinde, haksızlığa başkaldırı, eşitsizliğe hayır demektir.

Bandırma'da Alevi gecesi

Birkaç ay önce kurulan Bandırma Hacı Bektaş Veli Kültürünü Tanıtma Derneği, 1 Kasım'da düzenlediği panelin ardından 28 Kasım'da Dostluk ve Dayanışma Gecesi yaptı. Musa Eroğlu, Yavuz Top, Muhlis Akarsu ve diğer dostların katıldığı gece coşkulu geçti, halk müziğimizin güzel örnekler verildi.

Bandırmalı dostlarımızı, güzel etkinliklerinden dolayı kutlarken, Bandırma yöresinde kendilerini "Sürekliler" olarak adlandıran ve yolumuzun, kültürümüzün ayrılmaz bir parçası olan dost kesimin, son yüzyıldaki boşluk ve örgütsüzlük ortamının yarattığı zorlukları aşip Bandırma derneği içinde yerini alacağına inanıyoruz.

Varolan farklılıklar, doğal, yöreseldir ve ayrı durmayı gerektirmiyor. Kültürümüzün de zenginliğidir. Bu açıdan, Alevi-Bektaşlı toplumumuzun öz kuruluşlarından biri olan Bandırma Hacı Bektaş Veli Derneği'nin kendilerini "Sürekliler" ya da "Aleviler" olarak adlandıran canların hepsinin ortak evi olarak görülmesinde hiçbir sorun olmaması gerekir.

Bu, Aleviliği candan seven insanlar olarak bizim dostlarımıza önerimizdir.

Seyit Ali Can, İzmir

EĞİTİM

lip de bir türlü yakalanamayan gerçek demokrasiyi, yani "herkes için demokrasi"yi kurmak için eğitim şarttır. Şu yaşadığınız çekilmez yaşamı daha iyiye güzele taşımak için, her türlü korkuyu yenmek için eğitim şarttır. Sosyalizmi kurmak, örgütlenmek, uzun sözün kısası insan olmak için eğitim kaçınılmazdır.

Kötü yaşam koşullarındaki insan, eğitim istemez. Neden? Çünkü burjuvazi, yani sizi yönetenler yaşam koşullarınızı bir düzeyden yukarı iyileştirmek istemezler. Her türlü korkuyu, korkuların er korkuncu olan ekmek korkusunu sürekli tepenizde tutarlar. Korkan insan da eğitim istemez. Korkan insan, paralize olmuş, dağılmış insandır. Yönetimi son derece kolaydır. Sürüye bir çoban bir deynek, bir de düdük yeter.

Hakkı Tonguç gibi bir büyük eğitimci "insanoğlunun en büyük buluşu korkuyu yenilştir" der. O, korkulan kapıdan girince eğitimin bacadan çıkıp gideceğini iyi bilir. Yalnız Tonguç düzeyindeki halk dostları mı bunu iyi bilir? 12 Martlar, 12 Eylül de bunu iyi bilir ve korkuyu ülkeye egemen kılarlar. Okuyanı, aydını, öğretmeni öğrenciyi düşman bellerler. Özellikle üniversite gençliğini hasım görürler. Bastıkları evde önce kitap sonra silah ararlar. Kitapla tabancayı suç aleti olarak özdeşleştirirler. Giderek halk kitaba el süremez olur.

Bütün bunlar rastgele işler değil sevgili emekçi kardeşlerimiz. Bunlar senin eğitimini geçleştirmek, güçleştirmek içindir. Yani şu günkü yaşadığın ekonomik depresyonu algılamaman içindir. Ya da yanlış anlamaman, parmanın gösterdiği yere değil de, armağa bakman içindir. Çalışma yaşının neden 12 ve o y verme yaşının neden 21 olduğunu *soramaman* içindir. İdam edilme yaşının neden 17 olduğunu ve işsiz bir vatandaşın emeklilik yaşının neden sınırının olmadığını *anlayamaman* içindi...

Sonuç

Sevgili işçi, köylü ve de gecekondularda birikmiş tüm emekçi kardeşlerim. Ne demek istediğimi bilmem anlatabildim mi? İyi anlatamadığımı bile bile bu kadar direniyorum. Çünkü sizi çok seviyorum. Neden mi? Bir duvar işçisinin oğlu olduğum için. Burjuvazinin bazı açıklarından yararlanarak, bazan gözden kaçarak, çoğuncası da o gün bizim gibilere gereksinimleri olması nedeniyle okuyanlardan olduğum için. Yarın sizin derdinizi dile getirecek oğullarınız, eğitilmiş kızlarınız olmasını istediğim için!

Hepinizin gözlerinden öperim. ●

Sevgili işçi köylü kardeşlerim. Biliyorum beni bininci kez dinlemeyeceksiniz. Ama ben binbirinci kez söylemek zorundayım.

Gerçekte söyleyeceğim şeyi hepimiz biliyorsunuz. Çünkü su ve balık ilişkisiyle içiçe olduğumuz bir konu. Su ve balık ilişkisiyle içiçe olduğunuz bu konuya ne yazık ki sizler gerekli önemi vermezsiniz. Hemen sonuç vermeyen konulara, sonucu ne kadar yamsalsal olursa olsun, ne yazık ki tüm "eğitilme fırsatı bulamamış" insanlar gerekli önemi veremezler...

Evet, anlaşıldığı gibi, söylemek istediğimiz konu son derece kolay söylenen altı harfli bir sözcük, yani EĞİTİM'dir.

İnsanı yaratan emek, fakat biçimleyen *eğitimmiş*. Dünümüz onunlaydı. Bugünümüz onunla özdeş. Yarınımız ona bağlıdır: Eğitime. Şu çekilmez yaşamınızın suçunu hiç ikirciklenmeden eğitime, yani eğitilmemişliğimize, ya da kendi çıkarlarınıza ters yönde eğitilmişliğimize bağlayabilirsiniz.

Dünya kuruldu kurulalı, sizi yönetenler sizden olmamıştır. Yani çalışan, üreten yaratan emekçi sınıftan demek istiyorum. Buna dayalı olarak yeterince aşınız ekmeğiniz, insanca eğitiminiz de olmamıştır. Siz en çok emeğe takılmışsınızdır. Ekmeğiniz aşınız iyice kısıldığı, yada bir uçtan ölmeye başladığınız zaman azıcık kıpırdamışsınızdır. Oysa bu sebep değil bir sonuçtur. Açlığınızın, perişanlığınızın başlamasından çok çok önce eğitiminiz kısılmaya başlamıştır da, siz bunun farkında olmamışsınızdır.

Eğitimin kısılması ne demek? İlle de size hiç eğitim götürmemek demek değildir. Öyle bir eğitim verirler ki, siz aç açık kalmanıza bile şükredersiniz. Dahası kendinizi, kendi açlığınıza bekçi yaparlar. Kısacası kendi ölünüzü kendinize taşıtırlar. Bu atmaca kuşu-

Altı harfli bir sözcük: EĞİTİM

HASAN KIYAFET

nun avının sırtına bindikten sonra, iki gözünü iki gaga darbesiyle kör edip kendisini de birlikte taşımasına benzer.

Ünlü bir Çin kralının, bundan tam üç bin yıl önce yazdığı *Krallara Öğütler* adlı bir kitabı var. Orada özetle diyor ki: Ey krallar yönettiğiniz halkı boş, yani bilgisiz tutun. dolu, bilgili insanı yönetmek zor olur. Bu şuna benzer. Boş ve dolu bir küp düşünün. Boş küp işinize yarar. İçine turşu, pekmez, su koyarsınız. Oysa dolu küp zaten doludur içine hiç bir şey koyamazsınız, vb...

Sevgili emekçi kardeşlerim, işte sizi 3 bin yıl önce söylemiş kral öğütüne uyarak eğitiyorlar. Ya da hiç eğitmiyorlar.

Diyeceklerim günümüzde siz emekçileri ve çocuklarınızı bekleyen bir tehlike ile ilgilidir. Yurdumuzda bundan sonra sizlerin çocuklarına üst düzey öğrenim, eğitim görüp, üst düzey bir alanda görev almak *yasaklanmıştır*. "Yasaklanmıştır" sözcüğünü amaçlı kullanıyorum. İşim önemine dikkatinizi çekmek için söylüyorum. Burjuvazi aptal değil, gözünüze sokar gibi, yasalara bunu yasak diye yazmaz. Ama öyle görünür ve görünmez engeller koyar ki, sonuç onun istediği gibi olur.

Örneğin: Bingöl'ün İbrahiman köyündeki bir ilkokul öğrencisi ile, İstanbul'daki bil-

memne özel ilkokulunun öğrencisi aynı sorulardan sınava girerler. Ya da Kars Lisesi'nin öğrencileri ile, İzmir Özel Anadolu Lisesi'nin öğrencileri aynı sorulardan üniversite sınavlarına girecektir. Sonuç sizce ne olur?

Çocuklarınızı okutmak, adam etmek için kentlere taşınmanız yetmezdi, yetmeyecek de. Köylü ve işçilerin ortalaması diyebileceğimiz gecekondularda çocuklarının durumları, herhangi bir köylümüzün çocuğunun durumundan iyi değildir. Eğitim, artık ayrıcalıklı ve korkunç pahalı bir olay oldu. Her baba-yiğit çocuğuna bırakınız üniversite, lise bile bitirmeyecek. Araştırmalar, gecekondularda oturan emekçilerin çocuklarını - ilkokulu bile bitirmeyi beklemeden, okuma yazmayı söktükten sonra - çekip okuldan aldığını ve işe, sanata verdiğini gösteriyor. Yoksul çaresiz veli, ilkokulu bitirtse ortayı, liseyi hele üniversiteyi bitirmeyeceğini peşinen bildiği için, kısa yoldan ve içi yanarak çocuğunu okuldan çekiyor.

Eğitimsizlik neyi doğurur?

Bu okulsuzluk, eğitimsizlik neyi doğurur. Gelecekte proletaryanın kültürsüzlüğünü, yönetimden iyice uzaklaşmasını doğurur. Yani yarınlara taşınacak açlığını, yoksulluğunu peri-

şanlığını getirir.

Eğitimimizde zaten olmayan fırsat eşitliği, 1980 faşist darbesinden sonra iyice ortadan kalkmıştır. Parası olan Bilkent'lerde, türlü özel okullarda, Avrupa'da, Amerika'da dahası Moskova'da çocuğunu okutmaktadır. Siz dargelirlilerin dışın dırmak bitirebildiği liselerden sonra ise, aşılması olanaksız üniversite sınavları koymaktalar. Bunun anlamı da şudur. Hiç yapmasa kuşkusuz iyice göze batacak. Ayrıca iyice seçilmiş yeteneklere, kendi gövdenizden kesilip kendi ağzınıza konan bir parça et gibi gereksinimleri var.

Bir milyon insanı sınavlara sok, sonra içinden yüz binini al, ötekilere "siz işe yaramazsınız" de. Bunun gerçek anlamı ve amacı da, sınav kazandırılmayan 900 bin gencimize başarısızlık damgası vurarak, onları önce kendi gözlerinden düşürmektir. Sonra da ailesinin, çevresinin gözünde değersiz kılmaktır. Böylece kişiliği zedelenmiş, boynu bükülmüş, kendine olan güveni yitmiş insanları, Çin Kralının öğütüne uygun yönetmektir.

Yalnız yurdumuzda değil tüm dünyada burjuvazi hayvan eğitimine, beslenmesine insandan çok önem vermektedir. At, it yarışlarına yapılan yatırımlar akılları durduracak boyutlardadır. Fransa'da yapılan bir araştırmaya göre, dünyada yüksek öğrenimden %94 oranında varlıklılar yararlanmaktadır. Yurdumuzda genel bütçeden eğitime ayrılan pay giderek düşmektedir. 1968 yılında bütçede eğitime ayrılan pay %12 iken, 1985'de %3'e inmiştir. Bu oran, aynı yıllarda Tunus'ta %20, Ürdün'de %10'dur.

Eğitim, İnsan Hakları Anayasası'na göre yaşama, üreme hakkı kadar doğal bir haktır. Çünkü eğitilmemiz, çocuklarımızın eğitimi, yalnız bizi ilgilendirmez, *tüm* insanlığı ilgilendirir. Çağlardır sözü edi-

Kasım 1992 ara yerel seçimlerinde Refah Partisi'nin İstanbul'daki altı ilçe belediye başkanlığından dördünü kazanması ve seçim yapılan 23 yerleşim yerinde %24 oranında oy alması laik kesimde tedirginlik yarattı. Bu önemli konuda yazar *Lütfi Kaleli* ile konuştuk.

Refah Partisi'nin son ara yerel seçimlerde aldığı sonucun tarihsel kökleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

Ötedenberi, irticanın hortlaması ve şeriatın iktidara taşınması konusu üzerinde ısrarla duruyoruz.

Refah Partisi'nin (RP) başarısını bir-iki yıla bağlamak yanlış olur. Daha 1930'lu yıllarda Kubilay'ı Menemen'de şehit ederek ayaklanan şeriatçılar o günün koşullarında bastırılmışlardı. Ancak, çok partili dönemde, özellikle Demokrat Parti'li yıllarda (1950-1960) bizzat iktidar edenler, şeriatın sırtını sıvazlayarak irticayı yeniden hortlatmışlardır. Türkçe ezanın Arapçalaştırılması, Kur'an Kursları'nın açılması, Köy Enstitüleri'nin kapatılıp yerlerine İmam Hatip Okulları'nın konulması o dönemde başlamıştır. Said-i Nursi, Kadillak'a bindirilerek seçim alanlarına sürülmüştür. Yanılıyorsam 1952'de de, gazeteci-yazar Ahmet Emin Yalman şeriata karşı görüşlerinden dolayı kurşunlanmıştır.

Şeriatçı kesim, yeraltı örgüt çalışmalarında büyük deneyime sahiptir. Ve iktidarların zayıf anlarında yeryüzüne çıkmasını iyi bilir. DP döneminde önemli mevziler kazanmıştır. Altmışlı yıllarda Diyanet örgütü başta olmak üzere birçok devlet birimlerinde kadrolaşmaya gitmişlerdir. Devlet Planlama Teşkilatı'ndaki "Takunyacılar" bugün bile hatırlanır.

1961 İhtilali'nin bazı girişimlerine rağmen şeriatçı eylemlerin önü alınamamıştır. 1964-65'lerde Atatürk büstlerine balta ile saldırılar yaşanmış, daha sonra MHP militanları da devreye sokularak soykırımına dek gidilmiştir. İşte, Ortaca olayı (1966), "Aleviler minareyi yıktılar, camiyi yaktılar!" yalanıyla başlatılan kışkırtmalar, Sivas, Malatya, Çorum, Kahramanmaraş, Kırıkkhan, Erzincan olayları! İşte zamanın Mehmet Keçeciler belediye başkanını iken Konya'da düzenlenen şeriat gösterileri. Aynı Keçeciler, Özal ile birlikte iktidar koltuğuna oturup devlette şeriatı temsil etmiştir.

12 Eylül döneminden söz ediyorsunuz, değil mi?

Evet. Kenan Evren ve arkadaşlarının iktidara el koymaları,

Atatürk ve ilkeleri için hayırlı olmamıştır. Okullara zorunlu din dersleri Evren beşlisi döneminde konulmuştur. İlerici, devrimci düşünceye yapılan düşmanlık, yurtseverlere baskı ve ceza uygulanması, gerici ve şeriatçı kesime cesaret vermiştir. Evren beşlisinin açtığı bu yol, 1983 seçimlerinde Takunyacı Biraderler'den eski MSP milletvekili adayı Turgut Özal'ı iktidara getirmiştir.

İhsan Sabri Çağlayangil'in "Erbakan'ın smokin giymiş hali" dediği Özal, şeriatı ustalıkla iktidara taşınmasını bilmiştir. Özal döneminde birçok devlet birimi şeriatçı elemanlarla kadrolaştırılmıştır. Kuran Kursu öğrencilerine yeni haklar tanınmış, devlet kadroları imam-hatip çıkışlılara açılmıştır. Bu anlamda Özal'ın devlet başkanı Keçeciler, şeriatı iktidarda temsil eden olmuştur.

Bu yapılaşmadan güç alan gerici kesim, bugün açık eylem koyabilir, "sıkıyabaz"ı siyasal simge olarak kullanıp şeriatın sesini yükseltir olmuştur.

Şeriatçılar, Erbakan o dönem siyasal yasaklı olduğu için mi Özal'ı lider seçti?

Lider seçti demek yanlış olur. Özal zorunlu "seçilmiş" liderdi. Evren beşlisinin engelini aşabilmeleri için başka seçenekleri yoktu. Nitekim 1987'de yasakların kaldırılmasıyla birlikte Erbakan siyasete döndü, RP'nin başına geçti. 1991 Kasım seçimlerinde de, Türkiye'nin MÇP'si ve Aykut Edibali'nin IDP'siyle üçlü ittifak kurarak oyların %17'sini alıp parlamentoya 63 milletvekili sokmayı başardı.

1991'deki üç partinin topladığı %17 oyu şimdi tek başına

"Şeriat adım adım iktidara tırmanıyor"

Yazar Lütfi Kaleli, dinsel gericiliğin yerel seçim başarısı üzerine yorumlarını Kervan muhabirine anlattı

nasıl %24'e çıkardı?

Rahatlıkla söyleyebilirim ki, hiçbir partinin örgüt yapısı RP'ninki kadar inançlı, sağlam ve gayretli değildir. Örgüt azimle seçimlere asılmış ve kadını, kızı, yaşlısı, genci ile tam politize olmuşlardır. Hasta ve yaşlı seçmenlerini arabalarla sandıklara taşımışlardır. Tek oylarını ziyan etmedikleri gibi, hileli yollara başvurulduğu da basındaki haberlerde ortaya çıktı.

Elinizde bu konuda somut kanıt var mı?

2 Kasım 1992 tarihli gazeteler, kullanılan hileli oyları manşetten verdiler. İstanbul Bağcılar'da kadın kılıfına girmiş çarşafli erkekler ile yaşları küçük kızlar başkaları adına oy kullanırlarken yakalandılar. 7 Kasım tarihli *Cumhuriyet* gazetesi, "Tuzla ilçesi Yayla mahallesi muhtarı Musa Durmaz, 1 Kasım'daki şaibeli seçim tartışmalarına müthiş iddialarla katıldı" üst başlığıyla verdiği haberde, RP'lilerin muhtara rüşvet önerdiklerini, karşılığında sahte düzenlemelerle nakil işlemleri yaptırıp oy kullanacakların sayısını artırmayı amaçladıklarını açıkladı. Öneriyi geri çeviren muhtar Durmaz, RP'ye alet olan Aydıntepe'nin 7 binlik nüfusunun birdenbire artarak seçmen sayısının 1840 kişi *fazlalaştığını*, aynı durumun Şifa mahallesinde de yaşandığını söyledi. Bu arada RP'ye oy vermeyeceği bilinen gerçek seçmenlerin

kayıtlarının silindiğini belgelediklerini de ifade etti. Bunlar bugüne dek yalanlanmadı.

RP'nin seçim başarısı yalnızca bunlarla açıklanamaz. Başka faktörler de olmalı.

Elbette. Ötedenberi gerici kesime, başta Suudi Arabistan ve Kuveyt olmak üzere şeriat ihraç eden diğer ülkeler ile Avrupa'da çalışan örgütlü kesim yardım ediyor. 8 Kasım 1992 tarihli *2000'e Doğru* dergisi, Erbakan'a Suudilerin aldığı 50 milyarlık villadan söz etti, Nakşibendi tarikatının şeyhi Prof.Dr. Esad Coşan'ın, "Erbakan'ın bütçesi, Suud'dan ve Kuveyt'ten gelen paralarla kabardı" dediğine yer verdi. Aynı dergide Oğuzhan Asiltürk, "Suudi Arabistan Refah'a, biz de onlara iyi bakıyoruz" diyor. RP'nin "Adil Düzen" programına CIA uzmanı Graham Fuller'in katkısından söz ediliyor.

Gerçekten de RP, zengin bir propaganda çalışması sergiledi. Bayrak, araba konvoyu, afiş ve ev çalışması, en çok RP'de görüldü. Dinsel temaları fazla öne çıkarmayıp, sivrilik yapanların önüne geçtiler. "Gelin canlar bir olalım" gibi Pir Sultan Abdal'dan çalıntı sloganlardan ilerici-devrimci sloganlara dek hemen her malzemeyi kullandılar. Her kesime hitap etmesini bildiler. Erbakan, Anıtkabir'e bile gitti. "Adil Düzen" çağrısı da, kitlelere cazip geldi.

Orta sağ ve orta solu temsil eden partilerin gereken etkinliği gösterememesi ve seçmenlerinin sandığa gitmeme tembelliğinin katılım oranının %54 olmasını getirmesiyle, RP öne geçti.

Belirtmeliyim ki, sayısı 60 bini aşan camiler RP'nin ocak-

bucak örgütü haline gelmiştir. Buralarda hutbelerde açıkça siyaset yapılmıştır. Seçimlerden sonra iktidar edenlerin, camilerde verilecek hutbelerin denetlenmesine karar vermesi bunu kanıtlar.

Devletin - laik devlet yapısında yer almaması gereken ve belli bir inanç kesimine hizmet veren - Diyanet eliyle din adamlarına verdiği ekonomik, örgütsel destek de RP'nin seçim başarısında önemli rol oynamıştır.

Gelecek seçimlerde RP'nin şansını nasıl görüyorsunuz?

Bu orta sağ ve orta sol partilerin akıllı veya akılsız tutumuna bağlı. 1991 genel seçimlerinde Ecevit'in DSP'si 2 milyonun üzerinde oyla ancak 7 milletvekili çıkarırken, yine 2 milyonun üzerinde oy alan "Üçlü İttifak" 63 milletvekili çıkardı. Bu sonuçtan çıkan gerçek şu ki, DSP, SHP ile yarış ederken oyları ziyan etti. Üçlü ittifak ise güçlü oldukları yerlerde seçime ağırlıklarını koyarak toplu oyları değerlendirdi.

Şimdi orta solda üç parti oldular. Demek ki gelecek seçimlerde parçalanma daha fazla olacaktır. Bu da RP'nin elini güçlendirir.

2 Kasım 1992 akşamı televizyonda yayınlanan "32.Gün" programında şeriatçı kanattan Cemalettin Kaplan'ın Almanya'daki çalışmaları sergilendi. Bu gelişmeyi nasıl karşılıyorsunuz?

Gördüğümüz o manzara, gönülleri kin ve nefretle beslenmiş olan insanların sergiledikleri o durum, Müslümanlık adına tezgahlanan, tam anlamıyla irticai bir gövde gösterisiydi.

Erbakan'ın buna yorumu, "Refah iktidara geldiğinde böyle hareket olmaz" oldu. Ama buradan, "Refah iktidara gelirse, zaten şeriatı uygulayacağından bu tür gösteriler olmayacaktır" anlamı da çıkarılabilir. RP milletvekili Hasan Mezarcı'nın, "Anıtkabir yıkılsın!" önerisi, "tevhid ilkesi ile hilafet ve eyalet sistemi istiyorum" demesi, bu olasılığı güçlendiriyor.

Ötedenberi şeriatçı görüşleri kamuya yansımış eski Urfa belediye başkanının ve aynı yönde düşünen birçok kişinin parlamentoda RP'yi temsil etmeleri de, RP ile Cemalettin Kaplan'ın paralelliğine işaret eder.

İzninizle sözümü şöyle bitireyim: Türkiye'de aydınlar aymazlığa devam eder, şeriatçı kesim ciddiye alınmazsa; adım adım iktidara yürüyen şeriat, gelecek seçimlerde belki tek başına bile hükümet kurma şansını elde edebilir. ●